Alessandro Baricco

ÖFKE ŞATOLARI

roman

CAN

İtalyanca aslından çeviren
SEMİN SAYIT

Alessandro Baricco

ÖFKE ŞATOLARI

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

Yayın Yönetmeni : İlknur Özdemir
Dizgi : Serap Kılıç
Düzelti : Fulya Tükel
Montaj : Mine Sarıkaya
Kapak Düzeni : Semih Özcan

Baskı : Özal Basımevi
Cilt : ZE Ciltevi

1. basım : 2001

ISBN 975-07-0048-1
© 1997 RCS Libri S.p.A., Milano / Can Yayınları Ltd. Şti. (1998)

Alessandro Baricco

ÖFKE ŞATOLARI

ROMAN

İtalyanca aslından çeviren
SEMİN SAYIT

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 - 292 55 00 Fax: 252 72 33
web sayfamız: http://www.canyayinlari.com
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Özgün adı
Castelli di Rabbia

ALESSANDRO BARICCO'NUN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
KİTAPLARI

İPEK / *roman*
ÖFKE ŞATOLARI / *roman*

Genç kuşak İtalyan romancılarından olan *Alessandro Baricco*, 1958 yılında Torino kentinde doğdu. *Öfke Şatoları* ve Oceano Mare adlı romanları çeşitli roman ödüllerine değer görüldü. *İpek* adlı kısa romanı pek çok dile çevrildi, İtalya'da uzun süre çok okunan kitaplar listesinin başında kaldı.

Karine'ye, uzaklardan

Und wir, die an steigendes Glück...

BİR

1

– Hey, kimse yok mu burda?.. BRATH!.. Canına yandığımın, herkes sağır mı oldu burda be... BRATH!

– Bağırıp durma, bağırmak iyi gelmez sana, Arold.

– Ne cehennemdeydin... bir saattir burda...

– Atlı araban dökülüyor, Arold, böyle dolaşmamalısın sokaklarda...

– Boş ver şimdi arabayı da şu elimdekini almaya bak...

– Nedir o?

– Bilmiyorum ne olduğunu, Brath... ne bileyim... bir paket işte, Bayan Rail için bir paket...

– Bayan Rail için mi?

– Dün akşam geldi... çok uzaktan gelmişe benziyor...

– Bayan Rail için bir paket...

– Bana bak Brath, alacak mısın şu paketi? Öğleden önce Quinnipak'a dönmem gerek...

– Tamam, Arold.

– Bayan Rail için, sakın unutma ha...

– Tamam, Bayan Rail için.

– Oldu... bırak zırvalamayı, Brath... arada bir kente de uğrasan iyi olacak, kazık kakmış gibi hep burda oturmaktan çürüyüp gideceksin...

– Atlı araban bir rezalet, Arold...

– Hadi eyvallah. Görüşürüz, tamam mı?.. Deh aslanım... eyvallah, Brath!

– O arabayla öyle hızlı gidemezsin. HEY AROLD, O KADAR HIZLI... o arabayla öylesine hızlı gidemez! Rezalet! Araba resmen dökülüyor...

– Bay Brath...

– ... neredeyse dağılıp paramparça olacak.

– Bay Brath, şeyi... ipi buldum...

– Aferin Pit, koy oraya, koy arabanın içine...

– ... buğdayların arasındaydı... görünmüyordu...

– Tamam Pit, gel bakayım buraya... bırak o ipi de buraya gel oğlum... şimdi hemen eve dönmelisin, hemen, anladın mı?.. Al şu paketi. Bir koşu git Magg'i bul ve ver ona. Dinle beni... Paketin Bayan Rail için olduğunu söyle, tamam mı? Şöyle de: Bayan Rail için bir paket var, dün akşam geldi, sanki çok uzak bir yerden yollanmışa benziyor. İyice anladın mı?

– Evet.

– Bayan Rail için bir paket...

– ... dün akşam geldi ve... şeyden geliyor...

– Çok uzaklardan yollanmışa benziyor, aynen böyle diyeceksin...

– ... çok uzaklardan, tamam.

– Oldu. Hadi koş... koşarken de boyuna kendi kendine yinele diyeceklerini ki aklından çıkmasın... hadi oğlum, yaylan...

– Peki, efendim...

– Yüksek sesle yinele diyeceklerini, en iyi yöntem odur...

– Peki, efendim... Bayan Rail için bir paket var, dün akşam geldi ve... dün akşam geldi ve sanki...

– SALLANMA, PİT! KOŞ DEDİM SANA!

– ... çok uzak bir yerden yollanmışa benziyor. Bayan Rail için bir paket var, dün geldi ve sanki çok uzaktan yollanmışa benziyor... Bayan Rail için... bir paket var... Bayan Rail için, dün akşam geldi... sanki çok... çok uzaktan yollanmış gibi... uzak... uzaktan... bir paket... Bayan... için bir paket... çok uzaktan geliyor... Yok, dün geldi... geldi... dün...

– Hey Pit, bir yerini şeytan mı ısırdı yoksa? Nereye kaçıyorsun?

– Merhaba Angy... dün geldi... Magg'i arıyordum, gördün mü?

– Aşağıda, mutfakta.

– Sağ ol, Angy... Bayan Rail için bir paket... dün geldi... çok uzaktan... yollanmış gibi sanki... uzaktan... çok uzaktan... uzaktan... bir paket... Günaydın, Bay Harp!.. Bayan Rail için...

dün geldi... şey... dün geldi ve sanki... bir paket, Bayan Şey için bir paket... Bayan Rail için... sanki çok uzaklardan... Magg!

– Ne oldu sana, yavrucuğum?

– Magg, Magg, Magg...

– Nedir o elindeki, Pit?

– Bir paket... Bayan Rail için bir paket...

– Göster bakayım...

– Dur, Bayan Rail için bir paket, dün geldi ve...

– Eee sonra, Pit?

– ... dün geldi ve...

– ... dün geldi...

– ... dün geldi ve uzağa benziyor işte.

– Uzağa mı benziyor?

– Evet.

– Dur bakayım, Pit... uzağa benziyormuş... bir yığın şey yazıyor burda, görmüyor musun?.. Sanırım biliyorum nereden geldiğini... Stitt, bak hele... Bayan Rail için bir paket var...

– Bir paket mi? Ver bakayım, ağır bir şey mi?

– Sanki çok uzak bir yerden...

– Sus artık, Pit... hafif... hafif... ne dersin, Stitt, bir armağan mı acaba?..

– Kimbilir, belki de paradır... ya da belki bir şakadır...

– Hanımefendi nerede, biliyor musun?

– Odasına doğru giderken gördüm...

– Bak şimdi, sen dur burda, ben bir koşu yukarı çıkayım...

– Ben de gelebilir miyim, Magg?

– Olur Pit ama çabuk ol... Hemen geliyorum, Stitt...

– Bir şaka, bana kalırsa bir şaka olmalı...

– Şaka değil ama. Öyle değil mi, Magg?

– Kimbilir, Pit.

– Sen biliyorsun, ama söylemek istemiyorsun, değil mi?

– Belki biliyorum, ama sana söylemeyeceğim... hayır... kapat kapıyı.

– Hiç kimseye söylemem, yemin ediyorum, kimseciklere...

– Pit, rahat dur... sonra sen de öğreneceksin, görürsün... belki de bir şölen verilecek...

– Bir şölen mi?

– Onun gibi bir şey... bunun içinde düşündüğüm şey varsa, yarın özel bir gün olacak... belki de öbür gün ya da birkaç gün sonra... ama özel bir gün olacak...

– Özel bir gün mü? Neden özel bir...

– Şşşşt! Dur Pit! Kımıldama yerinden, tamam mı?

– Tamam.

– Hiç kımıldama... Bayan Rail... bağışlayın, Bayan Rail...

İşte o zaman, ancak o zaman Jun Rail yazı masasından başını kaldırdı ve gözlerini kapalı kapıya çevirdi. Jun Rail. Jun Rail'in yüzü. Quinnipak'ın kadınları aynaya baktıklarında hep Jun Rail'in yüzünü düşünürlerdi. Quinnipak'ın erkekleri, kadınlarına bakar ve Jun Rail'in yüzünü düşünürlerdi. Jun Rail'in saçları, elmacık kemikleri, bembeyaz cildi, gözlerinin biçimi. Ama her şeyden önce –ister gülsün, ister bağırsın, ister sussun hatta isterse bir şey bekler gibi öylece dursun– Jun Rail'in ağzı. Jun Rail'in ağzı insanın huzurunu kaçırırdı. Aklını çeler, altüst ederdi. Düşüncelerini birbirine katardı. "Günün birinde Tanrı, Jun Rail'in ağzını yarattı. Ve işte o zaman bu saçma sapan günah fikri ortaya çıktı." Bir rahip okulunda aşçılık yaptığını söyleyen ve bu yüzden de dinbiliminden anlayan Ticktel böyle derdi. Oysa başkaları, orasının rahip okulu değil, tutukevi olduğunu ileri sürerler, Ticktel de, "Enayiler, hepsi aynı kapıya çıkar," diye yanıtlardı onları. Ama herkes, bu ağzın resminin yapılamayacağı konusunda hemfikirdi. Kuşkusuz, Jun Rail'in yüzü herkesin düşündeydi. Ve işte şimdi orada –özellikle orada– oturmuş, kapalı kapıya bakıyordu; biraz önce yazı masasından başını kaldırmış, gözlerini kapalı kapıya çevirmişti.

– Burdayım...

– Size bir paket var, hanımefendi.

– Gir içeri, Magg.

– Bir paket geldi... sizin için.

– Bakayım.

Jun Rail kalktı, paketi aldı, kahverengi kâğıdın üstünde siyah mürekkeple yazılı adını okudu, paketi evirip çevirdi, baktı, bir an gözlerini yumdu, sonra açtı, yine pakete baktı, yazı masasından kâğıt bıçağını aldı, paketin ipini kesti, kahverengi kâğıdı açtı, içinde beyaz kâğıda sarılı bir kutu vardı.

Magg kapıya doğru bir adım geri çekildi.

– Gitme, Magg.

Jun Rail, beyaz kâğıdı açtıktan sonra pembe bir kâğıda sarılı mor bir kutunun içinde yeşil çuha kaplı minik bir kutu daha buldu. Kutuyu açtı. Baktı. Yüzünün çizgilerinde hiçbir değişiklik olmadı. Kutuyu yeniden kapattı. Sonra Magg'a dönerek gülümsedi ve,

– Bay Rail yakında dönüyor, dedi.

O kadar...

Magg aşağı koşup Pit'e, *"Bay Rail yakında dönüyor,"* dedi. Sonra Stitt de, *"Bay Rail yakında dönüyor,"* dedi. Derken bütün odalardan, *"Bay Rail yakında dönüyor,"* diye mırıltılar duyuldu; daha sonra birisi bir pencereden, *"Bay Rail yakında dönüyor,"* diye seslendi ve tüm tarlalarda *"Bay Rail yakında dönüyor,"* sözleri yankılanmaya başladı; tarladan tarlaya yayılan bu sesler aşağılardaki ırmağa kadar ulaştı ve birisi, *"Bay Rail yakında dönüyor,"* diye öyle bir bağırdı ki ta cam fabrikasından bu sözleri duyan bir başkası yanındakinin kulağına eğilip, *"Bay Rail yakında dönüyor,"* diye fısıldadı; böylece, koca fırınların gürültüsünden, birbirlerini duyabilmek için daha çok bağırmak zorunda kalan insanlar, *"Ne dedin? Bay Rail yakında dönüyor,"* diye haykırdıklarından, ağızdan ağıza dolaşan ve gittikçe yükselerek doruğa varan bu sesler sonunda, üstelik biraz sağır olan en son işçinin kulağına kadar gidip, *"Bay Rail yakında dönüyor. Ya, Bay Rail yakında dönüyor,"* diye sanki bir bomba gibi patlayınca, o bile durumu anladı; gökyüzünde, insanların gözlerinde ve düşüncelerinde bir çığlık gibi yankılanan bu sözler, bir saatlik uzaklıkta olan Quinnipak'a kısa zamanda ulaştı; dörtnala gelen Olivy'nin atından atlarken dengesini kaybedip yere yuvarlandığı, Tanrı'ya ve Meryemana'ya küfürler yağdırarak şapkası elinde, kıçı çamurlara batmış, sanki düşerken bu haberi de kırıp paramparça etmiş, havasını boşaltmış, tozlara bulamış gibi, kendi kendine konuşurcasına alçak sesle,

– Bay Rail yakında dönüyor,

diye söylendiği duyuldu.

Bay Rail arada bir dönerdi. Genellikle bu, gittikten bir süre sonra olurdu. Bu da onun iç huzurunu, moral ve hatta ruhsal

durumunu gösterir. Bay Rail kendi çapında dakik olmaktan hoşlanırdı.

Arada bir neden gittiğini anlamak ise daha zordu. Bu gidişlerin hiçbir zaman ne açık ve akla yakın bir nedeni, ne de belli bir mevsimi ya da özel koşulları vardı. Sadece kalkar giderdi, o kadar. Günlerce, en önemlisinden en anlamsızına kadar türlü hazırlıklar yapar, arabalar, mektuplar, bavullar, şapkalar, katlanır yazı masası, para, vasiyet gibi şeylerle uğraşır, her şeyi toplar, sonra yine dağıtır, bir böceğin sabrı ve şaşkın düzensizliğiyle boyuna gülümserdi. En sonunda, beklenen ve zorunlu, neredeyse gözle görülemeyecek kadar küçük ve kesinlikle özel bir törenle sona ermese, bağımlı olduğu evcil alışkanlıklarını içeren bu bir tür dinsel tören sonsuza dek sürebilirdi. O zaman ışığı söndürür, Jun ile ikisi karanlıkta, sessizlik içinde kalırlar, gecenin kararsızlığında yatakta yan yana yatarlar, Jun birkaç saniyelik hiçliğin geçmesini bekler, sonra gözlerini yumarak,

– İyi geceler, diyecek yerde,

– Ne zaman gidiyorsun, derdi.

– Yarın, Jun.

Ve ertesi gün yola çıkardı.

Nereye gittiğini kimse bilmezdi. Jun bile. Kimilerine göre, kendisi bile tam olarak bilmezdi. Buna kanıt olarak, 7 Ağustos sabahı yola çıkıp ertesi akşam, hiç açılmamış yedi bavulu ve yüzünde dünyanın en doğal şeyini yapıyormuş gibi bir ifadeyle geri döndüğü o unutulmaz yazdan söz ederler. Jun hiçbir şey sormamıştı. O da hiçbir şey söylememişti. Hizmetçiler bavulları boşaltmışlar, bir anlık bir bocalamadan sonra yaşam normal akışına dönmüştü.

Yine dediklerine göre, kimi zaman, aylarca geri gelmediği de olurdu. Bu da köklü alışkanlıklarında ufacık bir değişiklik yapmadığını gösterir. Yani, kendisi hakkında en küçük bir bilgi vermezdi. Sözcüğün tam anlamıyla, ortadan toz olurdu. Ne bir mektup, ne bir şey. Jun bunu bilir ve beklemekle vakit kaybetmezdi.

Genellikle Bay Rail'i seven ev halkı, iş için gittiğini sanırdı.

– Cam fabrikası yüzünden ta oralara gitmek zorunda kalıyor.

Böyle derlerdi. 'Oraları'nın neresi olduğu hiçbir zaman kesin olarak bilinmezdi, ama ne de olsa bir tür açıklama sayılırdı. Ayrıca, bunun doğru bir yanı da vardı.

Gerçekten de Bay Rail, bazen çantasında garip ve epey yüklü siparişlerle dönerdi: 1500 tane ayakkabı biçiminde bardak (sonradan hiç satılmayıp Avrupa'nın yarısında vitrinlerde kalmıştı), Aziz Just vitrayları için 820 metrekare renkli cam (yedi renk), kraliyet sarayı için 80 santim çapında bir bilye ve bunun gibi bir sürü şey. Ayrıca, yolculuklarından birinden dönüşünde Bay Rail'in, ayağının tozuyla ve neredeyse kimseye selam bile vermeden fabrikaya koştuğu ve doğru Andersson'un küçücük odasına gittiği de belleklerdedir. O gün Andersson'un gözlerinin içine bakarak aynen şu sözleri söylemişti:

– Bak ne diyeceğim, Andersson... bir pencere camı yapsak, ama şöyle koskoca bir cam, anlıyor musun? Kocaman... olabildiğince büyük... ve de her şeyden önce... incecik... çok büyük ve ince... ne kadar büyük yapabiliriz dersin?

Yaşlı Andersson, önünde hesaplar ve maaş cetvelleriyle oturuyordu. Bunlardan bir şey anladığı yoktu. Cam işlerinde bir dâhi olmasına karşın maaşlardan hiç anlamazdı. Şaşkın bir uyuşukluk içinde hesaplara dalmıştı. O yüzden, camdan söz edildiğini duyunca hesaplar, maaşlar, rakamlar denizinde yüzen bir balık gibi oltaya yakalanıverdi.

– Şey, belki de bir metre kadar, Denbury için yaptığımız gibi, bir metreye otuz boyunda bir cam...

– Yok Andersson, daha büyük... aklının alabileceği en büyük cam...

– Daha mı büyük?.. Evet, çalışır uğraşır, on tanesini falan kırıp bozduktan sonra belki gerçekten çok büyük bir cam yapabiliriz, şöyle iki metre gibi.. belki daha bile büyük, diyelim ikiye bir, yani iki metre uzunluğunda bir metre genişliğinde dikdörtgen bir cam...

Bay Rail iskemlenin arkalığına dayandı.

– Biliyor musun, Andersson? Bunun üç kat büyüğünü yapabilecek bir yöntem buldum.

– Üç kat büyüğünü mü?

– Üç kat.

– Peki, ama üç kat daha büyük bir camı ne yapacağız?

İhtiyar aynen bu soruyu sormuştu: Üç kat daha büyük bir camı ne yapacağız?

Bay Rail'in yanıtı ise şu olmuştu:

– Para yapacağız, Andersson. Yığınla para.

Gerçekten de, doğruyu söylemek gerekirse, Bay Rail'in dünyanın kimbilir neresinden alıp uyguladığı, kafasına sokup imgeleminde sıkı sıkı sakladıktan sonra Andersson'un saydamlaşmış gözlerinin önüne bol bol serdiği bu yöntem, baştan sona ve kesinlikle dâhice, ama aynı oranda su götürmez biçimde başarısız bir yöntemdi. Öte yandan, Andersson, olağanüstü bir cam ustasıydı ve yıllardır kendini bu işe adamıştı; ondan önce babası, daha önce dedesi, daha daha önce dedesinin babası, yani ailenin, toprakla uğraşan kendi babasına canın cehenneme deyip ne ruhu, ne geçmişi, ne rengi, ne adı olan ve *'cam'* dedikleri bu büyülü taşı işlemeye başlayan ilk bireyinden beri tüm ataları camcıydı. Uzun sözün kısası, bir dâhiydi, her zaman öyle olmuştu. Ve Andersson düşünmeye başladı. Değil mi ki üç kat daha büyük bir pencere camı yapabilecek bir yöntem gerçekten vardı, bu Bay Rail'in dâhiyane bir buluşuydu: Kimsenin aklının ucundan bile geçmeyen böyle bir şeyin yapılabileceğini ilk kez o sezmişti. Onun için, Andersson günlerce, haftalarca, aylarca uğraştı, didindi ve en sonunda, yerel basında hayranlık uyandırıp yankılar yapan ve dünyanın şurasında burasında bazı şakacı kimselerin az çok ilgisini çeken *'Rail Cam Fabrikalarından Andersson'un Beratı'* adlı, epey ün salacak bir yöntem saptadı. İşin en önemli yanı, *'Rail Cam Fabrikalarından Andersson'un Beratı'*nın birkaç yıl içinde nasıl Bay Rail'in yaşamını değiştirdiği ve görüleceği gibi, öyküsünde nasıl bir iz bıraktığıdır. Bu eşi benzeri olmayan, kendine özgü yaşamöyküsünün akışı nasıl olsa bir yolunu bulup varmak istediği, yazgısında olan yere doğru yönelecekti, ama yine de, en önemli dönüm noktalarından birinde ortaya çıkabilmek için, *'Rail Cam Fabrikalarından Andersson'un Beratı'*nın destek gördüğü yadsınamaz. Alın yazısına karşı konulmaz. Bir yaşamın binlerce ânından birkaç tanesi göze görünmeden geçip giderken birdenbire tutuşuverir. Anıların gecesinde parlayan ve yazgının kaçış yolunu çizen işte o anlar, ne olursa olsun yaşama bir anlam kazandıran o tek tek yanan ateşlerdir.

İşte, *'Rail Cam Fabrikalarından Andersson'un Beratı'*nın ve doğurduğu önemli gelişmelerin ışığında bakıldığında, Bay Rail'in gezilerinin temelde iş gezileri sayılması gerektiği ve epey yaygın olan bu düşüncenin ne kadar doğru olduğu açıkça görülür. Ama yine de...

Ama yine de hiç kimse, herkesin bildiği bir gerçeği tam olarak unutamıyordu: yani, aynı anda ortaya çıkan binlerce küçük olay ve ayrıntının, Bay Rail'in o çok sağlam ve akıl sır ermez bir gerçek olan gezilerine kuşkusuz bambaşka bir ışık tuttuğunu. Bir ocak öğleden sonrasının dupduru gerçeğinde bir tek gölün dağılıp kaybolan binlerce incecik su yolu gibi, burada sayıp dökmeye değmeyecek yığınla küçük olay, ayrıntı, elle tutulur gözle görülür rastlantı vardı. Bir gün Bay Rail geri döndüğünde yalnız değildi, yanında Mormy vardı ve Jun'un gözlerinin içine bakarak –bir eli küçük oğlanın omzundaydı ve çocuğun gözleri de hayranlıkla Jun'un yüzüne dikilmişti– şöyle dedi:

– Bu benim oğlum; adı Mormy.

Yukarılarda, ocak ayının yıpranmış gökyüzü uzanıyordu. Çevrelerinde ise bir avuç hizmetçi vardı. Hepsi içgüdüsel bir devinimle başlarını eğip yere baktılar. Jun'un dışında hepsi. Jun, çocuğun parlak tenine, kum renginde, güneşten, ama binlerce yıl önce bir tek kez güneşten yanmış tenine bakıyordu. Ve aklından geçen ilk düşünce şuydu:

'O orospu bir zenciymiş.'

Dünyanın herhangi bir köşesinde Bay Rail'i bacaklarının arasında sıkı sıkı tutan o kadını görür gibiydi; acaba bunu zevk için mi, yoksa işi olduğundan mı yapıyordu? Büyük bir olasılıkla, işi bu olduğundan yapıyordu. Jun çocuğun gözlerine, dudaklarına, dişlerine bakıyor ve gittikçe daha belirgin biçimde kadını görüyordu – öyle ki, kafasında şimşek gibi çakan, pırıl pırıl ikinci düşünce şu oldu:

'O orospu çok güzelmiş.'

Bu iki düşünce bir tek âna sığmıştı. Bir rezalet çıkar korkusuyla herkesin kendi içine, evrenin sonsuzluğundan kopmuş küçücük dünyasına kapanıp susması yalnız bir saniye sürdü. Çünkü birden, her birinin bocalamasını aşarak teker teker hepsinin kulağına ulaşan bir ses, Jun'un sesi duyuldu:

– Merhaba Mormy. Benim adım Jun, senin annen değilim. Ve hiçbir zaman da olmayacağım.

Ama bütün bunları tatlılıkla söylemişti. Orada hazır bulunanların hepsi buna tanıklık edebilir. Çok kötü şeyler söyleyebilecekken tatlılıkla konuşmuştu. "Merhaba Mormy. Benim adım Jun, senin annen değilim. Ve hiçbir zaman da olmayacağım."

O akşam sanki Tanrı'nın bir cezası gibi yağmur başlamış ve bütün gece akıl almaz bir şiddetle yağmıştı. Bir rahip okulunda –en azından, kendi dediğine göre– aşçılık yapmış olduğundan dinbiliminden anlayan Ticktel'e göre 'gökler işemeye durmuştu'; o böyle derken, ötekiler, bunun bir ceza olduğunu ileri sürüyorlar, Ticktel ise, "Enayiler, hepsi aynı kapıya çıkar," diye yanıtlıyordu. Odasına kapanan Mormy yatağında, yorganı başına çekmiş, bir türlü gelmeyen gök gürültülerini bekliyordu. Sekiz yaşındaydı ve olup bitenleri tam anlayamıyordu. Ama iki imge gözünün önünden gitmiyordu: gördüğü en güzel yüz olan Jun'un yüzü ve yemek odasında kurulmuş sofra. Üç şamdan, ışıklar, elmas gibi parlayan uzun boyunlu kristal şişeler, üstlerine gizemli harfler işlenmiş peçeteler, dumanları tüten beyaz çorba kâsesi, kenarları altın çizgili tabaklar, geniş ağızlı gümüş bir kupanın içindeki kocaman yaprakların üstüne yerleştirilmiş pırıl pırıl meyveler. Bütün bunlar ve Jun'un yüzü. Bu iki imge, içine dolan kesin ve koşulsuz bir mutluluk duygusuyla gözünün önündeydi. Yaşadığı sürece hep görecekti onları. İşte yaşam insana böyle kazıklar da atar. Ruhun bile duymadan seni kıskıvrak yakalar ve içine bir imge, bir koku, bir ses tohumu atıverir, ondan sonra çıkarabilene aşk olsun. İşte mutluluk budur. Ama çok geç, iş işten geçtikten sonra bunun bilincine varırsın. Artık sonsuza dek bir sürgünsün: O imgeden, o sesten, o kokudan kilometrelerce uzakta, akıntıya kapılmış sürüklenmektesin.

İki oda ötede Jun pencerenin önünde ayaktaydı; burnu cama dayalı, işemeye duran gökyüzüne bakıyordu. Bay Rail'in beline sarılan kollarını, onu tatlı tatlı okşayan ellerini hissedinceye, garip bir ciddiyetle ona bakan gözlerini görünceye, hafif ve gizemli sesini duyuncaya kadar öylece durdu.

– Jun, bana sormak istediğin bir şey varsa, şimdi sor.

Jun, onun boynundaki kırmızı fuları gevşetti, sonra koyu renk yeleğinin düğmelerini, en alttan başlayarak yukarı doğru tek tek ve ağır ağır çözmeye başladı; korunması olanaksız bir şeyi korumak ister gibi, bir an direnen düğmeyi açtı, daha sonra sessizce ceketini de çıkardı. Bay Rail ona doğru eğilmiş şu sözleri fısıldıyordu, ama sesi bir yakarış gibiydi:

– Dinle beni Jun... yüzüme bak ve ne istersen sor bana...

Ama Jun hiçbir şey söylemedi. Sadece, yüzünde bir kıpırtı bile olmadan, tanı bir sessizlik içinde ağlamaya başladı. Çok az insanın becerebildiği o eşsiz biçimde, yalnız gözleriyle ağlıyor, içi tepeleme acıyla dolu olmasına karşın umursamaz gibi bakıyor, son damlanın en sonunda taşırdığı bir bardaktan süzülen ve arkasından binlercesinin kovaladığı bozguna uğramış damlacıklar yanaklarından aşağı yuvarlanırken kımıldamadan duruyordu. İşte Jun böyle ağlıyordu. Hiç ara vermeden, bir an bile duraklamadan, elleri Bay Rail'i soymayı sürdürürken ve daha sonra altında çırılçıplak yatan bedenin her yerini öperken bile bu devinimsiz ve sessiz gözyaşlarıyla ıstırabının düğümlerini çözüyordu. Dünyada daha güzel gözyaşları olamaz. Ellerinin arasında Bay Rail'in cinsel organını sıkı sıkı tutarak o inanılmaz derecede kaygan ve pürüzsüz deriye ağır ağır dudaklarını sürerken de ağlıyordu. Dünyada daha güzel dudaklar olamaz. Sonra, kendine özgü, o karşı konulmaz biçimde, bacaklarını aralayıp Bay Rail'in cinsel organını ve sanki Bay Rail'i tümüyle içine alırken ve kollarını yatağa dayayarak altındaki, dünyanın ta öbür ucuna gitmiş, güzeller güzeli bir zenci kadınla sevişmekte olan erkeğe tepeden bakarken de ağlıyordu. Evet, o yüze bakarken Bay Rail'in direncini yitirmiş cinsel organını içinde durmadan döndürmeye, çılgınca bastırıp alt etmeye çalışır ve daha derinlere giderek her köşesine ulaşmasına, uyumlu devinimlerle deliliğe doğru kaymasına yardım ederken de ağlamasını kesmemişti. Eğer buna salt ağlamak denebilirse. Yine de, Bay Rail yavaşça, ama gittikçe artan bir şiddet ve belki de öfkeyle ellerini onun kalçalarına koyup artık cinsel organını elde etmiş, daha büyük hazlara ulaşmaktan başka bir şey düşünmeden kör devinimlerle çırpınan kadını yalancıktan ve boş yere durdurmaya uğraşırken, Jun hâlâ ağlıyordu. Altında yatan erkeği gördüğü ve bir şey görmemek için gözlerini yumduğu halde, başka hiçbir

acıyı sevmediği kadar sevmeyi öğrendiği biçimde, içindeki erkeğin cinsela organı anlaşılmaz ve isterik vuruşlarla gövdesinin derinliklerine dalıp bacaklarının arasına boşaldığı zaman bile ağlamayı –ve susmayı– evet, ağlamayı ve susmayı sürdürdü.

Ancak –çok sonra– Bay Rail alacakaranlıkta onun yüzüne bakıp şaşkınlıkla durmadan okşarken, Jun,

– Yalvarırım, kimseye söyleme, dedi.

– Yapamam, Jun. Mormy benim oğlum; burada, bizimle birlikte büyümesini istiyorum. Ve herkes bunu bilmeli.

Jun, başı yastıklara gömülü, gözleri kapalı öylece yatıyordu.

Çünkü bu, ikisi arasında bir sır ya da ona benzer bir şey olmalıydı. O yüzden, neler söylediklerini, nasıl yaşadıklarını ve ne tür insanlar olduklarını anlamak zordu. Bazı davranışlarına bir anlam verebilmek için insanın beynini patlatması gerekirdi. Yine de yıllar boyu, '*neden*' diye sorup durabilirdi insan. Çoğu kez, yo, hemen hemen her zaman, evet belki her zaman apaçık ortada olan tek gerçek, bütün yaptıklarında ve birlikteliklerinde, nasıl söylemeli, güzel bir şey olduğuydu. Herkes, 'Bay Rail'in yaptığı güzel bir şey' ya da 'Jun'un yaptığı güzel bir şey' derdi. Genellikle, neredeyse bir şey anlamazlar, ama hiç olmazsa bunu sezerlerdi. Örneğin, Bay Rail gittiği yerlerden ne bir mektup, ne de bir haber yollardı. Hiçbir zaman. Ama şaşmaz bir biçimde, dönmesine birkaç gün kala Jun'a küçük bir paket gönderirdi. Jun paketi açar ve içinde değerli bir mücevher bulurdu.

Ne bir satır, ne bir imza: yalnız bir mücevher.

Şimdi, böyle bir şeyi açıklamak için binlerce neden bulunabilir; doğal olarak, en başta Bay Rail'in, bütün erkekler gibi, kötü bir şey yaptıktan sonra kendini bağışlatmak için cüzdanına davrandığı akla gelebilir. Ama ne Bay Rail başka erkeklere, ne de Jun başka kadınlara benzediğinden, böyle akla yakın bir açıklamayı bir yana bırakıp daha gizemli, örneğin elmas kaçakçılığı gibi simgesel anlamları olan, eski geleneklere ve şiirsel aşk masallarına dayanan açıklamaları yeğlemek gerekir. Gene bu mücevherleri Jun'un bir gün olsun takmaması, tam tersine, pek önemsememesi de durumu daha anlaşılmaz kılardı. Oysa, kutuları büyük bir dikkatle saklar, belli zamanlarda tozlarını alır ve

kutsal nesnelermiş gibi, koyduğu yerlerden hiç kimsenin oynatmamasına özen gösterirdi. O kadar ki, ölümünden yıllarca sonra, düzen içinde, üst üste konmuş, hepsi yerli yerinde duran o boş kutuları bulmak herkese çok saçma gelmiş ve günlerce, hatta haftalarca her yeri didik didik aramalarına karşın mücevherlerden bir teki bile bulunamamış ve en sonunda hiçbir zaman bulunamayacakları da anlaşılmıştı. Uzun lafın kısası, bu mücevher öyküsü dönüp dolaşıp yüz bin kez yinelense de kesin bir sonuca varılamamıştı. Bay Rail yoldan döndüğünde herkes birbirine, "Mücevher geldi mi?" diye sorar, kimi kez birisi, "Galiba geldi, galiba beş gün önce yeşil bir kutu geldi," diye yanıtlar, o zaman herkes gülümser ve içinden, 'Bay Rail'in yaptığı her şey güzeldir,' diye geçirirdi. Çünkü o anlamsız ve sonsuz hiçliğin içinde bunun güzel olduğundan başka bir şey söylenemezdi.

İşte Bay ve Bayan Rail böyleydiler.

Kimbilir ne tür bir gizin onları birbirine bağladığını düşünmek de çok garipti.

Ama öyleydi işte.

Bay ve Bayan Rail.

Yaşamlarını sürdürürlerdi.

Sonra bir gün Elisabeth çıkageldi.

2

– 'Ve Tanrı, Eyüp'ün bu yeni durumunu eskisinden daha çok kutsadı: on dört bin koyunu, altı bin devesi, bin çift öküzü ve bin eşeği oldu. Ayrıca, üç oğlu ve üç kızı oldu. Kızlarının birincisine Colomba, ikincisine Cassia, üçüncüsüne Cornistibia adını verdi...'

Pekisch, bu üçüncüsünün ne menem bir ad olduğunu bir türlü anlayamamıştı. Ama bir şey apaçık ortadaydı: Şimdi bunu düşünmenin sırası değildi. Onun için, sanki bir sağırla konuşur gibi duygularını yansıtmayan, tekdüze bir sesle okumasını sürdürdü.

– '...Ve bütün o diyarlarda Eyüp'ün kızları gibi güzel başka kızlar yoktu ve babaları mirasını oğullarıyla kızları arasında eşit biçimde bölüştürdü. Bunlardan sonra Eyüp daha yüz kırk yıl yaşadı, çocuklarını, çocuklarının çocuklarını, ta dördüncü kuşağa kadar tüm soyunu sopunu gördü.'

Bu noktada yeni bir paragraf başlıyordu. Pekisch derin bir soluk aldı ve yorgun bir sesle yeniden okumaya başladı.

– 'Sonra Eyüp yaşama doymuş olarak yaşlılıktan öldü.'

Pekisch hiç kımıldamadan olduğu yerde kaldı. Nedenini bilemiyordu, ama sanki birkaç saniye öylece durursa daha iyi olacakmış gibi bir his vardı içinde. O yüzden, kuşkusuz çok rahatsız olmasına karşın, hiç yerinden kımıldamadı: Teneke bir borunun ağzını yüzüne bastırmış, boylu boyunca otlara uzanmıştı. 565.8 metre uzunluğunda ve bir çay fincanı çapındaki teneke boru da yerde yatıyordu (Sonradan, Prof. Dallet bu konuda 'bağışlanamaz bir safdillik' diye fikir yürütecekti). Pekisch borunun ağzını yüzüne öylesine bastırmıştı ki, yalnız gözleri

dışarıda kalmıştı ve tek eliyle borunun üstünde tutmaya çalıştığı kitapçığın 565'inci sayfasına bakıyordu. Öteki eliyle de, tam yuvarlak olmadığı için yüzünü iyice örtemeyen deliğin açıkta bıraktığı yerleri becerebildiği kadar kapatmaya uğraşıyordu. Yukarıda adı geçen Prof. Dallet, notlarında bundan 'çocukça bir çare' diye söz edecek ve pek de haksız sayılmayacaktı.

Birkaç saniye geçti ve en sonunda Pekisch kımıldadı. Yüzünde, bastırmış olduğu borunun izi kalmıştı, bir bacağı da neredeyse tümden uyuşmuştu. Güçlükle yerinden kalktı, kitapçığı cebine koydu, kır saçlarını şöyle bir düzeltti ve kendi kendine bir şeyler mırıldanarak yerde yatan boru boyunca yürümeye başladı. 565 virgül 8 metre öyle bir dakikada aşılacak yol değildir. Pekisch adımlarını sıklaştırdı ve yavaştan koşmaya başladı. Bir yandan koşuyor, bir yandan da düşünmemeye çalışarak bir boruya, bir ayakkabılarına bakıyordu. Bir boruya, bir ayakkabılarına. Otlar hızla ayaklarının altından kayıyor, boru sonsuzlukta uçan bir mermi gibi uzayıp gidiyor, ama ufka doğru her baktığında sanki sırıtarak olduğu yerde durduğunu görür gibi oluyordu. Her şey görelidir, bunu bilmeyen yoktur, en iyisi yere bakmak, en iyisi boruya bakmak, ayakkabılarına ve boruya – yüreği deli gibi çarpmaya başlamıştı. Sakin ol! Pekisch durdu. Olduğu yerde durdu. Arkasına baktı: Yüz metre boru. İleriye baktı: sonsuzluğa uzanan boru. Sakin ol! Düşünmemeye çalışarak yine yürümeye başladı. Çevresini hafifleyen akşam güneşi sarmıştı. Güneş ışığı yandan gelince daha yumuşak olur, gölgeler büyüyüp uzar, sanki daha bir sevecenleşir; bu da, genellikle, akşamları iyi şeyler düşünmenin neden daha kolay olduğunu gösterir. Oysa, öğleüstü insan adam bile öldürebilir, hatta daha kötü şeyler bile yapabilir: Öldürmeyi kurabilir ya da daha beteri: öldürebileceğini düşünebileceğini fark eder. Ya da daha berbatı: Bırakır onu öldürsünler. Ya, böyle işte. Borunun bitmesine 200 metre kalmıştı. Pekisch, bir boruya, bir ayakkabılarına bakarak yürüyordu. Borunun sonuna geldiğinde, yavaş yavaş, tam karşısında görünen küçük şeyin Pehnt olduğunu anladı. Görmemiş olsaydı herhalde düşünmeden yürümeyi sürdürürdü, ama bir kere görmüştü. O yüzden, kendine özgü biçimde, yalpalar gibi bir koşu tutturdu. Her adımda, sanki bir bacağını fırlatıp atmak ister gibiydi; ama bacak, büyük bir inatla hep ar-

kasından geliyor, o ise, yeniden sahiplendiği bu bacaktan yine kurtulmaya çalışıyor, bacak onu bırakmıyor ve böylece sürüp gidiyordu koşması. İnanılır gibi değil ama böyle bir yöntemle insan isterse kilometrelerce yol alabilir. Öyle ki, en sonunda borunun bitmesine ancak yirmi metre kaldı, derken on iki, sekiz, yedi, üç, bir ve son. Pekisch durdu. Yüreği yerinden fırlayacakmış gibi çarpıyordu. Soluk soluğa, allak bullak, gözleri yuvalarından uğramış, zembereğinden boşanmış gibi sendeliyordu. Bereket akşam olmuş ve alacakaranlık basmıştı.

– Pehnt!

Pehnt ufacık bir çocuk. Koca bir adam ceketi giymiş olsa bile, yine de bir çocuk. Sırtüstü yere uzanmış, bir şey görmeden gökyüzüne bakıyor, zaten göremez, çünkü gözleri kapalı. Bir eliyle sağ kulağını örtmüş. Öbür elinde ise alabildiğine sol kulağını içine soktuğu boruyu tutuyor; neredeyse başını da sokacak borunun içine, ama küçük bir çocuk da olsa, kafasının bir fincan büyüklüğünde olan borunun ağzından içeri girmesi olanaksız. Dünya çatlasa giremez.

– PEHNT!

Çocuk gözlerini açıyor. Gökyüzünü ve Pekisch'i görüyor. Ne halt edeceğini bilemiyor.

– Kalk Pehnt, bitti.

Pehnt kalkıyor. Pekisch yere yığılıyor. Çocuğun gözlerinin içine bakıyor.

– Ee, ne oldu?

Pehnt bir kulağını ovuşturuyor, sonra ötekini ovuşturuyor, çevresine bakınıyor, Pekisch'in gri gözlerine bakmadan önce becerebildiği kadar vakit kazanmak ister gibi bir hali var.

– Merhaba, Pekisch.

– Ne merhabası?

– Merhaba.

Yüreği yerinden kopacakmış gibi çarpmasa, Pekisch biraz bağırabilir o anda. Oysa sadece mırıldanıyor:

– Rica ederim, Pehnt! Saçmalamayı bırak! Ne duyduğunu söyle!

Pehnt'in sırtında koca adam ceketi var. Kara bir ceket. Sadece en üst düğmesi kalmış. Parmaklarıyla onu çevirip duruyor,

bir açıp bir kapatıyor. Sanki hiç durmayacakmış, sonsuza dek o düğmeyi açıp kapatacakmış gibi bir hali var.

– Bir şey söyle, Pehnt! O canına yandığım borudan ne duyduğunu söyle!

Hiç ses yok.

– Davut'la Calût mu?[1]

– Hayır, Pehnt.

– Kızıldeniz ve firavunun öyküsü mü?

– Hayır.

– Belki de Habil'e Kabil... hani Kabil, kardeşi Habil'i...

– Pehnt, uydurma; uydurmaya gerek yok. Sadece ne duyduğunu söyleyeceksin. Bir şey duymadınsa, o zaman, bir şey duymadım diyeceksin.

Hiç ses yok.

– Bir şey duymadım.

– Hiçbir şey mi?

– Hemen hemen.

– Hemen hemen mi, yoksa hiçbir şey mi?

– Hiçbir şey.

Bir yerini kalleş bir böcek sokmuşçasına yerinden fırlayan Pekisch, yel değirmeni misali kollarını açarak duyduklarına inanamaz gibi, tümüyle kendinden geçmiş durumda tepinmeye, gülünç bir öfkeyle, ezgiye benzer bir şeyler mırıldanmaya başladı. Sözcükler peş peşe ağzından dökülüyordu.

– Olamaz, canına yandığım... olamaz, olamaz, olamaz, olamaz... böyle sırra kadem basamaz, bir yere gitmesi gerek... bir borunun içine litrelerce sözcük döktükten sonra göz göre göre yok olmasını kabul edemez insan.. Kim içti bütün o sesi?.. Bunda bir yanlışlık olmalı, orası kesin... bir yanlışlık var, besbelli... bir noktada yanıldık... belki de daha kısa bir boru isterdi... ya da belki daha az eğim gerekirdi, evet, biraz daha aşağı doğru olmalıydı... yoksa, gün gibi açık, borunun ortasında, tam ortasında kalıverdi... itme gücü kesilince durdu... az bir şey havada yüzer gibi oldu, karıştı ve dibe çöktü, teneke de emdi hepsini... kuşkusuz böyle bir şey oldu... aslına bakılırsa, tam tersi de olabilir... kuşkusuz... eğer yukarıya doğru kıvrık bir borunun içine konuşursan, itme gücü olduğu sürece, sözcükler tır-

[1] *Calût*: Davut Peygamber'le savaşmış olan dev. (Çev.)

manır, sonra aşağı inmeye başlar, o zaman onları duyabilirim... Pehnt, bu dâhice bir buluş, anlıyor musun ne demek olduğunu?.. Yani, insan kendi kendini dinleyebilir, kendi sesini duyabilir... bir boru alınır, yukarı doğru kıvrılır, diyelim yüzde on eğimli, sonra içine doğru bir şarkı söylenir... sözleri fazla uzun olmayan bir şarkı... tabii, bu borunun uzunluğuna bağlıdır... insan şarkısını söyler, sonra da dinlemeye başlar ve... ses yükselir, yükselir, sonra durup geri döner ve insan *duyar*, anlıyor musun, kendi sesini duyar... olağanüstü bir şey... kendi sesini duyabilmek... dünyanın tüm şan okullarında bir devrim yaratabilir... düşünebiliyor musun?.. *'Pekisch kendi kendini dinleme makinesi, büyük bir ses sanatçısı için zorunlu bir araç'*... kapış kapış gider, inan bana... her boyda yapılabilir, eğimi daha iyi araştırmalı, bütün madenleri denemeli, kimbilir belki de altından yapmak gerekir, denemeli, her işin başı o, denemek, durmadan dinlenmeden denemek, insan direşken olup denemekten vazgeçmezse her şeyi yapabilir...

– Belki boruda bir delik vardı da ses oradan çıkıp gitti.

Pekisch duralar. Boruya bakar. Pehnt'e bakar.

– Boruda bir delik mi?

– Belki de.

Akşam ışıkları her ne kadar su götürmez biçimde harika olsa da, ondan daha güzel bir şey vardır. O da: İnanılmaz hava akımı oyunları, rüzgâr şakaları, gökyüzünün gariplikleri, kusurlu bulutların karşılıklı kabalıkları, bir sürü beklenmedik durum, yığınla saçma sapan olay sonucunda – o eşsiz ışıkta, akşam ışığında, ansızın *yağmur yağmasıdır*. Güneş var, akşam güneşi ve yağmur yağıyor. Bu müthiş bir şeydir. En büyük acılarla törpülenmiş, en korkunç ıstıraplara boğulmuş bir insanın bile, böyle akıl almaz bir olay karşısında, içinde bir yerde bastırılamaz bir gülme arzusu duymaması olanaksızdır. Sonra, belki gülmeyebilir, ama dünya daha yüce gönüllü bir iç çekiş gibi olsa, kuşkusuz güler. Çünkü bu, kusursuz ve karşı konulmaz, koskocaman ve evrensel bir *espridir*. İnanılmaz bir şeydir. Su bile, ufuktaki güneş ışınlarının içlerinden geçtiği minik dalgalar halinde başımıza dökülen su bile, gerçek suya benzemez. Tadına bakıp da şekerli olduğunu fark ederseniz hiç şaşmazsınız. Laf olsun diye söylüyorum. Her neyse, su bir ölçü sayılmaz. Bu, bütün ölçüle-

rin dışında, kural dışı, her türlü mantıkla dalga geçen, görkemli bir olaydır. Bir heyecandır. Öyle ki, adına yaşam denen bu gülünç alışkanlığa bir gerekçe göstermek için yapılan tüm şeylerin içinde, kuşkusuz en başta gelen, en açık ve en temiz olan budur: o eşsiz ışıkta, akşam ışığında, ansızın yağmur yağdığı zaman orada olmak. Hiç olmazsa bir kerecik.

– Vay canına! Boruda bir delik... borunun herhangi bir yerine saklanmış, lanet olası minicik bir delik, tamam işte... bütün ses oradan kaçtı... havaya gitti, kayboldu...

Pehnt ceketinin yakasını kaldırır, ellerini ceplerinin dibine kadar sokar, Pekisch'e bakıp gülümser.

– Ne diyorum biliyor musun, Pehnt? Bulacağız... bulacağız o deliği, Pehnt... daha en azından yarım saat güneş ışığı var, bulacağız... haydi marş, oğlum... öyle çabuk çabuk kazık yemeyiz... yooo.

Ve böylece, Pekisch ve Pehnt, Pehnt ve Pekisch, boruyu izleyerek geri dönerler, birisi solda birisi sağda, ağır ağır, iki büklüm olmuş, boruyu karış karış inceleyerek yitik sesi ararlar. Uzaktan birisi onları görecek olsa, yerde sürünen böcekler gibi, tarlaların arasında gözleri yerde adım adım ilerleyen bu herifler ne halt ediyor acaba diye içinden geçirebilir. Sonra da şöyle düşünebilir: Kimbilir nasıl önemli bir şeyi yitirmişler de böyle sürüne sürüne arıyorlar, acaba bulacaklar mı, bulurlarsa ne iyi olur, hiç olmazsa bir kez, kırk yılda bir kez, bu lanet olası dünyada birisi aradığını bulsa, hafifçe gülümseyerek 'buldum' diyebilse, 'yitirmiştim ama buldum' – en büyük mutluluk bunun yanında hiç kalır.

– Hey Pekisch...

– Dikkatini dağıtma oğlum, yoksa hiç bulamayız o deliği...

– Tek bir şey soracağım, Pekisch...

– Ne?

– Hangi öyküydü?

– Eyüp'ün öyküsü, Hz. Eyüp'le Tanrı'nın.

Gözlerini borudan ayırmazlar, durmadan, adım adım, ağır ağır ilerlerler.

– Çok güzel bir öyküdür, değil mi Pekisch?

– Evet, çok güzel bir öyküdür.

Sabahın üçüydü ve kent gecenin katranına bulanmış boğuluyordu. Kendi düşlerinin köpükleri içinde. Kendi uykusuzluğunun boklarına batmış durumda. Falan filan.

Oysa, Marius Jobbard masasının başındaydı / gaz lambasının ışığında / Moscat Sokağı'nda üçüncü kattaki küçük çalışma odasında / yeşil ve bej çizgili duvar kâğıtları / kitaplar, diplomalar, bronzdan küçük bir Davud heykeli / bir metre yirmi bir santim boyunda, akçaağaçtan bir yerküre modeli / bir bıyıklı adam portresi / aynı adamın bir başka portresi / aşınmış döşeme ve yağ içinde bir halı / toz, tütün ve ayakkabı kokusu / bir köşede iki çift kara, eski püskü ayakkabı.

Jobbard yazıyor. Otuz yaşlarında var ve yeni kapattığı zarfın üstüne Prusya Akademisi Üyesi Ernst Holtz'un adını yazıyor. Sonra da adresini. Kurutma kâğıdını zarfa bastırıyor. Zarfı kontrol ediyor ve masanın sağ köşesinde duran öbür zarfların yanına koyuyor. Kâğıtlar arasında bir sayfa arıyor, buluyor, üstündeki alt alta yazılmış altı tane adı okuyor: Değerli Profesör Ernst Holtz'un adının üstüne bir çizgi çekiyor. Son kalan adı okuyor: Bay Pekisch – Quinnipak. Bay Pekisch'in, ne akla hizmetse, adı geçen Quinnipak Kasabası'nın planının arkasına yazmış olduğu mektubunu buluyor ve okuyor. Ağır ağır okuyor. Sonra kalem kâğıda sarılıyor. Ve yazıyor.

Sayın Bay Pekisch,

Metal borulardan ses dağılımı konusunda yapmakta olduğunuz son denemelerin –büyük bir alçakgönüllülükle, umutsuzluğa düşürücü diye betimlediğiniz– sonuçlarını içeren mektubunuzu aldık. Ne yazık ki, şu anda Prof. Dallet size şahsen yazacak durumda değil; o yüzden, bu satırların, değerli Profesör'ün öğrencisi ve sekreteri olan ve aşağıda imzası bulunan Marius Jobbard tarafından kaleme alınmış olmasını lütfen bağışlayın.

Dürüstlüğüm beni, mektubunuzu okurken Prof. Dallet'in düş kırıklığına uğramış ve sabrı tükenmiş gibi davrandığını size bildirmeye zorluyor. Profesör, boruların öylesine çayırlara konmasını 'bağışlanamaz bir safdillik' diye değerlenmiştir. Bu konuda, kendisi size şunu hatırlatmak ister ki, borular yerden izole edilmezlerse, hava titreşimleri çevredeki kitleler tarafından emilir ve hemen yok olur. 'Boruları yere koymak, ses kısıcı kullanarak keman çalmaya

benzer': İşte Prof. Dallet aynen bu sözleri söylemiştir. Ayrıca, borunun ağzını elle örtmek (yine Profesör'ün sözleriyle) çocukça bir yoldur. Profesör, neden mantığa uygun biçimde, tam ağzınızın çapında bir boru kullanmadığınızı sorgulamaktadır, çünkü bu şekilde, havaya sesin bütün gücü aktarılabilir. 'Kendi kendini dinlemek' varsayımınıza gelince, havanın devingenliği konusundaki varsayımlarınızla Prof. Dallet'in kuramları arasında bir görüş ayrılığı bulunmaktadır. Profesör'ün bu ayrılığı dile getirmek için kullandığı tümceyi hiç değiştirmeden, olduğu gibi yazıyorum: 'Bu adam delinin biri'. Raporumun açıklığına toz kondurmamak amacıyla şunu da eklemek isterim ki, 'adam' dediği bizzat sizsiniz.

Prof. Dallet, nazik mektubunuz üzerinde başka herhangi bir fikir yürütmediğinden, değersiz sekreterlik görevim burada sona ermektedir. Yine –yavaş yavaş gücümün kesildiğini hissetmeme karşın– tümüyle kişisel görüşlerimi yansıtan bir-iki satır eklememe izninizi rica edeceğim. Çok Sayın Bay Pekisch, şuna inanıyorum ki, deneylerinizi sürdürmeli, hatta daha da artırmalı, en iyi ve en ayrıntılı biçimde ve geniş kapsamlı olarak gerçekleştirmelisiniz. Çünkü yazdıklarınız tam anlamıyla dâhice fikirler ve izninize sığınarak söyleyeyim, birer kehanettir. İnsanların boş laflarına kanıp çalışmalarınızı kesmeyin, hatta izninizle şunu da ekleyeyim: Profesörlerin (ve öğretim üyelerinin) ukalaca eleştirilerine de kulak asmayın. Kibarlığınıza ve ağzı sıkılığımıza güvenim sonsuz olduğundan şu noktayı da belirtmek isterim: Bilmeniz gerekir ki Prof. Dallet her zaman, çıkarını düşünmeden, tarafsız biçimde, en saf duygularla gerçeğe bağlı biri olmamıştır. Kendisi yirmi altı yıl, adını gizleyerek, sürekli devinim üretecek bir makine üzerinde çalışmıştır. Kesin hiçbir önemli sonuç elde edememek, doğal olarak Profesör'ün moralini bozmuş ve ününü gölgelemiştir. Bütün bunların ışığında, Brötanya'daki kuzeni Albert Dallet'in oteli için hazırladığı çinko borulu harika iletişim sisteminin gazetelerde büyük yankılar uyandırmasının nasıl tam zamanında Hızır gibi yetişen bir rastlantı olduğunu herhalde takdir buyurursunuz. Gazetecilerin ne tür insanlar olduklarını bilirsiniz. Birtakım başkent dergilerinde çıkan gayet ölçülü bazı beyanatlarının da yardımıyla Dallet, kısa zamanda herkesin gözünde bir 'logoforo' yaratıcısı, yani herhangi bir sesi dünyanın öbür ucuna ulaştırabilen bir bilgin oldu çıktı. Aslında inanın bana, Prof. Dallet logoforo buluşundan pek

fazla bir şey beklemiyordu; doğal olarak, uzun zaman erişemeden peşinde koştuğu ve sonunda hiç koşmadan elde ettiği şöhretin dışında. Yapadurduğu bazı deneylerin yüreklendirici sonuçlar vermesine karşın, logoforo konusunda Profesör, her zaman kuşkucu ve gizli bir tutum izlemiştir. Şimdi yine kibarlığınıza ve ağzı sıkılığınıza güvenerek, Prof. Dallet'in bir meslektaşına –birkaç bardak Beaujolais şarabının da etkisiyle– şu yolda bir itirafta bulunduğunu kendi kulaklarımla duyduğumu da ekleyeyim: 'Logoforo, bir kerhanenin ikinci katındaki yatak odalarından gelen seslerin girişten duyulabilmesini sağlamaktan öteye gidemez.' Profesör'ün meslektaşı bu sözleri çok esprili bulmuştu.

Size başka ve gerçeğe daha çok ışık tutan öyküler de anlatabilirim, ama herhalde saptayacağınız gibi, el yazım gittikçe kötüleyip karmakarışık olmakta. Tıpkı kafamın içi gibi. Onun için, izin verin, fazla oyalanmadan logoforo'nun gelecekteki gelişimine olan inancınızı ve bu konudaki heyecanınızı kayıtsız şartsız paylaştığımı söyleyeyim. Sayın Biot ve Hassenfarz'ın umut verici son deneyleri, çok hafif bir sesin çinko borulardan geçerek hiç kuşkusuz 951 metre uzağa ulaşabileceğini kanıtlamıştır. Buna göre, daha güçlü bir sesin yüz kat öteye, yani yüz kilometre uzağa gidebileceği savını ileri sürmek yerinde olur. Geçen yaz kendisiyle tanışmak onuruna eriştiğim Prof. Arnott, bana, sesin havada dağılımı üzerine yaptığı hesapları gösterdi; bunlardan kesinlikle görülmektedir ki, bir boruda sıkıştırılan ses kolayca Londra'dan Liverpool'a ulaşabilir.

Bütün bunlar dikkate alınınca, sizin yazdıklarınızın nasıl tam birer kehanet oldukları apaçık ortaya çıkmaktadır. Gerçekten de, her yeri kaplayan bir boru ağı ile donanmış bir dünya arifesindeyiz. Son hesaplar, ses hızının saniyede 340 metre olduğunu gösterdiğine göre, Brüksel'den yollanacak bir sipariş mektubu on dakikada Anvers'e varacak, Paris'ten gönderilen bir askeri buyruk bir çeyrek sonra Brüksel'de olacak, St. Petersburg'dan yola çıkan bir aşk mektubunun Marsilya'ya ulaşması ise iki buçuk saatten fazla tutmayacaktır. İnanın bana, artık oyalanmayı bırakıp bütün insanlara tek gerçek vatanın dünya ve tek gerçek düşmanların sadece bilime karşı çıkanlar olduğunu öğretmenin ve sesin gizemli iletici gücünü kullanarak kentleri ve ulusları birbirine bağlamanın zamanı gelmiştir. Pek Sayın Profesör, işte bundan dolayı, acizane sizden şu ricada bulunacağım: Deneylerinizi bırakmayın, bilakis, her

ne şekilde olursa olsun yöntemlerinizi geliştirerek ve elde ettiğiniz sonuçları bastırarak dört bir yana yayılmasına çalışın. Her ne kadar bilimin büyük katedrallerinden ve onların rahiplerinden uzak olsanız da, yeni insanlığa doğru giden aydınlık bir yolda ilerlemektesiniz.

Bırakmayın bu yolu.

Size kesinlikle faydalı olamayacağımın bilincindeyim ve bu da bana büyük acı vermektedir. Sizinle tanışamamış olmanın üzüntüsü içinde ve sözlerime inanmanız umuduyla mektubuma son verir, en derin saygılarımı sunarım.

Marius Jobbard

Not: Yazık ki Prof. Dallet, önümüzdeki 26 Temmuz günü Quinnipak'ta yapılacak şenlikte sizin yöneteceğiniz bando-müzika konserine katılması için yaptığınız nazik daveti kabul edebilecek durumda değildir. Yolun çok uzak olmasının dışında, Profesör de artık eskisi kadar dinç değildir. Bu yüzden kendisini bağışlamanızı rica etmektedir.

Saygılar.

M.J.

Marius Jobbard, bir daha okumadan mektubu katladı ve üstünde Bay Pekisch'in adı ve adresi olan zarfa koydu. Zarfın üzerine kurutma kâğıdını bastırdı, mürekkep hokkasını kapattı ve masanın sağ köşesinde duran öteki beş mektubu da alıp kalktı. Ağır ağır yürüyerek odadan çıktı, zorlukla üç kat merdiveni indi ve kapıcı dairesinin önüne mektupları bıraktı. Kusursuz bir el yazısıyla yazılmış adresleri taşıyan zarflar, özenle üst üste konmuşlardı; ama garip bir şekilde şuralarında buralarında bes-belli kan damlaları olan lekeler göze çarpıyordu.

Jobbard, mektupların yanına bir de not bıraktı:

En kısa zamanda postalanmaları ricasıyla, M.J.

Tahmin edilebileceği gibi, Prof. Dallet'in genç öğrencisi ve sekreteri, üç katı, inerken olduğundan çok daha ağır adımlarla ve güçlükle çıktı. Yine, adı geçen Profesör'ün çalışma odasına girdi ve kapıyı içeriden kapattı. Gözleri kararıyordu, oda etra-

fında döner gibiydi; bu yüzden, yazı masasına doğru gitmeden önce olduğu yerde biraz durdu.

Sonra oturdu.

Gözlerini yumdu ve birkaç dakika düşünceye daldı.

Sonra elini ceketinin cebine soktu ve orada olduğunu bildiği usturayı çıkardı, açtı, dikkatle ve büyük bir titizlikle bilek damarlarını kesti.

Gün ağarmadan bir saat önce polis, Guenègaud Caddesi'nde bir tavan arasında Prof. Dallet'in ölüsünü buldu. Kafatası bir kurşunla delinmiş, çırılçıplak yerde yatıyordu. Polisler birkaç metre ötede, sonradan hukuk öğrencisi Philippe Kaiskj olduğu ortaya çıkan, yirmi yaşlarında bir ceset daha buldular. Gövdesinde birçok kesikler bulunan genç adamın karnında, kuşkusuz ölümün asıl nedeni olan daha derin bir yara vardı. Büyük bir titizlikle hazırlanmış polis raporunda da belirtildiği gibi, 'çok ince ve narin bazı kadın çamaşırları giymiş olduğundan' ceset çırılçıplak sayılamazdı. Odada büyük bir arbede olduğunu gösteren izler vardı. Gerek Prof. Dallet'in gerekse Bay Kaiskj'nin bir gün önce, tam gece yarısı öldükleri saptandı.

Tahmin edilebileceği gibi, bu cinayet bütün başkent gazetelerinin ilk sayfalarında yer aldı. Ama çok uzun bir süre için değil. Gerçekten de polisin, bu korkunç çifte cinayeti işleyenin, aynı tavan arasında Bay Kaiskj ile oturan ve Prof. Dallet'in sekreterliğini yapan Bay Marius Jobbard olduğunu bulması zor olmadı. Yirmi dört saat içinde toplanan kanıtlar tümüyle bu savı doğruluyordu. Adaletin tam olarak yerini bulmasını engelleyen bir tek neden vardı: Marius Jobbard da, Moscat Sokağı'nda bir binanın üçüncü katındaki Prof. Dallet'in çalışma odasında –kan kaybından– ölü bulunmuştu. Cenazesine hiç kimse katılmadı.

Garip bir rastlantı sonucu Pekisch, Marius Jobbard'ın mektubundan önce, korkunç cinayeti yazan gazeteleri aldı.

Bu da doğal olarak epey kafasını karıştırdı ve yanıt diye yollamak istediği, zamanın göreceliği üstündeki fikirlerini içeren kısa, ama özlü denemesini hiçbir zaman sistemli olarak hazırlayamadı.

– Ne oluyor, Pekisch?

Pehnt bir iskemlenin üstünde ayakta duruyordu. Pekisch ise karşısında masa başında oturmaktaydı. Önünde, düzenli bir şekilde yan yana dizilmiş başkent gazeteleri ve Marius Jobbard'ın mektubu vardı; onlara bakıyor ve mektupla gazeteler arasında akla yakın bir bağlantı kurmaya çalışıyordu.

Pehnt'in sorusunu,

– İğrençlik, diye yanıtladı.

– Nedir iğrençlik?

– Hayatta yapılmaması gereken şeyler.

– Çok mudur bu şeyler?

– Belli olmaz, duruma göre değişir. Örneğin, insanın hayal gücü çok olursa bir sürü iğrençlik yapabilir. Eğer ahmaksa, tüm yaşamı boyunca aklına bir teki bile gelmeyebilir.

İşler karışıyordu. Pekisch bunu fark etti. Gözlüğünü çıkardı ve Jobbard'ı, boruları ve öteki öyküleri bir yana bıraktı.

– Şöyle diyelim: İnsan sabah kalkar, ne yapacaksa yapar, akşam olunca da yatağına girip uyur. Şimdi ortada iki olasılık var: Ya içi rahattır ve uyur ya da değildir ve uyuyamaz. Anlıyor musun?

– Evet.

– Demek oluyor ki, bütün iş, iç rahatlığıyla akşamı etmekte. Sorun bu. Bunu yapabilmek için de çok basit bir yol var: temiz olmak.

– Temiz mi?

– İçi temiz olmak, yani sonradan utanacağı hiçbir şey yapmamak. Buraya kadar bir güçlük yok.

– Yok.

– Güçlük, insanın içinde utanacağı şeyleri yapmak arzusu uyandığını fark ettiği zaman başlar: Yapılmaması gereken, korkunç ya da bir başkasını incitebilecek bir şeyi yapmak için delicesine bir arzu duyabilir. Tamam mı?

– Tamam.

– İşte o zaman kendi kendine sorar: Bir arzuya kulak vermeli miyim, yoksa kafamdan çıkarıp atmalı mıyım?

– Öyle ya!

– Öyle tabii; insan düşünür taşınır ve en sonunda kararını verir. Yüz kez kafasından çıkarıp atar; derken günün birinde, yapmaya can attığı o şeyi yapıverir: işte al sana iğrençlik.

– Ama o iğrençliği yapmaması gerek, değil mi?

– Evet. Ama dikkat et: Çorap değil, birer insan olduğumuza göre, tek ilkemiz temiz olmak değildir. İçimizden gelen arzular çok daha önemlidir ve ancak bir yere kadar onları göz ardı edebiliriz. Onun için bazen, bir istek uğruna uykudan vazgeçilebilir. İnsan bir iğrençlik yapar, sonra da ceremesini çeker. Gerçekten önemli olan şudur: Zamanı gelince, kaçmaya yeltenmeyecek, onurlu bir biçimde bekleyip cezanı çekeceksin. Önemli olan yalnız budur.

Pehnt biraz düşündü.

– Ama kaç kez yapılabilir bu?

– Ne?

– Bu iğrençlik.

– Pek fazla değil, eğer arada bir uyku uyumak istersen.

– On kez?

– Belki biraz daha az. Eğer gerçek iğrençliklerse, daha az.

– Beş kez?

– Diyelim ki iki kez... daha sonra bir kez daha oluverirse...

– İki kez mi?

– İki kez.

Pehnt iskemleden indi. Düşüne düşüne odada aşağı yukarı biraz dolaştı, ağzında bölük pörçük bir şeyler geveliyordu. Sonra kapıyı açtı ve dışarı çıktı, verandayı geçip girişin basamaklarına oturdu. Ceketinin cebinden küçük, *mor* bir defter çıkardı: Bu, yıpranmış, bumburuşuk, ama kendine göre bayağı onurlu bir deftercikti. Defteri titizlikle açtı ve ilk boş sayfayı buldu; sonra cebinden küçük bir kurşunkalem çıkardı ve odaya doğru dönüp seslendi:

– *İki yedi dokuz*'dan sonra ne gelir?

Pekisch gazetelerin üstüne eğilmişti. Başını kaldırmadan yanıtladı:

– *İki sekiz sıfır*.

– Teşekkürler.

– Bir şey değil.

Pehnt zorlukla, ama özene bezene yazmaya başladı:

280. İğrençlikler – hayatta bir çift.

Sonra bir an durup düşündü. Ve yine yazmaya başladı:

Sonra cezası çekilir.

Yazdıklarını okudu. Her şey tamamdı. Defteri kapatıp cebine soktu.

Bütün Quinnipak öğle güneşinde yanıp kavruluyordu.

Yukarıda anlatılanlardan anlaşılabileceği gibi, o defterin öyküsü iki yüz seksen gün önce, yani Pehnt'in sekizinci yaş gününde başlamıştı. Çocuk o gün, tam yerinde bir içgüdüyle, yaşamın korkunç bir curcuna olduğunu ve insanın genelde kesin ve köklü bir hazırlığı olmadan onunla karşılaştığını sezmişti. Kendisini en çok sarsıp allak bullak eden şey –ki bunda haksız sayılmazdı– ayakta kalabilmek ve varoluşun bilinmeyen yönlerini alt edebilmek için ne kadar çok şey öğrenmesi gerektiğiydi (gerçekten çok şey vardı yapılması gereken): Dünyaya bakıyor, sayılamayacak kadar çok nesne, insan, durum görüyor ve bütün bunların sadece adlarını –teker teker bütün adları– öğrenmek için bütün bir yaşam gerektiğini düşünüyordu. Bu işte gizli bir aykırılık, bir saçmalık olduğu gözünden kaçmıyordu.

Dünyada çok şey var, diye düşünüyor ve bir çözüm arıyordu.

Çoğu zaman olduğu gibi, basit bir deneyin tutarlı bir uzantısı olarak, bir gün kafasında bir düşünce doğdu. Fergusson ve Oğulları Çarşısı'na yollamadan önce Bayan Abegg'in eline tutuşturduğu bilmem kaçıncı alışveriş listesine bakarken Pehnt ansızın, duyularla değil, ancak mantıkla erişilebilecek biçimde aydınlığa kavuştu ve çözümün, ustaca düzenlenmiş bir liste çıkarmak olduğunu anladı. Eğer insan öğrendiği her şeyi sırayla yavaş yavaş yazarsa, en sonunda, bütün bilinmesi gerekenleri içeren, her an başvurulabilecek, güncelleştirilebilecek ve herhangi bir unutulma olasılığına karşı koyacak tam ve eksiksiz bir liste elde edebilirdi. Bir şeyi yazmanın, o şeyi elde etmek olduğunu içgüdüsüyle sezdi – insanlığın büyük bir kesimi de bu eğilimde olup aynı boş umudun peşindedir. Yazılarla dolup taşan yüzlerce sayfa düşündü ve dünyanın artık kendisini o kadar korkutmadığını fark etti.

Pekisch,

– Fena fikir değil, demişti. Tabii o deftere her şeyi yazamazsın, ama en önemli bulduklarını not etsen yine de iyi bir sonuç alabilirsin. Her gün bir şey seç, en iyisi. Böyle bir işe giri-

şince, insanın bir kural koyması gerekir. Her gün bir şey. O zaman yürür... On yılda aşağı yukarı üç bin altı yüz elli üç şey öğrenmiş olursun. Bu da oldukça iyi bir başlangıç sayılır. Sabahları da için rahat uyanırsın. Boşuna bir uğraş olmaz, oğlum.

Pehnt bu sözleri inandırıcı bulmuştu. 'Her gün bir şey' çözüm yolunu seçti. Sekizinci yaş gününde Pekisch ona mor kapaklı defteri armağan etti. Pehnt o akşam, yıllarca sürecek olan titiz çalışmasına başladı. Sonraki kuşaklar defteri okuduklarında, yazdığı ilk notun, katı bilim yöntemlerine şaşılacak derecede yatkın bir kafa yapısına işaret ettiğini fark ettiler.

1. Şeyler – unutmamak için yaz hepsini.

Bu belitten[1] yola çıkan Pehnt'in bilgi haritası, günden güne genişleyerek çeşitli yönlere doğru dal budak saldı. Ayrıca, bütün kataloglar gibi, son derece tarafsızdı. Kaçınılması olanaksız bir biçimde, dünyanın ancak bazı yanlarını içermekle birlikte hiyerarşiden tümüyle uzaktı. Kısacık, neredeyse telgraf gibi yazılan bu notlar, yaşam gizeminin boğumlu ve çoğulcu özelliğini çok önceden anlamış, erken gelişmiş bir kafa yapısı gösteriyordu. Örneğin, şöyle notlar vardı: Niçin ay her zaman aynı biçimde değil, polis nedir, ayların adları nelerdir, insan ne zaman ağlar, dürbünün özellikleri ve amaçları, ishalin asıl nedenleri, mutluluk nedir, ayakkabı bağcıklarını çabuk bağlama yöntemi, kentlerin adları, tabutun yararları, nasıl ermiş olunur, Cehennem neresidir, alabalık tutmanın temel kuralları, sütlükahve yapmak, ünlü köpeklerin adları, rüzgâr nereye gider, yılın bayram günleri, yürek ne yandadır, dünya ne zaman sona erecek... Bunun gibi şeyler.

Herkes,

– Pehnt garip bir çocuktur, derdi.

Pekisch ise,

– Garip olan dünyadır, derdi.

Pekisch, tam anlamıyla Pehnt'in babası değildi. Aslında, Pehnt'in babası yoktu. Annesi de yoktu. Yani, öykü o kadar basit değildi.

Quinnipak Kilisesi'nin kapısında, kara bir erkek ceketine sarılmış olarak bulduklarında ancak iki günlüktü. Onu alıp evine götüren, bütün kasaba halkının saydığı, elli yaşlarındaki dul

[1] *Belit*: Gerçek olduğu apaçık görünen ve tanıtlanması gerekmeyen söz. Aksiyom. (Çev.)

Bayan Abegg olmuştu. Doğrusunu söylemek gerekirse asıl adı Abegg değildi, üstelik dul da sayılmazdı. Yani, öykü çok daha karışıktı.

Sözü geçen bayan, yirmi yıl kadar önce kız kardeşinin düğününde, gözü pek yükseklerde olmayan yaşlı bir asteğmenle tanışmıştı. Üç yıl boyunca birbirlerine çok sık ve içten mektuplar yazmışlardı. Asteğmenden gelen son mektupta çok ölçülü, ama kesin bir evlenme teklifi vardı. Marius Jobbard'ın mektubunun Pekisch'in eline geç varması olayında olduğu gibi, bu teklif de Quinnipak'a, yirmi kiloluk bir top güllesinin asteğmenin evlenme ya da genel olarak herhangi bir girişimde bulunma olasılığını ansızın sıfıra indirmesinden on iki gün sonra erişti. Kadıncağız cepheye, bu teklifi kabul ettiğini haber vermek için arka arkaya üç mektup yolladı. Ama her üçü de, Asteğmen Charlus Abegg'in öldüğünü bildiren resmi bir belgeye ilişik olarak geri geldi. Başka bir kadın olsaydı, herhalde cesareti kırılırdı. Ama bizimki o cinsten değildi. Mutlu bir gelecek kuramayınca kendine mutlu bir geçmiş yarattı ve o günden sonra Dul Bayan Abegg diye çağrılmayı arzu ettiğini herkese bildirdi. Konuşmalarında gittikçe daha sık, –varsaydığı– evlilik yaşamı hakkında esprili öyküler yer almaya başladı. Diline doladığı 'Sevgili Charluscuğum derdi ki,' diye başlayıp pek zekice olmasa bile akla yakın özdeyişler sıraladığı çok olurdu. İşin doğrusu, teğmen bunları hiçbir zaman söylememiş, sadece yazmıştı. Ama Bayan Abegg için asla fark etmiyordu. Aslına bakılırsa, Bayan Abegg üç yıl bir kitapla evli kalmıştı. Ama dünyada daha garip evlilikler de vardır.

Yukarıda belirtilenlerden de anlaşılacağı gibi, Bayan Abegg hayal gücü geniş ve sarsılmaz inançları olan bir kadındı. Onun için, Pehnt'in ceketi öyküsüne de pek şaşmamak gerekir. Öte yandan bu öykü, Bayan Abegg'in bir tür altıncı hissi olduğunu da kanıtlamaktadır. Pehnt yedi yaşını doldurduğu gün, dul Bayan Abegg çocuğu sarılı bulduğu kara ceketi dolaptan çıkardı ve ona giydirdi. Ceket Pehnt'in dizkapaklarına gelmişti. En üst düğmesi tam pipisinin hizasındaydı. Kollar, ceset kolları gibi sallanıyordu.

– Beni iyi dinle Pehnt! Bu ceketi sana, baban bıraktı. Bıraktığına göre herhalde bir bildiği vardı. Sen de anlamaya çalış.

Sen büyüyeceksin. Bak şimdi, eğer bir gün bu ceket tam üstüne oturacak kadar büyürsen, bu beş paralık kasabayı bırakır, şansını aramaya başkente gidersin. Yok, eğer o kadar büyüyemezsen, o zaman burada kalırsın, ama yine de mutlu olursun, çünkü Sevgili Charluscuğumun dediği gibi, 'ne mutlu Tanrı'nın ektiği yerde büyüyen çiçeğe'. Sormak istediğin bir şey var mı?

– Yok.

– Pekâlâ.

Bayan Abegg'in önemli durumlarda, herhalde kocası asteğmenle uzun süre birlikte olmaktan gelen az buçuk askerce konuşmasını Pekisch pek tutmazdı, ama bu ceket öyküsünde diyecek bir laf bulamadı. Söylenenlerin akla yakın olduğunu ve yaşamın sisleri arasında bir ceketin gerçekten yararlı ve güvenilir bir dayanak noktası kabul edileceğini onayladı.

Pehnt'e dönerek,

– Aslında pek öyle büyük değil; başaracaksın, dedi.

Bu büyüme işini kolaylaştırmak için dul Bayan Abegg, kendi ekonomik olanaklarına (ordunun kendisine bağlamayı hiçbir zaman düşünmediği bir şehit karısı aylığını da hesaba katıyordu) ve çocuğun temel kalori ve vitamin gereksinimlerine uygun, ustaca bir perhiz saptadı. Öte yandan, Pekisch de kendi açısından Pehnt'e bazı öğütler verdi. Bunların arasında en başta gelenlerden biri, büyümek için elden geldiği kadar ayakta durmak gerektiğiydi.

– Bu iş biraz borulardaki sese benzer. Eğer boru eğilirse, sesin geçmesi daha zorlaşır. Senin için de durum aynı. Yalnız dik durduğun sürece, içindeki güç eğilip bükülmeden, engellerle karşılaşmadan yükselebilir ve sen de boy atarsın. Onun için ayakta dur, Pehnt; boruyu becerebildiğin kadar dik tutmaya bak!

Pehnt elinden geldiği kadar boruyu dik tutuyordu. Böylece, iskemlelere oturmak yerine neden üstlerine çıktığı da anlaşılır.

Herkes,

– Pehnt, otursana, derdi.

Pehnt ise,

– Sağ olun, diye yanıtlar ve sandalyelere tırmanmayı sürdürürdü.

Dul Bayan Abegg,

– Pek o kadar terbiyeli bir tutum değil gerçi, diye söylenir, Pekisch ise:

– Sıçmak da hiç hoş sayılmaz, ama yararları vardır, derdi.

Böylece, Pehnt büyüyordu: öğle ve akşam yemeklerinde birer yumurta yiyerek, iskemlelerin üstünde ayakta durarak ve her gün mor defterine bir gerçeği yazarak. Üstünde gideceği adres yazılı bir zarfın içindeki mektup gibi, o koca cekete sarınır, dolaşıp dururdu. Yazgısına sarınmış, dolaşıp dururdu. Hem de, onunkisi gözle görünür cinstendi. Başkenti hiç görmemişti ve tam olarak neyin peşinde koştuğunu da bilemiyordu. Ama, büyümekle ilgili bir oyun oynandığının bilincindeydi. Bu oyunda kazanmak için de elinden geleni yapıyordu.

Ancak geceleri bütün gözlerden uzak yorganın altına girince, tam bir sessizlik içinde yüreği azıcık çarparak elinden geldiğince, tıpkı top atılsa bile içinden ses geçmeyecek eğri büğrü bir boru gibi yatağında büzülüp uykuya dalar, düşünde de sonsuzluğa kadar kocaman kalacak bir ceket görürdü.

İKİ

1

Jun'un başı Bay Rail'in göğsüne yaslanmıştı. Eve döndüğü ilk gece sevişmek, herhangi bir gecede olduğundan biraz daha güzel, biraz daha kolay ve biraz daha güçtü. İşin içinde bir şeyi anımsamamaya zorlanmak da vardı. İşin içinde kimbilir neyi keşfetmek gibi hafif bir korku da vardı. İşin içinde aşkla hiçbir ilgisi olmayan biraz sabırsız, biraz yırtıcı bir istek de vardı. İşin içinde bir yığın şey vardı.

Sonra... sonrası, bomboş bir sayfaya yazmaya başlamak gibiydi. Bay Rail'e dünyayı dolaştıran yolculuk ne olursa olsun, o yarım saatlik sevişmenin bir bardak suyunda eriyip giderdi. Bıraktıkları yerden yeni baştan başlarlardı. Seks, yaşamdan, insanın aklının alamayacağı kadar büyük dilimleri kesip yok eder. Belki aptalca bir şeydir, ama insanlar korkuyla karışık garip bir öfkeyle ona sarılırlar ve o arada yaşam, sinirli bir avuçta sıkılan buruşuk bir kâğıt parçasına döner... Biraz rastlantı, biraz da şans yüzünden, o dertop olmuş bumburuşuk yaşamın kıvrımları arasında acı, kalleş ya da hiçbir zaman anlaşılmamış zaman kırıntıları vardır. İşte böyle.

Jun'un başı Bay Rail'in göğsünde yatıyor, onun bacaklarında dolaşan eli bazen cinsel organını kavrıyor, sonra yavaştan onun üzerine doğru kayıp bacaklarının arasına sokuluyordu – dünyada bir erkeğin bacaklarından daha güzel bir şey olamaz; Jun böyle düşünüyor, ne güzel bacaklar diye içinden geçiriyordu.

Sonra Bay Rail'in, bir gülümseme havası taşıyan sesi duyuldu:

– Jun, bu kez sana ne aldım, dünyada bilemezsin.

Gerçekten de bilemezdi. Jun onun üstünde büzüldü, dudakları onun teninde geziniyordu. Herkes, Dünyada Jun'un dudaklarından daha güzel şey (hele bir yerde gezindiği zaman) yoktur, derdi.

– Bütün gece düşünsen yine bulamazsın.

– Hoşuma gidecek mi?

– Tabii gidecek.

– Seninle sevişmek kadar hoşuma gidecek mi?

– Çok daha fazla.

– Aptal!

Jun başını kaldırıp baktı, yüzünü onun yüzüne yaklaştırdı. Alacakaranlıkta gülümsediğini gördü.

– Ne almış bakalım bu kez, çılgın Bay Rail?

On kilometre ötede Quinnipak çan kulesi gece yarısını vurdu. Kuzey rüzgârı esiyordu ve çanın tek tek vuruşları köyden onların yatağına kadar ulaştı – böyle zamanlarda çan sesleri geceyi dilimlere ayırır ve sanki keskin bir ustura olan zaman sonsuzluğu böler gibi olurdu – saatlerin cerrahlığı: her dakika bir yara, kurtulmak için açılan bir yara – insan zamana yapışmış, onu sımsıkı tutar, budur gerçek, çünkü zaman-varoluşun öğürtülerini dakika dakika sayar– saymak kurtulmaktır, budur gerçek – herhangi bir saatin deneyüstü biçimde yasallaştırılması ve herhangi bir çanın vuruşlarının yürek parçalayıcı tatlılığı – biri şoktan önce, biri şoktan sonra duyulan günlük elektrikli bozgunda bir düzen olsun diye, yabanıl bir korku ve kararlılık, isterik bir titizlik ve hayvanca bir güçle, geçen zamana sarılmak. Ve bütün korku isterileri gibi, bunun da kalıplaşmış belirli bir kuralı vardır; bu kural her zaman, korkunun içerdiği milyonlarca isteri nöbetinin bir araya getirilmesi ve insanın Tanrı gibi devinebildiği bir sahnede edilen eşsiz ve ilahi bir dansa dönüşmesidir – Grand Junction saatinin kuralı gibi – dikkat edin, her kentin kendi saati, yani kendi zamanı olduğu dönemlerden söz ediyorum – binlerce değişik zaman, her kentin kendi zamanı, her kentin özel bir saati olduğu, burada 14.25 iken orada 15'in gösterildiği devirlerden – Grand Junction bir demiryolu hattıydı, kurulan ilk demiryolu hatlarından biri; Londra'dan Dublin'e, denizden ve karadan, bir vazonun çatlağı gibi uzar giderdi – uzar gider, içinde kendi zamanını taşır, ıslak camın üs-

tündeki bir yağ damlası gibi, arada başkalarının zamanına da kayardı; ve her an, acaba bir dakika geç mi kaldı, yoksa erken mi geldi bilmek, yani kendini tanımak, yani kaybolmamak, yani sonuçta kurtulmak için, tüm yolculuğu boyunca bütün öbür saatlere karşı koymak zorunda olan kendi saatini içinde taşır, el değmemiş saf bir inci gibi gider ve aynı saflık ve kusursuzlukla geri dönerdi – bütün zamanlara kulaklarını tıkayıp yüreğinde kendi zamanını taşıyan bir tren – bu tren için insanlar, kolay anlaşılır ve kutsal bir tören uydurmuşlardı:

"Her sabah, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'ndan bir odacı, Londra-Dublin treninin o günkü nöbetçi memuruna tam ayarlı bir saat teslim ederdi. Holyhead İstasyonu'nda saat, Dublin'e götürülmek üzere, Kingston araba vapuru görevlilerine verilirdi. Dönüşte, Kingston araba vapuru görevlileri saati posta treninin nöbetçi memuruna teslim ederlerdi. Tren Londra'ya ulaştığı zaman, saat yeniden Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na geri verilirdi. Her gün aynı şey. Yüzlerce gün."

Buffalo'da her biri başka zamanı gösteren üç tane saat, Pittsburgh'da her geçen demiryolu için bir tane olmak üzere altı tane saat olduğu, saatlerin Babil Kulesi'nin kargaşasını andırdığı dönemlerdi – onun için, insan, Londra-Dublin posta treninin geleneksel törenini ve kadife bir kutuda durmadan gidip gelen, elden ele dolaşan, bir sır gibi değerli, bir mücevher gibi değerli o saatin önemini anlıyor...

(Kalkıp giden, gezilere çıkan bir adam vardı; döndüğünde, dönmeden az önce, kadife bir kutuda bir mücevher gelirdi. Onu bekleyen kadın kutuyu açar, mücevheri görür ve erkeğin döneceğini anlardı. Herkes bunu bir armağan, kaçamaklarının kefareti değerli bir armağan sanırdı. Ama asıl sır, mücevherin hep aynı oluşundaydı. Kutular değişirdi, ama mücevher hep aynıydı. Adamla birlikte yola çıkar, nereye gitse yanında olur, bavuldan bavula, kentten kente dolaşır ve sonunda dönerdi. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na geri gelen saat gibi, kadının eline ulaşırdı. Herkes onu bir armağan, kaçamaklarının kefareti değerli bir armağan sanırdı. Oysa –adamın, bir vazodaki çatlağı izler gibi, dünyanın karmakarışık yollarında koşup dururken içinde taşıdığı– onları birbirlerine bağlayan sevgiydi kutuda olan. Kuraldışı ve eşsiz bir zamanın, aşklarının zamanının daki-

kalarını sayan bir saatti. Kadın, gelmekte olan erkeğin içindeki o incecik zaman bağının kopmadığını anlasın diye daha önce gelirdi. Sonunda erkek de dönerdi ve ne söyleyecek, ne soracak, ne de öğrenecek bir şey kalırdı. Kavuştukları an, her ikisi için de, bir kez daha, hep aynı andı.)

...bir sır gibi değerli, bir mücevher gibi değerli – demiryollarının, değişik saatler ve Babil Kulesi gibi karmakarışık zamanların akıntısına kapılıp sürüklenerek yok olmamaları için Londra ile Dublin'i birbirlerine bağlayan bir saat – bu insanı düşündürür – düşündürür insanı.

Önceleri, saat belasına hiç gerek yoktu. Hiç. Çünkü tren yoktu. Böyle bir düşünce bile daha doğmamıştı. O yüzden, bir yerden bir yere gitmek o denli uzun süren, öylesine düzensiz ve gelişigüzel bir işti ki insan zamanın içinde kaybolup gider, karşı koymak kimsenin aklından bile geçmezdi. Gün doğması ve gün batması gibi bir-iki genel ayrım vardı; gerisi, karmakarışık anları içeren kısacık zaman parçalarından oluşmuş tek ve kocaman bir bulamaç gibiydi. Er geç varılırdı gidilecek yere nasıl olsa. Ama tren – kesin ve şaşmazdı, demirleşmiş zamandı, iki ray üstünde koşan demirdi, öncenin ve sonranın dakika sektirmez silsilesi, sonu gelmez, sürekli bir yataklı vagonlar katarıydı... ve... ve her şeyden önce... hızdı... hız. Hız bağışlamazdı. Buranın saati ile oranın saati arasında yedi dakikalık bir fark olursa, hız bunu açığa vurur, ağırlığını hissettirirdi... Yıllardır arabayla yapılan yolculuklar bu farkı hiç ortaya çıkarmazken, bir kez trene binmek sonsuza dek ele vermişti onu. Hız. Binlerce yıl baskı altında tutulan, engellenen bir çığlık misali, dünyanın içinde patlamış gibiydi. Hız geldikten sonra herhalde hiçbir şey artık eskisi gibi olmadı. Tüm heyecanlar, yeni baştan ayarlanmaları gereken makineciklere dönüştü. Kimbilir kaç sıfat ansızın geçerliliğini yitirdi. Kimbilir dilbilgisinde en yüksek dereceyi gösteren kaç zarf, ossaat toz olup gitti, bir anda acı bir şekilde gülünç duruma düştü... tren kendi başına o kadar önemli sayılmazdı, alt tarafı bir makineydi... ama ortada dâhice bir şey vardı: Bu makine güç üretmiyordu, ama kavranması çok daha zor bir şey, var olmayan bir şey, hız üretiyordu. Bir insanın yapabileceğini yapan bir makine değildi. Olmayan bir şeyi yapan bir makineydi. Olanaksızlığın makinesiydi. George Stephenson'ın yaptığı ilk

ve en ünlü lokomotiflerden birinin adı *Rocket*'ti ve saatte 85 kilometre gidiyordu. 14 Ekim 1829'da Rainhill yarışını kazanan da oydu. Yarışa katılan öteki üç lokomotifin de güzel adları vardı (korkutan şeylere hep birer ad verilir, insanların ne olur ne olmaz diye iki ad almaları da bunu kanıtlar zaten): *Novelty, Sans Pareil* ve *Perseverance*.[1] Aslında yarışmaya dördüncü bir lokomotif de katılmıştı: adı da *Le ciclopède*'di ve Brandreth adlı birinin icadıydı. Raylarda kayan dört tekerleğe bağlı bir yürüyen bant üstünde dörtnala koşan bir attan ibaretti. Geçmişin geleceğe nasıl hep direndiğine, karşı koyduğuna, gülünç olmaktan hiç çekinmeden nasıl inanılmaz şeyler uydurduğuna, şimdiki zamanı elde etmek uğruna, süresi dolduktan sonra bile, nasıl çılgınca en utanılacak durumlara düştüğüne bakın! Yepyeni, ilk kez kullanılan kazanların bacalarından buram buram bembeyaz, alaycı dumanlar püskürürken, o hâlâ, araç saydığı külüstür bir düldüle, yani tekerlekli zavallı bir ata binmiş gidiyordu. Neyse, elenip yarış dışı bırakıldı tabii. Daha yola çıkmadan elendi. Böylece, yarışa dört lokomotif katıldı: *Rocket* ve öteki üçü. İlk yarış bir buçuk mil sürecekti. *Novelty*, bu mesafeyi saatte 15 kilometre hızla aşarak büyük hayranlık uyandırdı. Yazık ki sonunda patladı, evet patladı – bir lokomotifin patlamasını görmek çok göz kamaştırıcı bir olay olmalıydı: Buhar kazanı kızgın bir sidik torbası gibi yarılır, dar ve uzun boru ansızın içindeki duman gibi hafifleyip havaya uçar. Sonra herhalde insanlar da –iki demir rayın üstüne yerleştirilen o bombayı yöneten birileri vardı mutlaka–, kalkınmanın tekerleklerini yağlamaya yarayan kandan günlük paylarını alan insanlar da, herhalde kuklalar, kanlı püskürtüler gibi havaya fırlamışlardı. Bir lokomotifin hızla geçişini ve sonra patladığını görmek olağanüstü bir olay olmalıydı. İkinci yarış, saatte 16 kilometre hızla aşılması gereken 112 kilometrelik bir mesafeyi içeriyordu. Saatte 25 kilometre hızı olan *Rocket* hepsini geride bırakmıştı: Bu görülecek bir manzaraydı. Sonunda, *Rocket*'in yarışı kazandığına karar verildi. O dâhi herif, Stephenson kazanmıştı. Ama dikkatinizi çekerim, bütün bunlar, vagonlar dolusu kömürü çabuk ve kolay bir şekilde her yere taşıyacak bir yöntem arayan ve kendi çıkarlarına bakan gizli bir zenginler topluluğu içinde olmamıştı. Hayır.

[1] *Novelty*: Yenilik; *Sans Pareil*: Eşsiz; *Perseverance*: Dirişkenlik. (Çev.)

Her şey on bin kişinin, yani aralarında şaşılar da bulunan yirmi bin gözün önünde cereyan etmiş, o gün Rainhill'e yüzyılın yarışını izlemeye gelen ve yakın bir gelecekte beynin işleyişini altüst edecek bir şey olacağı içine doğan küçük, ama tüm insanlığın koca bir bölümünü oluşturan bir kalabalığın belleğine silinmez biçimde kazınmıştı. Rainhill düzlüğünde saatte 85 kilometre hızla süzülen *Rocket*'i gördüler. Bu yine öyle büyük bir şaşkınlık yaratmadı, çünkü pike yapan bir şahin, çağlayarak akan bir nehrin sürüklediği kütükler, rüzgârın taşıdığı bombalar gibi hızlı giden şeylerle en azından bir kez, bir yerde karşılaşmışlardı. Şaşırtıcı olan, onları sarsan, iğne gibi kafalarına saplanan düşünce, doğal olarak vardıkları sonuç, eğer lokomotif patlamazsa, o zaman er geç kendilerinin de ona binebilecekleri, o demir raylar üstünde delice koşabilecekleri, ansızın, pike yapan şahinler, sürüklenen kütükler, rüzgârla giden bombalar gibi olabilecekleriydi. Şimdiye kadar nasıl olmuştu da korkuyla karışık hummalı bir merakla, tepelerden bakılınca dünyanın nasıl göründüğünü hiç düşünmemişlerdi; şaşılacak şeydi. Hemen arkasından akıllarından geçen de şu oldu: Bu yeni bir yaşam biçimi mi, yoksa daha kesin ve daha görkemli bir ölüm biçimi mi olacaktı?

Yavaş yavaş her yönde demiryolları döşenmeye, gidecekleri yere varmak için yabanıl bir heyecanla koşan, neredeyse küstah ve saygısız olan trenlerin sayısı arttıkça, bu soruya da yanıtlar yağmaya başladı. Kulaklarda rayların uyumlu iniltileri – ruhları testereleyen sürekli bir tik gibi – çınlarken, her şey yorgunluk ve heyecandan titriyordu. Ve pencereler – pencerelerin önünden durmadan, görünmez bir kuvvetin yırttığı, bin parça olmuş bir anlık imgeler, dağılmış bir evrenden arta kalan kırıntılar geçiyordu. "Demiryolu icat edilmeden önce doğanın yüreği artık çarpmıyordu: Pamuk Prenses gibi olmuştu," diye yazıyorlardı. Ama çok sonradan, o zamanın sağduyusuyla yazmışlardı bunu. Şiirler de kaleme alınıyordu. Suçunun hızıyla ileri atılan o makinenin ilk kez Pamuk Prenses'in ırzına geçtiği ânın zorbalığı kafalarda yer etmiş, sözcüklerde iz bırakmıştı. Ve de korku. 'Bu gerçek bir uçuş, en ufak bir kazanın herkesin ölümüne neden olabileceği fikrini akıldan çıkarmak olanaksız': böyle düşünüyorlardı. Böylece, ruhlarda bilinçsizce, yaşamı

tehlikeye atmak pahasına, tüm evrenin kendini sunduğu o çarpık imge ile ölüm önsezisi arasında kesin bir bağlantı kurulmasına şaşmamak gerek. Ölümün eşiğinde olanların gözlerinin önünden bir-iki saniye içinde tüm yaşamlarının geçmesi gibi, onların da gözlerinin önünden kırlar, insanlar, evler, nehirler, hayvanlar geçiyordu...

Düşünün bir kez, bir yandan korku, bir yandan da o imgeler bombardımanı ya da daha doğrusu, tıpkı boğulmanın bir merkezden yayılan özekdeş dalgaları gibi korku ile bombalanma iç içe: Kuşkusuz çok huzur bozucu, ama aynı zamanda... algılamanın ansızın deşilmesi gibi bir şey, içinde yakıcı bir hazzın kıvılcımını taşıyan bir şey – algılamanın uyumunun durmadan burulması, nesnelerin içindekilerin ağır ağır dışarı fırlayıp koşulsuz bir yarışa başlaması, düzensiz yığınlar halinde gözlere bastıran görüntülerin başdöndürücü bir hızla sıraya dizilmesi, belleklerde onulmaz yaralar, kıymıklar, geçerken sürtünmeler, kaçışlar, tozlar – lanet olsun, bu muydu *haz olması gereken* – Simmel daha sonraları buna 'sinirsel yaşamın yoğunlaşması' diyecekti – doktor raporu gibi bir şey – gerçekten de tam bir hastalık görünümü ve tadı var: görme ve işitme hipertrofisi – beynin ağları, tıpkı çılgınca uçuşan imgeleri yakalamak için bin yıllık uykularından uyandırılan yorgun örümcek ağları gibi, çok acı vererek alabildiğine gerilir; görüntüler, böcekler gibi, hızın burgacı içine doğru çekilirler ve sen, örümcek, bu şölenin sarhoşluğuyla, ağının bir anda, hiçbir zaman açılmamak üzere parçalanıp dürüleceğini, bir salya pıhtısı, bir sümük bulaşığı gibi havada sallanan işe yaramaz bir şey olacağını, düğümünün bir daha asla çözülemeyeceğini, kusursuz geometrisinin sonsuza dek yok olduğunu, bozguna uğramış beyninin aşağılık çamuruna battığını bilmenin su götürmez, sayısal gerçekliği ve kesinliği arasında, ne yapacağını bilemeden soluk soluğa öne arkaya sallanır durursun – imgeleri insanüstü bir hızla yutmanın bıçak gibi saplanan acısı ve telleri tükeninceye dek gerilmiş o kafesin acısı – çözülüp dağılmanın buruk hazzı ve boğuk sesi – haz ve içinde o sinsi hastalık – her ikisi de korkunun kozası içinde birbirini kovalar – korku içinde haz içinde hastalık içinde korku içinde hastalık içinde haz – ruh da, demirden yolun üstünde çılgınca giden trenin tekerlekleriyle aynı uyumda döner – mutlak gücün

sapık dönüşleri – benim içimde de ruhum, anları ve yılları öğüterek, böyle dönüyor – mutlak gücün sapık dönüşü – acaba bunu durdurmanın bir yolu yok mu, acaba durdurmak mı yapılması gereken, acaba bu denli acı vermesi yazgıda mı var – nereden yola çıkmış acaba – insan bilse, oraya, o soluk kesen yokuşun başına, rayların başladığı yere çıkar – ama önce biraz düşünür – böylece ruh insanın içinde döner durur – mutlak gücün sapık dönüşü – kimbilir bu *güç* mü, yoksa sadece bitkin bir yenilgi mi – *güç* ve *yaşam* bile olsa, böyle mi olması gerekirdi? – içinde filizlenen titiz ve acımasız kıyım – acaba bunu durdurmanın bir yolu var mı ya da bir yer – bu sürekli devinimi sarmallaştıran ve geri dönüşü olmayan tükenmez yorgunluğu sürükleyen rüzgârın, en güzel arzuların bükülmez pençesini kemirip yok eden o aşağılık tahta kurdunun olmadığı bir yer – haz içinde hastalık içinde korku içinde haz içinde hastalık için de korku ve içinde – gelsin artıkbirisi sessizce ve durdursun bunu, utkulu dinginlik köşesinde dilsiz kesilsin, saatleri olmayan bir zamanda katlanılacak herhangi bir yaşamın balçığından kurtarsın – ya da belleksiz bir an içinde bitirsin bu işi – bir an içinde – sona erdirsin. Trenlerde, kurtulmak için, camların öte yanındaki evrenin sürekli sapık devinimini durdurmak için, korkuyu def etmek için, camın öte yanında görülmemiş biçimlerde kayan o evrenin durmadan beyinlere çarpan hızlı burgacına sürüklenmemek için –o görülmemiş biçimler kuşkusuz olağanüstü güzel, ama olanaksızdır, çünkü bir an kendini bırakırsan, korku yeniden saldırır ve sonuçta düşünce olarak billurlaşan o yoğun ve şekilsiz kaygının, salt gizli bir ölüm fikrinden başka bir şey olmadığı ortaya çıkar– evet, trenlerde, kurtulmak için, insanlar aşırı titiz bir davranışı alışkanlık edindi; hem zaten doktorlar ve ünlü bilim adamları da böyle bir uygulamayı salık veriyordu: Bu, çok basit, ama dâhice, küçücük bir savunma stratejisi, ufak, kesin ve olağanüstü güzel bir davranıştı.

Trenlerde, kurtulmak için, insanlar okuyordu.

Eşsiz bir merhem. O büyük korkunun açtığı yaraları sarmak için yazının değişmez kesinliği. Pencerenin zorla kabul ettirmek istediği sürekli değişen, hayal meyal seçilebilen görüntü selinden kaçmak için, satırların küçük dönemeçlerinde gözün, güvenilir ve kestirme bir yol bulması. İstasyonlarda bu iş için

özel fenerler, okuma fenerleri satılıyordu. Bir elle tutulan bu fenerden açık sayfanın üstüne dostça bir ışık yayılırdı. Şöyle bir gözünüzün önüne getirin. İki demir bıçak üstünde kudurmuşçasına koşan bir tren ve içeride, küçük bir alevin sınırlı ışığından yaratılmış gibi duran, gizemli ve durağan bir köşe. Trenin hızı ve aydınlık kitabın durağanlığı. Dışarıda, sonsuza dek biçimden biçime giren parlak ve menevişli bir dünya ve içeride okuyan bir gözün taş kesilmiş küçük evreni. Bir gümbürtünün tam ortasındaki sessizlik çekirdeği gibi. Bu bir gerçek, gerçek bir öykü olmasaydı, şöyle düşünülebilirdi: Güzellik kesin bir eğretileme olamaz. Belki de her zaman ve herkes için *okumak*, sadece, dünyanın dizginlenemeden kayıp gidişi tarafından baştan çıkarılmamak ve mahvolmamak için, gözleri bir noktaya dikmekten başka bir şey değildir. Yani, korku belası olmasaydı, kimse bir şey okumayacaktı. Ya da bilindiği gibi, karşı konulamaz, aman vermez bir isteğin dürtüsünü ertelemektir, okumak. İnsan gözlerini pencereye çevirmemek için okur, budur gerçek. Açık bir kitap her zaman korkak birinin varlığına işarettir – evrenin yakıcılığının bakışları çelmesinden korunmak için o satırlara dikilen gözler – evrenin gümbürtüsünü sıkıştırıp donuk bir huniden kitap adı verilen cam kalıpçıklara akıtılan tek tek sözcükler – kaçmanın en zarif, en seçkin yoludur, budur gerçek. Bir pislik, bir rezillik. Ama: *Tadına doyum olmaz.* Önemli olan budur ve bu gerçek asla unutulmamalı, durmadan, kuşaktan kuşağa, hastadan hastaya bir sır gibi aktarılmalı, bu sır kimsenin hakkından vazgeçmesiyle, kimsenin zorbalığıyla yitip gitmemeli, hiç olmazsa bir tek yorgun ve bitkin bellekte sonsuza dek yaşamalı ve orada kimi olursa olsun susturulabilecek bir yargı gibi çınlamalıdır: Okumak tadına doyulmaz bir rezilliktir. Yaşamını tümüyle, bir kitabın ilk sayfasının ilk satırına eğmeyen birisi bu tada varabilir mi? Hayır, her korkudan korunmanın tek ve en tatlı yolu odur: okunmaya başlanan bir kitap. Böylece, şapkalar, hayvanlar, hırslar, bavullar, para, aşk mektupları, hastalıklar, şişeler, silahlar, anılar, çizmeler, gözlükler, kürkler, kahkahalar, bakışlar, üzüntüler, aileler, oyuncaklar, kombinezonlar, aynalar, kokular, gözyaşları, eldivenler, gürültüler gibi bin türlü şey – yerden kaldırılıp şaşılacak bir hızla fırlatılan bin türlü şeyle birlikte, ileri geri gide gele dünyayı şahrem şahrem yaran

o trenler, dumanları tüten yaralar gibi, içlerinde o gizemin –okumak sanatının– paha biçilmez yalnızlığını da taşırlar. Bütün o açık kitaplar, sonsuza dek açık kitaplar, tohumları bakışlara sunulan bir projektöre saçılmış, dünyaya açılan pencereler gibidir ve bu bakışları dışarıya çevirecek bir yüreklilik gösterilse dış dünyanın tüm ışıltılı görüntüsü gözler önüne serilebilir. İçerisi ve dış dünya. İçerisi ve dış dünya. İçerisi ve dış dünya. En sonunda şu ya da bu biçimde, yine içerisi yeğlenir; dışarıda ise, şangır şungur, bir kez olsun bu işe bir son verme, kendini tehlikeye atıp dışarı bakma dürtüsü süregider; neymiş bu dış dünya, gerçekten o kadar korkunç olabilir mi, bu aşağılık korkudan, ölmek, ölmek, ölmek, ölmek, ölmek, ölmek, ölmek korkusundan kurtulmanın yolu yok mu? En saçma, ama belki de en doğru, dakika sektirmeyen, sorumlu ölüm, Walter Huskisson'un, Senatör Walter Huskisson'un ölümüydü. Kendisi senatördü ve parlamentoya, ulusuna ve tüm dünyaya demirden yolların devrimini ve genelde trenlerin yararlı çılgınlığını kabul ettirmek için çok uğraşmıştı. Bu yüzden. 1830'da en sonunda Liverpool-Manchester hattı görkemli bir kutlama ve şatafatlı bir törenle açıldığında, yetkililere sunulan vagonda başköşe ona ayrılmıştı; Liverpool'dan arka arkaya tam sekiz tren kalkmıştı; birincisini bizzat *Northumbrian*'ının üstünde ayakta duran George Stephenson yönetiyordu; en arkadan da, bütün yol boyunca kimbilir neler çalan bir bando-mızıka geliyordu; büyük bir olasılıkla, dünya tarihinde saatte elli kilometre hızla giden ilk bando-mızıka olduğunun farkında mıydı acaba? Yol yarılanınca bir durak yapılması ve yolcuların heyecanlarını bastırmak, ok gibi geçip duran görüntülerin ve sürekli sarsıntının verdiği yorgunluğu dindirmek amacıyla küçük bir ara istasyonda durulması kararlaştırılmıştı – böylece, bomboş, ıssız bir yerde, küçük bir istasyonda durdular. Herkes vagonlardan indi, bu arada en başta Walter Huskisson da yetkililer vagonundan indi; o anda pek önemli bir olay olacak gibi görünmüyordu –yetkililer vagonundan ilk o inmişti– ki, yan taraftaki rayların üstünde ağır ağır ilerlemekte olan sekiz trenden birisi kendisine çarptı; yetkililer vagonundan ilk olarak inen Walter Huskisson'un önünde fren yapamadığına göre, pek o kadar ağır gitmiyordu herhalde. Aslında, tren Senatör'ü sıyırıp geçmiş, parçalanmış bir bacak ve

inanamaz bir şaşkınlıkla faltaşı gibi açılmış gözlerle oracıkta bırakıvermişti. Bu olay, en tutkulu ve içten savunucularını, hani neredeyse babalarını bile ezmekten utanmayan bu korkunç makinelerin şeytani, yıkıcı gücünü görenlerin dayandıkları en bariz kanıt, derin yankılar uyandıran, büyük bir şanssızlık, kaderin garip bir cilvesi sayılabilirdi. Tartışma kabul etmez, kesin bir rezaletti. Ama Senatör'ün bozuk para gibi harcayacak biraz daha tutkusu kaldığından sıkı durdu ve ölmedi. Böylece bir treni ters yöne döndürdüler –nasıl becerdiler bilinmiyor– ve ezilmiş, ama yaşayan Senatör'ü yükledikleri gibi son hızla yeniden Liverpool'a yolladılar; yaşama pamuk ipliğiyle bağlı Senatör, acıdan çıldırmak üzere olmasına karşın, havayı ve zamanı onun için yutan, tek amacı onu sağlığa kavuşturmak olan ve onu kurtarmak uğruna son hızla demir rayların üstünde koşan bir trende yattığının bilincindeydi. Aslına bakılırsa, kurtarılamadı. Ama Liverpool Hastanesi'ne sağ ulaştı, sonra orada öldü; daha önce değil. Ertesi gün bütün gazetelerin baş sayfalarında büyük puntolarla yer alan tarihi kutlama töreni öyküsünün arasında Senatör Walter Huskisson'un garip ölümünden söz eden kısa bir haber de vardı; yalnız, bu haberin başlığı, daha akla yakın olabilecek 'Trenin Çarpıp Ezdiği Senatör' değil, çok daha ileri görüşlü bir başlıktı: 'Senatör'ün Hayatını Kurtarmak İçin Koşan Tren'. Bu başlık altında, o gün haber sırası kendisinde olan gazeteci, zamana karşı kazanılan yarışı, can çekişen Senatör'ü Liverpool Hastanesi'ne sadece iki saat yirmi üç dakikada ulaştıran canavar makinenin nasıl zaman ve mesafeleri yuttuğunu, Senatör'ün kırların ortasında, başı bir taşa yaslanmış, sıradan bir ölümü bekleyecek yerde, başının üstünde bir dam, gerçek bir yatakta, devlet doktorlarının kucağında soylu bir biçimde ruhunu teslim edebilmesi için ne büyük kahramanlık gösterip ne tür cambazlıklar yaptığını, esinlenmiş ve şiirsel bir dille ballandıra ballandıra anlatıyordu. İşin rengi değişmiş, kaderin kötü bir cilvesi sayılabilecek, kesin bir rezalet olabilecek bu olay, tam tersine, Senatör Walter Huskisson'un treni savunmak için –gerek fikir, gerek konu olarak– yaptığı unutulmaz son görkemli konuşması –ne yazık ki sessiz bir konuşma– olmuş ve saatte yetmiş kilometre hızla giden bir trenden akşam havasına savrulan bir hırıltıdan başka bir şey duyulmamıştı. İmgelemin

tehlikeli bir kumarı olan o görkemli yapıyı kurmak uğruna sessizce çalışan adları bilinmeyen yüzlerce kişi, bir anda mesafeleri bastırıp sıkıştırarak zamanı parçacıklara bölmeyi başarmış, dünya haritalarını yeni baştan çizmiş ve insanların düşlerini değiştirmiştir. Dünyanın, o demirden yollarla böyle bastırılmak sonucunda dağılıp paramparça olacağından korkmadan ya da belki ilk önce bir anlık bir korku duyduktan sonra özenle ve kendilerine göre bir sevecenlikle, alışılmış eski yolların yanı sıra, teker teker, dönemeç dönemeç o demirden yolları çizdiler; bu sanki, geleceği bağıra bağıra söylemek yerine fısıldamak gibi bir şeydi. Ve çok ürkütücü olmasın diye, en sonunda birisi çıkıp da o düşünceyi tüm ötekilerden ayırıncaya ve özgür kalmayı akıl edinceye kadar, fısıldamayı sürdürdüler. Sonra eski yollardan tümüyle uzaklaşıldı ve raylar kendi güçlerinin yalnızlığında, kudurmuşçasına, daha önce hayal bile edilmemiş yörüngeler çizmeye başladılar.

Bütün bunlar bir zamanlar oldu. Ve bu öyle basit bir şey değil, çok kocaman –koskoca– bir olaydı; öyle ki, bütün kapsadıklarıyla, içinde çatırdayıp fırıl fırıl dönen sonuçlarla, minicik ayrıntılardan oluşan devasa bir evren olduğundan, hepsini birden bir kerede düşünmek zordu; evet, mutlaka çok zordu, ama bu olanak elde edilse, o koskoca şey düşünülebilse, insanların kafasında patlayıp çıkardığı o ses duyulabilse, belki ancak o zaman bir an için, Quinnipak Çan Kulesi'nin saat on ikiyi vurduğu gece Jun, Bay Rail'in üstüne eğilip, "Ne almış bakalım bu kez, çılgın Bay Rail?" dediğinde, Bay Rail'in ona sıkı sıkı sarılarak ve onu arzulamaktan asla bıkmayacağını düşünerek fısıldadığı şu sözlerin anlamı da ortaya çıkar:

– Bir lokomotif.

2

– Benim notam neydi, bir daha söyler misiniz, Bay Pekisch?

– Ama her hafta böyle unutmanız olacak iş mi, Bayan Trepper...

– İnanın, ben de bir türlü anlayamıyorum, ama işte...

Pekisch bir süre çantasını karıştırdıktan sonra aradığı düdüğü buldu ve üfler üflemez koca salonda çın çın çınlayan bir la bemol sesi duyuldu.

– Evet, tam bu işte... biliyor musunuz, tıpkı Bayan Arrani'ninkine benziyor, aynı onunki gibi, oysa...

– Bayan Arrani'ninki sol sesi, bambaşka bir notadır...

Bayan Arrani kendi notasını tiz bir sesle çınlatarak bu sözleri onayladı.

– Teşekkürler bayan, yeter...

– Salt size yardımcı olmak için...

– Tamam, çok güzel ama artık susalım...

– Bağışla, Pekisch...

– Ne var, Brath?

– Doktor Meisl daha gelmedi diyecektim.

– İçinizde doktoru gören var mı?

– Doktor yok, Ornevall'e gitti, galiba Bayan Ornevall'in doğum sancısı tutmuş...

Pekisch başını salladı.

– Doktorun notası neydi?

– Mi.

– Tamam, mi'yi ben alacağım...

– Pekisch, istersen mi'yi ben alayım, Arth benim si'yi alsın ve...

– İşleri karıştırmayalım, tamam mı? Mi'yi ben alacağım. Herkes kendi notasına baksın, mi de benim olacak.

– Doktor o sesi çok güzel çıkarıyordu...

– Tamam tamam, gelecek sefere çok güzel çıkarır o sesi; artık başlayalım... lütfen kesin konuşmayı.

Otuz altı çift göz Pekisch'e dikilmişti.

– Bu akşam *Büyülü Orman, Doğduğum Korular*'ı çalacağız. İlk dize pes perdeden, nakarat daha canlı olacak, lütfen dikkat! Tamam. Herkes yerine. Her zamanki gibi, kim olduğunuzu unutun ve her şeyi müziğe bırakın. Hazır mısınız?

Her cuma akşamı Pekisch umanofon[1] çalardı. Bu garip bir aletti. Pekisch'in kendi buluşu olan bu alet bir tür org gibiydi, ama boruların yerinde insanlar vardı. Herkes bir tek nota, kendi özel notasını seslendiriyordu. İlkel bir klavyeyi çalıştıran Pekisch ise hepsini idare ediyordu: Bir tuşa bastığı zaman karmakarışık tellerden oluşan bir sistem harekete geçiyor, o tuşun karşılığı olan koro üyesinin bileğine bağlı tel hızla çekiliyor ve o da hemen notasını okuyordu. Pekisch tuşa basmayı sürdürürse tel boyuna çekiliyor ve okuyucu da durmadan aynı notayı seslendiriyordu. Pekisch parmağını tuştan çekince tel gevşiyor, okuyucu da susuyordu. Bu kadar basit. Yaratıcısının dediğine göre, umanofon'un başlıca avantajı bir koroda, hiç sesi olmayanlara bile şarkı söyleme olanağı tanımasıydı. Gerçekten de, yanlış yapmadan art arda üç notayı okuyamayan bir sürü insan olmasına karşın, kusursuz bir perdeden ve iyi bir tonda tek bir notayı doğru okuyacak birine çok ender rastlanırdı.

Umanofon, neredeyse evrensel sayılabilecek bu yeteneğin eksenini oluşturuyordu. Koro üyeleri salt kendi notalarını okumaktan sorumluydular, gerisi Pekisch'in bileceği işti.

Kuşkusuz, büyük bir devingenlikten yoksun olan bu alet, fazla hızlı ya da karışık parçalar çalınmak istendiğinde çözülüp dağılıyordu. Bu durumu göz önünde tutan Pekisch, hemen hemen tümüyle halk müziği çeşitlemelerinden oluşan bir repertuvar geliştirmişti. Sonuçları daha da artırmak ve etkili kılabilmek

[1] Umanofon: İnsan sesi.

için büyük bir sabırla çalışmış ve bu uğurda çok emek harcamıştı.

– Buraya herhangi bir nota okumaya gelmiyorsunuz. *Kendi* notanızı okumaya geliyorsunuz. Bu öyle hava cıva değil, olağanüstü bir şeydir. Bir notası, salt kendinin olan özel bir notası olmak! Bin tane değişik notanın arasında şıp diye tanıdığı bu notayı hep yanında, üstünde, içinde taşımak! İsterseniz inanmayabilirsiniz, ama bana kalırsa bu nota sizinle soluk alıp verir, uyuduğunuz zaman başınızda bekler, nereye giderseniz sizinle gelir ve yemin ederim, geberinceye kadar peşinizi bırakmaz, en sonunda da sizinle birlikte öbür dünyayı boylar. Kendinizi aldatmayı sürdürebilir, gelip bana, "Sayın Pekisch, kusura bakma, ama ben içimde nota falan olduğuna inanmıyorum," der ve çekip gidebilirsiniz, evet, hiçbir şey yokmuş gibi basıp gidebilirsiniz... ama işin aslı şudur ki, o nota vardır; vardır, yalnız siz duymak istemiyorsunuzdur. Ama bu ahmakça bir şeydir, ahmaklığın daniskasıdır, insanı şaşkınlıktan ağzı bir karış açık bırakacak bir ahmaklıktır. İnsanın bir notası var, salt kendisine ait özel bir nota ve bırakıyor içinde çürüyüp gitsin... yok olamaz... dinleyin beni... yaşamda dayanılmaz, korkunç gürültüler olsa da, bu notayı duyabilmek için kulaklarınızı alabildiğine açın, duyduktan sonra da sıkı sıkı tutun ve elinizden kaçırmayın. İçinizde taşıyın, çalışırken boyuna yineleyin, kafanızda şarkısını söyleyin, bırakın kulaklarınızda çınlasın, hep dilinizin altında, parmaklarınızın ucunda olsun. O kadar ki, ayaklarınızda bile bulunsun; böylece, kimbilir belki de bir kerecik olsun zamanında gelmeyi becerirsiniz, çünkü hep böyle geç, her cuma günü yarım saat geç başlamamız olacak iş değil; bu sözlerim biraz da, yok özellikle size yönelik Bay Potter, çünkü kusura bakmayın, ama şu kapıdan sizin sol notanızın bir gün olsun saat sekiz buçuktan önce girdiğini görmedim, herkes tanığımdır, bir gün olsun görmedim.

Yani, sizin anlayacağınız, Pekisch çok kibarca konuşuyor, herkes de onu dinliyordu. Bu, ara sıra Bayan Trepper'den başka, umanofon'un bütün üyelerinin gerçekten nasıl olağanüstü bir biçimde ve tam bir güvenle havalarını söylediklerinden de anlaşılır. İçlerinden herhangi birini nerede ve ne zaman olursa olsun durdurup notalarını okumalarını isteyebilirdiniz ve hepsi

de, büyük bir doğallıkla, insan değil, pirinçten yapılma nefesli birer çalgı imişçesine kendi notasının sesini çıkarırdı. Gerçekten de, tam Pekisch'in dediği gibi, notalarını bir parfüm, bir anı, bir hastalık gibi yanlarında (içlerinde ve üstlerinde) taşıyorlardı. Ve giderek o notaya *dönüştüler*. Örneğin Papaz Hasek sirozdan öldüğünde, herkes yalnız Papaz Hasek'in değil, aynı zamanda ve bir bakıma özellikle, umanofon'un en kalın bas notası olan fa diyezin de öldüğünü gayet açık olarak fark etti. Öbür iki fa diyez (Bay Wouk ve Bayan Bardini) birer anma konuşması yaptılar ve Pekisch de, bu vesileyle, yeni yitirdikleri üyelerinin dışında, umanofon'un tüm notalarını içeren bir rondo besteledi. Olay büyük üzüntü yaratarak herkesi duygulandırdı.

İşte böyle.

– Bağışla, Pekisch...

– Ne var, Brath?

– Doktor Meisl daha gelmedi diyecektim.

– İçinizde doktoru gören var mı?

– Doktor yok, Ornevall'e gitti. Galiba Bayan Ornevall'in doğum sancısı tutmuş...

Pekisch başını salladı.

– Doktorun notası neydi?

– Mi.

– Tamam, mi'yi ben alacağım...

– Pekisch, istersen mi'yi ben alayım, Arth benim si'yi alsın ve...

– İşleri karıştırmayalım, tamam mı? Mi'yi ben alacağım. Herkes kendi notasına baksın, mi de benim olacak.

– Doktor o sesi çok güzel çıkarıyordu...

– Tamam tamam, gelecek sefere çok güzel çıkarır o sesi; artık başlayalım... lütfen kesin konuşmayı.

Otuz altı çift göz Pekisch'e dikilmişti.

– Bu akşam *Büyülü Orman, Doğduğum Korular*'ı çalacağız. İlk dize pes perdeden, nakarat daha canlı olacak, lütfen dikkat! Tamam. Herkes yerine. Her zamanki gibi, kim olduğunuzu unutun ve her şeyi müziğe bırakın. Hazır mısınız?

İki saat sonra Pekisch ve Pehnt, Pehnt ve Pekisch eve dönüyor, karanlıkta, birinin yaşam boyu kendine ait bir pansiyon odası, ötekinin ise bir tür geçici-oğul olarak bir yatağı olan villa-

ya, Bayan Abegg'in küçük villasına doğru yürüyorlardı. Pekisch ıslıkla *Büyülü Orman, Doğduğum Korular*'ı çalıyordu. Pehnt, dört yüz metre, belki daha bile derin bir uçurumun üstüne gerilmiş bir ipte yürür gibi ağır ağır, bir ayağını ötekinin önüne koyarak ilerliyordu.

– Hey, Pekisch...

– Hmmm...

– Benim de bir notam olacak mı?

– Tabii olacak.

– Peki, ne zaman?

– Er geç.

– Er geç ne zaman?

– Belki de ceketinin boyuna geldiğin zaman.

– Hangi nota olacak?

– Bilmiyorum oğlum, ama zamanı gelince kendin tanıyacaksın notanı.

– Emin misin?

– Yemin ederim.

Pehnt yine hayalindeki ipin üstünde yürümeyi sürdürdü. İşin hoş tarafı, düşse bile hiçbir şey olmayacağıydı. Bu çok derin bir uçurumdu. Ama iyi yürekli bir uçurumdu. Hemen her zaman insanı yanıltıyordu.

– Hey, Pekisch...

– Hmmm.

– Senin de bir notan var, değil mi?

Ses yok.

– Senin notan ne, Pekisch?

Ses yok.

– Pekisch...

Ses yok.

Doğrusunu isterseniz, Pekisch'in özel bir notası yoktu. Artık yaşlanıyordu, binlerce alet çalardı, bir o kadar da yeni alet icat etmişti, kafasında durmadan sesler döner dolaşır, işitmekten çok farklı bir biçimde, sesi görebilir, gürültülerin tek tek renklerini seçer, devinimsiz bir taşın çaldığı müziği bile duyardı – ama kendine ait özel bir notası yoktu. Bu o kadar kolay anlatılabilecek bir öykü değildi. İçinde çok fazla nota olduğundan kendininkini bulamıyordu bir türlü. Bunu anlatmak çok zor.

Öyleydi işte o kadar, gerisi yok. Denizin bir gözyaşı damlasını yuttuğu gibi, Pekisch de sonsuza dek notasını yutmuştu. Onu yeni baştan yakalamak kolay iş değil... bir yaşam boyu uğraşabilirsin. Pekisch'in yaşamı. Anlamak kolay iş değil. Eğer insan, o bardaktan boşanırcasına yağmur yağdığı gece, Quinnipak Çan Kulesi saat on biri vurduğunda orada olabilseydi ve o gece, orada, kendi gözleriyle Pekisch'i görebilseydi, belki o zaman anlayabilirdi. Evet, o zaman. O zaman belki anlayabilirdi. Gök delinmiş gibi yağmur yağıyordu ve Quinnipak Çan Kulesi saat on biri vurmaya başlamıştı. O zaman orada olmak gerekirdi. O dakikada orada. Anlamak için. Bütün o olanlardan bir şey anlamak için.

3

Demiryolları mühendisinin adı Bonetti'ydi. Saçları hafif dökülmüş, şık giyimli bir adamdı. Aşırı lavanta kokuyordu. Sanki çok önemli işleri varmış ve her dakika kalkıp gidecekmiş gibi garip bir şekilde durmadan yeleğinin cebindeki saati çıkarıp bakıyordu. Aslında bu, yıllar önce, Aziz Patrizio Bayramı'ndaki kalabalığın arasında aile yadigârı olan buna benzer bir saati çaldırdığı günden sonra edindiği bir alışkanlıktı. Saatin kaç olduğunu merak etmiyordu. Sadece, yerinde duruyor mu diye bakıyordu. Üç saat süren bir araba yolculuğundan sonra Quinnipak'a vardıklarında,

– Bu kent demeye bin şahit isteyen yerde bir demiryolu yapma gerekçesi yalnız akla yakın değil, aynı zamanda gün gibi ortada, dedi.

Sonra arabadan indi, üstünü başını silkeledi, saatine baktı ve Bay Rail'in evinin nerede olduğunu sordu. Yardımcısı da onunla gelmişti: Eline geçen fırsatları değerlendirmesini pek becerememeyen bu güler yüzlü adamcağızın adı Bonelli'ydi. Onları karşılamaya gelen Brath, arabayı cam fabrikasına giden yoldan aşağı, oradan da tepeye doğru sürdü ve Bay Rail'in evine vardılar.

Mühendis Bay Bonetti, saatine bakarak,

– Görkemli bir ev, dedi.

Kendisine hiçbir şey sorulmadığı halde, Bonelli de,

– Gerçekten görkemli, diye ekledi.

Bonetti, Bonelli, Bay Rail ve yaşlı Andersson masanın çevresinde oturdular. Yaşlı Andersson, "Bildiğim kadarıyla, tren rayları camdan yapılmaz; benim gelmeme ne gerek var?" diye

gelmek istememiş, Bay Rail ise, "Sen gel ve dinle, gerisini bana bırak," demişti. "Hem kim demiş camdan yapılamayacaklarını, pekâlâ yapılabilir." Masanın üstüne Quinnipak'ın kocaman bir haritası yayılmıştı. Bonelli yanında kalın bir evrak dosyası, bir de katlanabilen yazı masası getirmişti. Bay Rail sabahlığıylaydı. Bonetti saatine baktı. Yaşlı Andersson lületaşından piposunu yaktı.

Bonetti,

– Trenin geçeceği yolu saptadınız umarım, Bay Rail, dedi.

– Efendim?

– Yani demek istiyorum ki, demiryolunu nereden başlatmak ve hangi kente ulaştırmak istediğinizi belirtmeniz gerekir.

– Ha... şey... Tren Quinnipak'tan kalkacak, orası kesin... daha doğrusu, buradan, aşağı yukarı buradan başlayacak... tepenin eteğinden diye düşünmüştüm, orada geniş bir çayır vardır, çok uygun bir yer olur sanıyorum...

Bonetti sesinde hafif bir kuşkuyla.

– Peki, nereye gidecek, diye sordu.

– Nereye mi gidecek?

– Trenin varması gereken kent?

– Şey... trenin varması gereken kesin bir yer yok... hayır.

– Özür dilerim ama, bir kente ulaşması gerek.

– Öyle mi dersiniz?

Bonetti, Bonelli'ye baktı. Bonelli, Bonetti'ye baktı.

– Bay Rail, trenlerin görevi insanları ve yükleri bir kentten ötekine taşımaktır, bu işe yararlar. Eğer bir trenin varacağı bir yer yoksa, o trenin anlamı da yok demektir.

Bay Rail içini çekti. Bir an bekledi, sonra sabırlı ve anlayışlı bir sesle konuşmaya başladı:

– Sayın Mühendis Bay Bonetti, bir trenin tek gerçek anlamı, dünyanın yüzeyinde hiç kimsenin ve hiçbir şeyin gidemeyeceği bir hızla gitmektir. Bir trenin gerçek anlamı, ona binen birinin dünyayı o güne kadar hiç görmediği biçimde görmesi, arabayla bin kez yaptığı yolculuklarda göremediği kadar çok şeyi bir seferde görebilmesidir. Bu makine, ayrıca, bir köyden ötekine biraz kömür ya da birkaç inek de taşırsa ne mutlu, ama önemli olan o iş değildir. Onun için, bence, trenimin varacak bir yeri olmasına hiç gerek yoktur, çünkü tek görevi dünyanın

orta yerinde saatte yüz kilometre hızla gitmek olduğuna göre, hiçbir yere varmak zorunda değildir.

Mühendis Bonetti, suçlu saydığı Bonelli'ye öfkeli bir bakış fırlattı.

– Ama bu çok saçma bir şey. Eğer dediğiniz gibiyse, o zaman yuvarlak, on kilometre uzunluğunda daire şeklinde bir demiryolu yapmak daha iyi olur: Kilolarca kömür yaktıktan, yığınla para harcadıktan sonra, yola çıkan trenin herkesi yine tam kalkış noktasına getirmesinin ne tür olağanüstü bir sonuç vereceğini görmeye ne gerek var?

Yaşlı Andersson kılı kıpırdamadan oturuyordu. Bay Rail büyük bir soğukkanlılıkla sözlerini sürdürdü.

– Orası ayrı bir konu, Sayın Mühendis Bey, iki şeyi birbirine karıştırmamak gerek. Mektubumda da belirttiğim gibi, istediğim, iki yüz kilometre uzunluğunda dümdüz bir tren yolu yaptırmaktır, nedenlerini de ayrıca anlattım. Atılan bir kurşunun yörüngesi dümdüz bir hattır ve tren de havaya sıkılan bir kurşundur. Hızla giden bir kurşun. Çok güzel bir imge, yazgının tam eğretileme karşılığı. Kurşun atıldığı zaman, birini mi öldürecek, yoksa boşa mı gidecek bilmeden yol alır, ama en sonunda birinin yüreğini mi deleceği, yoksa bir duvarı mı yıkacağı yazılıdır. Görüyor musunuz yazgıyı? Hiçbir şey okunamadığı halde hepsi yazılıdır. Tren de atılan bir kurşun gibidir ve onun eğretileme olarak tam karşılığıdır; üstelik çok daha güzel, çok daha büyüktür. İşte ben, doğru yoldan ayrılmayan bu dümdüz yörüngenin yeryüzünde anıtlarını yapmanın harika bir şey olacağını düşünüyorum. Bunları birer resim, çizilecek birer portre gibi algılıyorum. Yıllar boyu, yazgı dediğimiz şeyin amansız öyküsünü kuşaktan kuşağa aktaracaklar. Onun için, benim trenim dümdüz bir yolda iki yüz kilometre gidecek, Sayın Mühendis Bey, hiçbir yere sapmadan... hayır, tek bir dönemeci olmayacak.

Mühendis Bonetti, yüzünde tam bir şaşkınlık ifadesiyle taş kesilmiş gibi ayakta duruyordu. O anda onu gören, bir kez daha saatini yürüttüklerini düşünebilirdi.

– Bay Rail!

– Buyurun Mühendis Bey...

– BAY RAIL!

– Buyurun.

Ama Bonetti bir şey diyecek yerde, havaya bir-iki yumruk salladıktan sonra umutsuzca yere serilen bir boksör gibi iskemlesine yığıldı. İşte o zaman Bonelli, bir hiçten fazla bir şey olduğunu gösterdi.

– Yerden göğe haklısınız, Bay Rail, dedi.

– Teşekkür ederim, Bay...

– Bonelli.

– Teşekkür ederim, Bay Bonelli.

– Evet, yerden göğe haklısınız; her ne kadar Mühendis Bey'in itirazları kesinlikle temel esaslara dayanıyorsa da, sizin ne istediğiniz konusunda şaşmaz fikirleriniz olduğu yadsınamaz, o yüzden de arzuladığınızı elde etmeye layıksınız. Yine de, izninizle şunu söyleyeceğim, treninizin ulaşacağı bir kent seçme olasılığını hepten dışlamamak gerekir. Anladığım kadarıyla, rayların sona ereceği yerin neresi olacağının sizce zerre kadar önemi yoksa, orasının, salt bir *rastlantı sonucu*, bir kent, herhangi bir kent olması fikri sizi rahatsız etmemeli. Bakın, böyle bir olasılık, birçok sorunu çözebilir: Demiryolunu döşemek daha basitleşir ve ileride bir gün üstünde bir trenin gidip gelmesi de daha kolay gerçekleştirilebilir.

– Dediklerinizi bir daha özetler misiniz?

– Çok basit: Şu haritanın üstünde buradan iki yüz kilometre uzaklıkta herhangi bir kenti işaret edin, iki yüz kilometrelik demiryolunuza ve üstünde saatte yüz kilometre hızla giden treninize kavuşacaksınız.

Bay Rail şaşkın bir gülümsemeyle mutluluğunu belirtti. Yaşlı Andersson'a bir göz attıktan sonra haritanın üstüne eğildi. O güne kadar hiç görmemiş gibi haritayı inceliyordu, ayrıca bu da son derece olasıydı. Parmaklarıyla mesafeleri ölçüyor, boş boş bakarak bir şeyler mırıldanıyordu. Böylece belki bir dakika geçti. Sonra yaşlı Andersson silkinip yerinden kımıldadı, haritanın üstüne eğildi, piposuyla iki noktanın arasındaki mesafeyi ölçtü, mutlu mutlu gülümsedi ve Bay Rail'e yaklaşarak kulağına bir yer adı fısıldadı. Bay Rail bir tokat yemiş gibi irkilerek iskemlesinin arkasına yaslandı.

– Olmaz, dedi.

– Neden olmaz?

– Çünkü yapamayız, Andersson, orası herhangi bir kent değildir.

– İyi ya, özellikle herhangi bir kent olmadığı için...

– Treni oraya ulaştıramam, lütfen anlamaya çalış!

– Ortada anlayacak bir şey yok. Gayet basit. O treni oraya götürmemize kimse engel değildir, hiç kimse.

– Kimse engel değildir, ama başka bir yere yollasak daha iyi olur, işin doğrusu da odur.

Bonetti ve Bonelli, iki mezartaşı gibi, hiç kımıldamadan ve büyük bir sessizlik içinde onlara bakıyordu.

– Hem sonra, Jun beni asla bağışlamaz.

Bay Rail, 'Hem sonra, Jun, beni asla bağışlamaz,' dedikten sonra sustu. Yaşlı Andersson da bir an sustu. Sonra yerinden kalkıp iki konuğa döndü.

– Sayın baylar, bize bir dakika izin verir misiniz?

Ve Bay Rail'i alıp yandaki odaya götürdü. Burası Çin odasıydı.

– Jun yalnız seni bağışlamakla kalmaz; üstelik bu, ona en son ve en güzel armağanın olur.

– Armağan mı? Ama bu resmen saçmalık; Jun, Morivar'ın adını bile işitmek istemezken bir de kalkıp treni oraya göndermek... yok, yok, hiç iyi bir fikir değil bu, Andersson...

– Beni iyi dinle, Bay Rail: İsterseniz aranızda hiç Morivar'dan söz etmeyin, bu sırrı saklamayı sürdürün, ben de kalkıp herkese anlatacak değilim zaten, ama bu bir şeyi değiştirmez: Bir gün gelecek, Jun, Morivar'a gitmek zorunda kalacak. Ve eğer trenler gerçekten yazgı gibiyse ve yazgı trenlere benzerse, o gün, Morivar'a varmak için bir trenin kıçına takılmaktan daha doğru ve daha güzel bir yol olamaz.

Bay Rail susuyordu. Yaşlı Andersson'a bakıyor ve düşünüyordu. İçinde eski bir üzüntü duyuyor ve bunun gerçekten acı verecek noktaya gelmesine izin vermemesi gerektiğini biliyordu. Hızla geçen bir treni, salt onu düşünmeye, bu düşüncenin kendisini alıp götürmesine çalıştı; hızla geçen bir tren, upuzun bir yara gibi Quinnipak ovalarında yol alan bir tren, durmadan, dosdoğru yolunda giden bir tren; kimbilir nereye kadar; tekerleklerinin bir hiçlikte gözden yiteceği herhangi bir yerde, belki de bir kentte ve o kente doğru sıkılmış bir kurşun gibi, tam o

kentte, çünkü bir trenin ulaşacağı binlerce yer olabilir, ama o trenin varacağı özel bir yer var ve orası Morivar olacak.

Sonra gözlerini indirip yere baktı.

– Ama Jun anlamayacak.

– O gün... o gün anlayacak.

Yeniden salona döndüklerinde Bonetti ile Bonelli, ikisi birden dalkavukça ayağa kalkmaya yeltendiler.

– Rica ederim, rahatsız olmayın... evet, şöyle bir karara vardık... tren buradan kalkacak ve kesin olarak Morivar'a gidecek. Yol tastamam iki yüz kilometre tutar... tabii dosdoğru gidildiğinde.

Bonetti haritaya eğilerek şişman parmağıyla, bir yerde duymuş olduğu o adı aramaya koyuldu.

– Harika! Görüyorum ki Morivar deniz kıyısında, bu da ticari bakımdan çok büyük olanaklar sağlayacak... Bay Rail, bence çok yerinde bir karar verdiniz; gerçekten düşünüyorum ki...

– O sözünü ettiğiniz ticari olanakların en küçük bir önemi yok, Sayın Mühendis. Bunları bir yana bırakıp çalışmalara ne zaman başlayabileceğiniz ve bu işin masrafının ne olacağı hakkında biraz bilgi verir misiniz?

Mühendis Bonetti gözlerini haritadan çekip cebinden saatini çıkardı; birinci yaptığı, ikinci yaptığını kontrol etmeye yarıyordu. Sonra Bonelli konuşmaya başladı. Zaten orada bulunmasının nedeni de buydu.

– Aşağı yukarı seksen kişilik bir şantiye kurmak gerekecek... Bir-iki ay içinde çalışacak duruma getirebiliriz. Masrafa gelince, son derece haklı olarak arzuladığınız dönemeçsiz, dosdoğru yol için bazı ek işler yapmak zorunda kalacağız... Güzergâhı iyice incelememiz, kazılar, bazı toprak setleri, hatta belki bir tünel yapmamız gerekebilir... Yine de, bu kâğıtta yazılı miktar yaklaşık olarak doğru sayılabilir...

Bay Rail kâğıdı aldı. Üstünde yalnızca bir miktar yazılıydı. Okudu. Sonra kâğıdı Andersson'a uzatarak,

– Az buz değil, ama sanırım bazı özverilerde bulunabiliriz, dedi.

Bonelli onun gözlerinin içine baktı.

– Âdet olduğu üzere, bu miktar on kilometrelik bir demir-yolunun döşenmesi için hesap edilmiştir; bizim yapacağımız iş için ise, yirmi ile çarpılması gerekmektedir...

Bay Rail kâğıdı Andersson'un elinden aldı, bir daha okudu, gözlerini Bonelli'ye çevirdi, sonra Bonetti'ye baktı, derken yine Bonelli'ye döndü.

– Sahi mi?

4

Bir adam, sarkaç gibi bir ileri bir geri, evden sokağa sokaktan eve gidip geliyor.

Gece, şakır şakır yağan yağmurun altında, çılgın bir sarkaç gibi bir ileri bir geri, evden sokağa sokaktan eve gidip geliyor.

Gece, şakır şakır yağan yağmurun altında, çılgın bir sarkacı andıran bir adam koşarak evinden çıkıyor, bir an sokağın ortasında durduktan sonra bir koşu evine dönüyor, derken aynı hızla dışarı fırlıyor ve yine son sürat evine giriyor, hiç durmamacasına.

Gece, şakır şakır yağan yağmurun altında, iliklerine kadar ıslanmış, çılgın bir sarkacı andıran bir adam koşarak evinden çıkıyor, bir an sokağın ortasında duruyor, havada, dört yanını saran sularda bir şeyler arıyor, sonra bir koşu evine dönüyor, derken yine dışarı fırlıyor, sonra içeri koşuyor, hiç durmamacasına... o anda karanlığı yırtan, kutsallığını bozan ve sonu gelmez sağanağın ıslak havasında eriyen çan sesleriyle büyülenmiş gibi.

On bir vuruş.
Birbirini izleyen.
Aynı ses, on bir kez.
Her vuruş bir tekmiş gibi.
On bir ses dalgası.
Sayılamaz bir zamanın ortasında.
On bir.
Birbiri arkasından.

Gecenin sularına düşen bronz taşlar.

Yozlaşmış geceye fırlatılan on bir su geçirmez ses.

Gecenin gözcüsü çanın, bardaklardan boşanırcasına yağan yağmurda şaklattığı on bir vuruş.

Pekisch'in ruhunu alçakça ele geçirip yakan ilk – evet, o ilk vuruştu.

Pekisch, camın arkasında durmuş boşanan yağmura bakıyordu. Daha doğrusu, *dinliyordu*. Ona göre bu, her şeyden önce, seslerden oluşan sonsuz bir zincir gibiydi. Evrenin özellikle zor ve karmaşık senfoniler çaldığı zamanlarda sık sık yinelendiği gibi, ruhunu kemiren hummalı bir gerginlik içinde, hipnotize olmuşçasına kulak kesilmiş dışarıyı dinliyordu. Yağmur çok görkemli çalıyor ve Pekisch dinliyordu. Dul Bayan Abegg'in evinde, koridorun sonundaki odasında, yalınayak, üstünde kaba yün geceliği, yüzü camdan bir karış uzakta, kımıldamadan duruyordu. Uykusu kaçmıştı. Yağmur ve Pekisch yalnız, olağanüstü biçimde yapayalnızdılar. Sonra, gecenin içinde, Quinnipak çanının ilk vuruşu duyuldu.

Pekisch onun başladığını, gökyüzünden dökülen binlerce sesi ustalıkla atlatarak geceyi deldiğini ve bilincine şöyle bir dokunup uzaklarda kaybolduğunu duydu. Sanki bir şey onu sıyırıp geçmişti. Bir yara açmıştı. Soluğunu tuttu ve içgüdüyle ikinci vuruşu beklemeye koyuldu. Sonra onun da başladığını, gökyüzünden dökülen binlerce sesi ustalıkla atlatarak geceyi deldiğini, bilincini deştiğini ve uzaklaşıp kaybolduğunu duydu. Yeniden sessizlik çöktüğü an kesin olarak anlamıştı: O nota yoktu. Oda kapısını hızla ardına kadar açtı, koşarak koridoru geçti ve yalınayak sokağa fırladı. Koşarken üçüncü vuruşu ve birden göklerden inip onu boğan ses duvarını duydu, ama kendini sokağın ortasında buluncaya kadar koşmayı sürdürdü. Sonra, ayakları çamurlara batmış bir halde durdu, Quinnipak Çan Kulesi'nden yana döndü. Kendilerinin olmayan gözyaşlarıyla dolu gözlerini yumdu ve, bekledi.

Dördüncü vuruşu.

İlk tiz sesten en son titreşime kadar her şeyi duyması bir-iki saniye sürdü: Sonra koşarak evine gitti. Yağmurun gürültüsüne, o kulakları sağır eden gürültüye karşı bir tek notayı ba-

ğırarak koşuyordu. Sokak kapısını açarken de, ıslak giysisinden, saçlarından ve ruhundan dört yana sular sıçratırken de bağırmayı sürdürdü ve odasına varıp bulutları andıran damar damar çizgili açık renk tahtadan yapılmış Pleyel 1808 marka piyanosunun başına geçinceye ve tuşlar arasında onu aramaya başlayıncaya kadar da o notayı bırakmadı. Besbelli o notayı bulmaya çalışıyordu. Si bemol, sonra do, sonra si bemol ve sonra do, sonra yine do ve sonra si bemol. Siyah ve beyaz tuşların arasına gizlenmiş o notayı arıyordu. Ellerinden yağmur suları damlıyordu, gökyüzünün son katında boşanan ve fildişi bir tuşa gözyaşları gibi dökülen, sonra da bir do ile bir re arasındaki incecik yarıktan aşağı inip kaybolan sular – olağanüstü bir yazgı. Notayı bulamadı. Bağırmayı kesti. Tuşlara dokunmayı bıraktı. Kimbilir kaçıncı olan vuruşun gelmekte olduğunu duydu. Top gibi yerinden fırladı, bir koşu koridoru geçerek kendini sokağa attı, bu kez hiç durmadı, sulara ve çanın sudan örülmüş bir duvara düzenli aralıklarla nişanlayıp attığı o sese doğru koşuyordu–çanın o kaçınılmaz buz gibi soğukkanlılığı– ve Pekisch yine avaz avaz o olmayan notayı bağırmaya, sağanağın suları içinde, bata çıka, koridordaki çamurlardan kayarak, bulutları andıran damar damar çizgili açık renk tahtadan Pleyel 1808 marka piyanosunun başına geçti, boğazını parçalarcasına o var olmayan notayı haykırmaya, bulunmayan, yani olmayan o notayı zorla dışarı çıkarmak ister gibi birbiri arkasından bütün tuşlara basmaya başladı. Bağırıyor ve durmadan tuşlara vuruyordu, si bemol, sonra do ve yine si bemol, yine si bemol, yine si bemol; avazı çıktığı kadar bağırıyor ve inanılmaz bir öfkeyle ya da belki şaşırtıcı bir heyecanla tuşlara vuruyordu – acaba yanaklarından süzülenler yağmur damlaları mı, yoksa gözyaşları mıydı? Yeniden koşarak koridora çıktığında yerde o kadar çok su ve çamur birikmişti ki kayarak kapıya vardı ve oradan da kayarak sokağa ulaştı. Quinnipak'ın ve çan kulesinin kafese benzer biçimde içinde tuttuğu o kocaman saatin çılgın sarkacı gibi, kendine özgü bir tempo tutturup uyumlu soluklarla yine gözlerini gecenin boşluğuna dikti ve çan kulesinden düzenli aralıklarla ve yağmurun binlerce aynasından geçip kendi kulaklarına ulaşan bu ses kabarcığını, olabildiğince uzun bir süre kendi içinde kalabilsin diye avucunda bir yudum su gibi taşıyarak eve koştu; kimbilir kimin susuz-

luğunu, belki de kendi susuzluğunu dindirmek istiyordu, ama koridorun ortasına gelmeden avucunun boşaldığını, yani kafasının bomboş ve sessiz kaldığını fark etti – bir an durdu – belki de içgüdüyle neler olacağını sezmişti – evet, koridorun tam ortasında durdu, duvarlara ve eşyalara tırnaklarını geçirerek olduğu yerde çivilenip kaldı, sonra ansızın bir korkuya kapılmış gibi evden fırladı, ayakları yolun ortasında kocaman, bulanık bir su birikintisinin içinde, şöyle bir duraladıktan sonra dizlerinin üstüne çöktü, başını ellerinin arasına alarak gözlerini yumdu ve "Şimdi, tam şimdi ya da bir daha hiçbir zaman," diye mırıldandı.

Oracıkta, alev almış bir samanlıkta yanan bir mum gibi duruyordu.

Islak gece seslerinden oluşan bir denize gömülmüş, tırmanacağı bir taraça olan bronz bir notayı bekliyordu.

Quinnipak Çan Kulesi'ndeki saatin yüreğinde küçük bir yay devindi.

Yelkovan bir dakika ileri gitti. Islak gece seslerinden oluşmuş denizin ortasından yükselen bir sessizlik kabarcığı Pekisch'e kadar ulaştı. Ona süründü ve geçici sonsuzluğun yüce gürültüsünü yer yer sessizlikle lekeleyerek patladı.

"Evet, o gece gerçek bir tufan indi göklerden, bizim buralarda pek olmaz da onun için anımsıyorum: Tabii, o geceyi anımsamamın tek nedeni o değil... tam tersine, nedenlerin kuşkusuz en önemsizlerinden biri... yine de... doğrusunu isterseniz, Bay Pekisch hep, tüm olanların yağmur yüzünden olduğunu savunurdu... bilmem anlatabiliyor muyum... bakın, kendisi hep o garip sesi çıkaranın su olduğunu düşünürdü... çan sesinin o yağmur duvarından geçip her damlada yansıdığını söylerdi... değişik bir nota duyulduğunu... sanki denizin dibinde bir akordeon çalınır gibi.. o zaman sesler başka türlü olur, değil mi?.. Ama değildir... Bay Pekisch'in dediklerini her zaman anlamam... bir kez bana şeyi de anlattı... beni piyanosunun karşısına aldı ve anlattı... aslında, iki tuş arasında sayısız notalar olduğunu, yani orada gizli, bizim duyamadığımız bir yığın nota bulunduğunu söyledi... siz ve ben duyamazmışız, ama o, Bay Pekisch, hepsini duyarmış ve galiba tüm hastalıklarının nedeni, onu yiyip biti-

ren, evet yiyip bitiren huzursuzluğun kaynağı oymuş... o geceki nota da, işte o duyulmaz notalardan biriymiş... anlıyor musunuz, o iki tuş arasındaki notalardan biri... Kendisinin bile duyamadığı bir tane... ama... aslında, bilmem... bu şeylerden pek anladığım yok... biliyor musunuz, sevgili Charluscuğum ne derdi? 'Müzik ruhun uyumudur...' böyle derdi... ben de, aynı şeyi düşünüyorum... bunun insanı nasıl... şey... nasıl hasta edeceğini de anlayamıyorum... düşünebiliyor musunuz... üstüne üstlük... bir de hastalık olabileceğini... Neyse... o gece onu gördüm... doğal olarak uykudan uyandım... tırabzanlardan eğilip baktım ve bağıra bağıra koştuğunu gördüm... çıldırmış gibiydi. Doğrusu biraz da korku veriyordu insana, onun için, yerimden hiç kıpırdamadan üst katta saklanıp onu izledim... o zamanlar daha Pehnt yoktu, ben üst katta otururdum, Bay Pekisch alt katta, koridorun sonundaki odasında... evet, tam koridorun... neyse, sonunda bir şey duyulmaz oldu, sanki bir yerlere kaçıp gitmiş gibi... O zaman merdivenlerden indim ve bütün koridoru geçip kapıya kadar gittim... tabii her taraf çamura batmıştı, sular içindeydi... sokak kapısına geldim ve dışarı baktım. Ama onu hemen görmedim, korkunç bir sağanak boşanıyordu, üstelik geceydi, o yüzden onu hemen göremedim. Ama sonra gördüm. İnanılır şey değildi: Orada, bardaktan boşanırcasına yağan yağmurun altında, çamurlara diz çökmüş, başı ellerinin arasında, tıpkı böyle duruyordu... çok garip olduğunu biliyorum ama... öyleydi... onu gördüm ve korkmadan... tam tersine... hemen sırtıma pelerinimi alıp yağmurun altında, 'Bay Pekisch, Bay Pekisch!' diye bağırarak dışarı koştum, ama o hiç kımıldamadan heykel gibi yerinde duruyordu. Bütün bu sahne biraz da gülünçtü, anlıyor musunuz? O oracıkta diz çökmüş, ben yağmurun altında, çamurlara bulanmış zıplayıp duruyorum... ne bileyim... sonunda elinden tuttum, yavaş yavaş ayağa kalktı ve eve getirdim... hiç karşı koymadan kuzu gibi geldi, bir şeycik demedi... bakın, burası gerçek, onun hakkında hiçbir şey bilmiyordum... birbirimize 'günaydın' ve 'iyi geceler'den başka pek bir şey dediğimiz yoktu... kim olduğunu bilmiyordum... burası gerçek... yine de onu odasına götürdüm ve... sırılsıklam geceliğini çıkarttım, şimdi neden böyle yaptığımı söyleyemeyeceğim, ama bunu yapmanın doğru olup olmayacağını bir an bile düşünme-

dim... bildiğim tek şey, böyle yaptığım: Sonra onu kurulamaya başladım, ben havluyla başını ve gövdesini ovuştururken o soğuktan tir tir titriyor, ama bir şey demiyordu. Bilmem... gövdesi sanki bir çocuğunki gibiydi... nasıl söylesem? Kır saçlı bir çocuk... çok garip... sonra onu yatağına yatırdım, üstünü güzelce örttüm... şöyle. Belki de ona bakarak orada, yatağın üstünde oturup kalmasaydım hiçbir şey olmayacaktı... Kimbilir... ama, neden bilmem, orada kalakaldım... ta ki beni kucaklayıncaya kadar... beni kollarının arasında sıktı, ben de ona sarıldım ve... önce yatağın üstünde, sonra yorganın altında sarmaş dolaş yattık... sonra işte olanlar oldu... sanıyorum Charlus anlardı... yok, hayır, kendimi bağışlatmak için söylemiyorum, ama Charlus öyleydi... her zaman, 'Yaşam sonuna kadar içilmesi gereken bir bardaktır,' derdi... öyle derdi... ve de öyleydi... o olsa anlardı... sonra, gün doğmadan önce usulca kalkıp dışarı çıktım ve odama döndüm. Sabah, mutfakta... pencereden içeri güneş doluyordu, o da masa başında oturmuş, her sabah olduğu gibi, 'Günaydın Bayan Abegg,' dedi. Ben de, 'Günaydın Bay Pekisch, iyi uyudunuz mu?' diye yanıtladım. 'Çok iyi.' Hiçbir şey olmamış gibi, ne o çan sesleri ne de bütün öteki olanlar... kapıdan çıktı ve koridoru geçti, bunu çok iyi anımsıyorum, durdu ve geri döndü, mutfağa girdi ve gözleri yerde, yavaşça bana, 'Koridor için özür dilerim,' gibi bir şeyler söyledi... ben de 'Hiç üzülmeyin Bay Pekisch, ben hemen temizleyiveririm,' dedim... Böyle oldu işte... bazı zamanlarda diyecek hiçbir şey olmaması ne garip... Öykü aşağı yukarı bu kadar işte... biliyor musunuz, aradan on beş yıl geçti... çok uzun bir zaman... yıllar... hayır, Bay Pekisch'le evlenmeyi hiç düşünmedim, doğrusunu isterseniz, o da hiç böyle bir teklifte bulunmadı, bütün içtenliğimle bunu söylemem gerek, böyle şeylerden tek söz etmedi ve... yani, demek istiyorum ki, etmiş olsaydı, evet demezdim, anlıyor musunuz? Bana evlenme teklif etseydi kabul etmezdim, çünkü benim yaşamımda tek bir erkek oldu... bir tek kişiyi sevmek bahtiyarlığına eriştim ve böyle bir şeyin yeniden olabileceğini düşünemembile... aklınız alıyor mu? Aynı sözleri... aynı sözleri bana söylemesi gülünç olurdu... hayır, onunla asla evlenmezdim... Bay Pekisch... biliyor musunuz, kimi geceler... bazen geceleyin... bazı geceler... Bay Pekisch sessizce odama girer... ya da ben onun

odasına girerim... hani, insanın içinde pis bir yorgunluk duyduğu, direnmekten vazgeçip her şeyi bırakmak istediği geceler vardır ya... kafan karmakarışıktır.... üstelik o yorgunluk... hiç hoş değildir... sonra gece bastırınca, karanlıkta tek başına kalmak olmaz... dayanılmaz, gecenin o yalnızlık öyküsüne... o yüzden, bazen odamdan çıkar ve sessizce Bay Pekisch'in odasına girerim ve birbirimize sarılırız... şimdi siz, bazı şeyleri yapacak yaşı geçtiğimi, bütün bunların gülünç olduğunu söyleyeceksiniz, ben de biliyorum artık güzel bir kadın olmadığımı... ama işte... böyle olur... birbirimize sarılırız ve arkası da gelir... hiç ses etmeden... bakın bunca yıldır... Bay Pekisch bir kez olsun bana hayır demedi... ben de onun karanlıkta yavaş yavaş odama girdiğini gördüğümde bir kez olsun hayır demedim... öyle pek sık olan bir şey değildir tabii, inanın bana... yalnız bazen... işte... ama ona hiçbir zaman hayır demedim... doğrusunu isterseniz, hiçbir zaman evet de demedim... yani, hiçbir şey söylemedim... birbirimize hiçbir şey demeyiz, bir tek sözcük bile... Daha sonraları da, bütün yaşamımız boyu, bu konuda hiç konuşmadık, tek sözcük bile etmedik... bir sır... aramızda bir tür sır gibidir sanki... yalnız bir kez anımsıyorum, şimdi güleceksiniz ama... bir gece uyandım, orada, yatağıma oturmuş bana bakıyordu... ve işte o gece... üstüme eğilerek bana, 'Sen gördüğüm en güzel kadınsın,' dedi... aynen böyle dedi... ah, ben o zamanlar artık yaşlanmıştım ve bu dedikleri doğru değildi... ama yine de doğru sayılırdı... onun için doğruydu, o dakikada inanıyorum ki doğruydu... salt onun için ve salt o gece için doğruydu.... bir kez Pehnt'e şöyle dedim... biliyorsunuz ya, her gün, bütün öğrendiklerini o deftere yazar... ona dedim ki, yaşam... yaşamdaki tüm güzel şeyler hep birer sırdır... benim için her zaman böyle olmuştur... herkesin bildiği şeyler, ya olağan ya da kötü olanlardır, ama bir de sırlar vardır ki insan mutluluklarını onlarda saklar... benim için hep böyle olmuştur... Pehnt'e dedim ki, büyüyünce sen de göreceksin... bütün bu öğrenme arzun geçecek... biliyor musunuz, sanıyorum bir gün kalkıp başkente gidecek, önemli bir adam olacak, evlenecek, çoluk çocuğa karışacak, dünyayı tanıyacak... sanıyorum yapacak bütün bunları... o ceket aslında pek büyük olmamalı... bir gün kalkıp gidecek.... belki de trene binip gidecek, hani Bay Rail'in yaptırmakta ol-

duğu trene... ben hiç görmedim, ama trenlerin çok güzel olduğunu söylediler. Belki de trenle gidecek ve kimbilir bir daha geri dönecek mi... bilemem... dediler ki trenlerden dünya sanki deviniyormuş gibi, bir tür hayali fener gibi görünürmüş... ah, kimbilir ne hoş, ne eğlencelidir... siz hiç bindiniz mi? Binmelisiniz, siz gençsiniz, binin... sevgili Charluscuğumun herhalde pek hoşuna giderdi, çok yürekliydi ve her yeni şeyden zevk alırdı... trenleri de severdi herhalde... ama tabii beni sevdiği gibi değil... yok, şaka söylüyorum, kulak asmayın dediklerime, laf olsun diye söylüyorum, gerçekten... öyle sırf laf olsun diye."

5

– Nasıl bir şey, Bay Rail? Nasıl bir şey hızlı gitmek?

Evin önündeki bahçede neredeyse ev halkının tümü toplanmıştı: cam fabrikasından birkaç işçi, bütün hizmetçiler, toprak konusunda her şeyi bilen Bay Harp, cam konusunda her şeyi bilen yaşlı Andersson ve ötekiler. Sonra Jun ve Mormy. Bir de Bay Rail.

– Anlatmak olanaksız, anlatılamaz... insanın denemesi gerek... birazcık, sanki tüm evren etrafınızda baş döndürücü bir hızla devinir gibi bir şey... durmadan... sanki... sanki kendi kendinize, gözleriniz açık son hızla döner gibi... böyle...

Ve Bay Rail kollarını iki yana gererek, gözleri açık, başı hafifçe arkaya yaslanmış, çayırın üstünde dönmeye başladı.

– Böyle dönüyorsunuz ve bakıyorsunuz... evet, trenlerden bakınca dünya böyle görünüyor... dönüyor ve bakıyorsunuz... hızla gider gibi... hız...

... sonunda, başı döndüğünden sendeleyerek durdu, ama gülüyordu ve...

– ... haydi, bir deneyin... kendi kendinize becerebildiğiniz kadar çabuk döneceksiniz... haydi... hızlı gitmenin ne demek olduğunu bilmek istediniz mi, istemediniz mi? Öyleyse haydi bakalım, kırın şeytanın bacağını ve dönmeye başlayın.

Böylece, hepsi de birer birer, önce sakınganlıkla yavaş yavaş, sonra gittikçe daha hızlı, geniş çayırda, oldukları yerde dönmeye başladılar; kollar iki yana gerilmiş, faltaşı gibi açılmış gözler ileriye dikilmiş, teker teker hepsi dönüyor, onlar dönerken çevrelerindeki her şey durmadan değişiyor, gözlerinin önünden dümen suyu gibi yakalanamaz görüntüler geçiyor ve

herkes hafif bir baş dönmesi hissediyordu; en sonunda, cam fabrikasının işçileri, küçük birer kız olan hizmetçiler, toprak konusunda her şeyi bilen Bay Harp, cam konusunda her şeyi bilen yaşlı Andersson, herkes birden, kolları iki yana açılmış, gözleri faltaşı gibi ileriye dikilmiş, tiz kahkahalar ve çığlıklar atarak çayıra serildi; birbirlerine çarpıyor, avazları çıktığı kadar bağırıyor, gülüyor, etekleri şişip açılarak, saçları dağılarak, havaya küfürler savurarak, gözleri gülmekten yaş içinde birbirlerinin kollarına atılıp yerlerde yuvarlanıyorlardı; ayakkabısının tekini kaybedeni, billur gibi seslerle bağrışan çocukları, kendi kendine homurdanan yaşlı Andersson'u, o hengâmede düşüp yeniden kalkan ve yine dönmeye çalışanları, bu toplu dönüşü, yukarılarda bir yerden birisi Tanrı'nın gözüyle görebilse, o geniş çayırda çılgınca dönen bu delilere bakıp 'Herhalde bir bayram var da hepsi dans ediyor,' diye düşünür ya da daha büyük bir olasılıkla, 'Bak hele, uzaklara uçmaya hazırlanan acayip kuşlar havalanmak üzere,' derdi. Oysa, aslında bunlar yalnızca birer insan, olmayan bir trende yolculuk eden birer insandı.

– Dönmeye çalış, Mormy, hadi...

Bütün bu curcunanın ortasında Mormy hiç kımıldamadan durmuş, keyifle çevresine bakıyordu. Bay Rail yanı başında yere çömelmişti.

– Trenden bakınca neler görüldüğünü bilmek istersen dönmen... herkes gibi dönmen gerek...

Mormy, o kendine özgü, hiçbir şeyi bağışlamaz biçimde, gözlerini ona dikmiş bakıyordu; kimsede öyle gözler, öylesine güzel gözler yoktu ve kimse... böyle, onun gibi bakamazdı. Mormy susuyordu. Bu, sanki o eşsiz bakışın bir sonucu gibiydi. Mormy susuyordu.

Hep susardı. Quinnipak'a geldiğinden beri belki ancak yüz sözcük çıkmıştı ağzından. Çevresini dikkatle inceler, belli bir düzenle ağır ağır hareket eder ve susardı. On bir yaşındaydı, ama herkesten başka, kendine özgü bir hali vardı. Sanki, içinde sözcüklerin bulunmadığı özel bir akvaryumda yaşar gibiydi, burada zaman büyük bir sabır ve dikkatle çekilen bir tespih gibiydi. Mormy'nin kafasında çok karışık bir şey vardı. Belki de hastalıklı bir düşünce. Kimse bilemezdi ve bilmezdi.

– Mormy!..

Jun'un sesi çok uzaklardan kulağına erişti. Mormy dönüp ona baktı. Etekleri havalanmış, onunla birlikte dönüyor, saçları o düşsel trenin burgacına yakalanmış gibi uçuşup yüzüne dökülüyordu; gülüyordu. Mormy bir süre durup ona baktı. Hiçbir şey demedi. Sonra yavaş yavaş o da kendi kendine dönmeye başladı, kollarını ağır ağır iki yana açtı ve dönmeye başladı, sonra hemen gözlerini yumdu –bir tek oydu gözlerini yuman–, neden bakacaktı çevresindeki bütün o görülecek şeylere? Kör bir tren yolculuğu yapmalı, arka arkaya büyük bir hızla geçen o görüntüler hiçbir zaman kafasına girmemeliydi. Jun, çayır, koru, cam fabrikası, nehir, nehir boyundaki kayın ağaçları, yukarı tırmanan yokuş, uzaklarda Quinnipak'ın evleri, ev ve sonra yine Jun, çayır, koru, cam fabrikası, nehir, nehir boyundaki kayın ağaçları, yukarı tırmanan yokuş, uzaklarda Qunnipak'ın evleri, uzaklarda Quinnipak'ın, Quinnipak'ın uzaklarda, Quinnipak, Quinnipak, Quinnipak, Quinnipak, Quinnipak'ın evleri, evlerin ortasında yol, yolun ortasında insanlar, yolun ortasında ne çok insan, yolun ortasında toplanmış insanlardan gelen konuşma sesleri, buhar gibi havaya yükselen sözcük bulutları, gerçekten özgür, boş, gereksiz, her türden, unutulmaz sözler, sanki genel şaşkınlığı kızartıp kebap etmek için ortaya konan bir laf mangalı gibi: "Siz istediğinizi yapın, ama beni dünyada o trene bindiremezsiniz." "Görürsün nasıl bineceksin, zamanı gelince nasıl bineceksin." "Öyle bir binersin ki, Molly binerse sen de binersin, bahse girer misin?" "Şimdi Bayan Molly'yi ne karıştırıyorsun, lütfen onu bu konuşmanın içine sokmamaya bak." "Doğru, tren bayanlara göre bir şey değil." "Umarım şaka ediyorsun, bizler de kesinlikle trene binebilecek durumdayız." "Sakin ol şekerim." "Sakin olu var mı? Beyefendi treni yalnız erkeklerin gidebileceği bir savaş alanı sanıyor galiba?" "Bayan Robinson haklı, oysa, çocukların bile binebileceğini okudum bir yerde." "Çocukları bindirmek olmaz, yaşamları tehlikeye atılamaz..." "Benim bir kuzenim var, gitti gördü ve kesinlikle hiçbir tehlike olmadığını söylüyor." "Bana baksana, senin kuzenin hiç gazete okumuyor mu?" "Öyle ya, o uçurumdan yuvarlanan treni gazete yazıyordu." "Ne olacak yani, Pritz de uçurumdan yuvarlandı ve de tren değildi." "Aman, saçmaladığının farkında

mısın?" "Bu tren Tanrı'nın bir cezası, başka bir şey değil." "Dinbilimci laf etti!" "Tabii, dinbilimci laf etti ya, ne sanıyorsun, boşu boşuna mı yıllarca o rahip okulunda aşçılık yaptım?" "Doğruyu söyle, orası tutukevi değil miydi?" "Enayiler, hepsi aynı kapıya çıkar!" "Bana kalırsa, bu tiyatroya gitmek gibi bir şey." "Ne?" "Bence tren bir tür tiyatro gibi bir şey." "Yani bir gösteri mi demek istiyorsun?" "Hayır, tam bir tiyatro gibi, bilet alıp içine girilen bir yer." "Bir de para mı ödenecek, daha neler!" "Tabii para ödenecek ya, kuzenim dedi ki, eline bir bilet sıkıştırıyorlarmış, parasını ödüyormuşsun ve sana fildişinden yuvarlak, fiş gibi bir şey veriyorlarmış, vardığın istasyonda da geri alıyorlarmış, kuzenim tıpkı tiyatro biletleri gibi olduğunu söyledi." "Dedim ya tiyatro gibi olacak diye." "A, eğer para ödenecekse beni saymasınlar, dünyada binmem." "Ne sanıyordun yani, yoksa bin diye sana üstüne para mı vereceklerdi?" "Bu iş zengin işi, sözüme kulak verin, yalnız zengin harcı." "Ama Bay Rail hepimizin binebileceğini söyledi." "Bay Rail önce bu treni yaptırtacak parayı bulmaya baksın." "Bulacak." "Asla bulamayacak." "Öyle bir bulacak ki." "Bulsa ne iyi olur." "Her neyse, bu lokomotifi aldı bir kez, geçen gün kendisi söyledi, hepiniz buradaydınız." "Evet, lokomotifi aldı." "Brath diyor ki, başkentin oralarda yapılmışmış, adı da Elisabeth'miş." "Elisabeth mi?" "Daha neler..." "Elisabeth bir kadın adı." "Ne olmuş yani?" "Ne bileyim, bu bir lokomotif, kadın değil ya!" "Hem baksana, lokomotifin neden bir adı oluyormuş?" *Ve gerçeken*, 'korkulan şeylere hep birer ad verilir'. "Neler söylüyorsun?" *Ve gerçekten de geliyordu.* "Hiç, laf olsun diye söylüyorum." "Bir adı var çünkü eğer çalınırsa, senin olduğunu söyleyebilirsin." *Ve gerçekten de Elisabeth geliyordu.* "Kim çalacak lokomotifi be?" "Bir kez benim arabamı çaldılar, atı çözdüler ve yalnız arabayı götürdüler." *Ve gerçekten de demirden canavar Elisabeth geliyordu.* "Doğrusu ya, atı değil de arabasını çaldırmak için enayi olmak gerek!" "Ben at olsaydım alınırdım doğrusu." *Ve gerçekten de demirden canavar, güzelim Elisabeth geliyordu.* "Öyle de güzel bir attı ki!" "Evet, öyle güzeldi ki hırsızlar bile..." *Ve gerçekten de demirden canavar, güzelim Elisabeth geliyor, bir teknenin güvertesine bağlı, sessizce nehirde ilerliyordu.*

Dili tutulmuş gibiydi: Herkesi hayretler içinde bırakan da buydu zaten. Ve kendinden kaynaklanmayan ağır bir devinimle ilerliyordu.

Sanki, suların içinden elle tutulur gibi, birisi en sonunda onu iki rayın üstüne oturtacak ve öfkesi patlak verip saatte yüz kilometre hızla havanın tembelliğini yırtıp ırzına geçecekti. Bir hayvan olarak düşünülebilirdi. Ormanın birinden çalınmış vahşi bir hayvan. Düşünceleri ve anıları kesen ipler – onu susturmak için iplerden örülmüş bir kafes. Kendisini gittikçe daha uzağa taşıyan nehrin o yumuşak acımasızlığı – sonunda yeni evi olacak olan uzak bir yere varacak – gözlerini açacak ve önünde uzanan iki rayı görüp nereye kaçacağını bilecek – ama neden, kimden kaçtığını hiçbir zaman bilmeyecek.

Elisabeth, bir teknenin güvertesinde bağlı, ağır, ağır nehirde ilerliyordu. Koca bir branda bezi onu güneşten ve bakışlardan koruyordu. Bütün gözlerden uzaktaydı, kimse onu göremezdi. Ama herkes çokgüzel olduğunu biliyordu.

... denken, empfänden die Rührung...

ÜÇ

1

– Bandonuz çok güzel çaldı, Pekisch, gerçekten... harikaydı.

– Sağ olun, Bay Rail, sağ olun... tren de çok güzeldi, yani, şey demek istiyorum... şahane bir fikir, olağanüstü bir fikir.

Haziranın ilk günü nehir boyundan Quinnipak'a uzanan yoldan sekiz atın çektiği Elisabeth çıkageldi: Bu, bir bakıma, geçmiş ve gelecek diyalektiği üzerinde bazı teorilerin simgesi olarak da kabul edilebilir. Bir bakıma. Elisabeth, Quinnipak'ın ana caddesinde toplanan halkın şaşkın ve biraz da gururlu bakışları arasından geçti. Bu vesileyle Pekisch bando ve çan için bir marş bestelemişti, ama *Atalardan Kalma Otlaklar, Işıklar Söner-ken* ve *Yarınlar Mutlu Olsun* adlı üç değişik halk havasının karışımından oluştuğu için marş pek anlaşılamadı.

Pekisch bunu, "Törenin önemi göz önünde tutulduğunda bir tek hava doğal olarak yetmezdi," diye açıkladı. Hiç kimsenin herhangi bir şekilde karşı çıkmamasına da şaşmamak gerekir, çünkü on iki yıl önce Pekisch kasabanın müzik yaşamını eline geçirdiğinden beri herkes bu konuda garip şeyleri sineye çekmeye alışkın ve genelde yaratıcı olmak eğilimindeydi. Arada bir şurada burada, eskiden böyle durumlarda çalınan *Kitlelerin Utkusu* marşını anımsayıp (Peder Crest'in yazdığı bu unutulmaz marşın, sonraları çok tartışmalara neden olan *Küçük Kuş Nereye Uçuyor* türküsünden çalınma olduğu anlaşılmıştı) o günlerin özlemini çekenler çıksa da genelde, Pekisch'in düzenlediği gösterilerin kasaba için çok değerli birer gurur vesilesi olduğu fikri oldukça yaygındı. Öte yandan, bayram, yıldönümü, şenlik gibi kutlama törenlerinde Quinnipak bandosunu dinlemek için

yakın kasabalardan gelenler bile olurdu; bu insanlar sabahın erken saatlerinde, müziğin müzik olduğu yerlerden kalkıp gelir ve akşam kafaları gizemli seslerle dolu olarak evlerine döner, ama günlük yaşamlarının olağan sessizliğinde bu sesleri yitirirler ve geride salt çok hoş bir anı kalırdı. İşte böyle.

– Bandonuz çok güzel çaldı, Pekisch, gerçekten... harikaydı.

– Sağ olun, Bay Rail, sağ olun... tren de çok güzeldi, yani, şey demek istiyorum... şahane bir fikir, olağanüstü bir fikir.

Tren, yani Elisabeth, Bay Rail'in evinin bulunduğu tepenin eteğindeki çayıra, cam fabrikasından pek uzak olmayan bir yere yerleştirildi. Masrafları bir daha dikkatle gözden geçiren Bay Rail'in, geçici olarak iki yüz metrelik bir demiryolunun yeterli olacağına –olması gerektiğine– aklı yatmıştı: Birkaç gün sonra Mühendis Bonetti'nin adamları montajı yapmaya gelmiş ve döşedikleri en kısa demiryolunun bu olduğunu gülerek itiraf etmişlerdi.

Bay Rail,

– Bu iş zarfın üstüne bir adres yazmaya benzer biraz, diye düşüncesini açıkladı. Mektubu daha sonra yazacağız ve iki yüz kilometre uzunluğunda olacak. Bu düşünceyi anlayan olmadı, ama nezaket gereği herkes kabul etti.

Böylece, beşiğe bir bebek koyar ya da namluya bir kurşun sürer gibi, başlangıçta Elisabeth'i o iki yüz metrelik rayların üstüne yerleştirdiler. Şenlik tam olsun diye, Bay Rail kazanın da yakılmasını emretti. Başkentten gelen adamlar tam bir sessizlik içinde koca kazanı ateşlediler ve faltaşı gibi açılmış yüzlerce gözün önünde küçük baca dumanlar püskürtmeye, garip sesler çıkararak havaya ufak çapta bir yangının güvenli kokularını saçmaya başladı. Elisabeth, fırtınalardan önce duyulan titreşimlerle zangır zangır titriyor, kendi kendine bilinmeyen bir dilde bir şeyler mırıldanıyordu, kimbilir ne tür bir sıçrayışa hazırlanmak için tüm gücünü topluyordu. – Patlamayacağına emin misin? – Yok, patlamayacak – sanki sonradan o sessiz raylar üstünde kudurup çığrından çıkmak için, içindeki bütün nefret ve kini bastırmaya çalışır gibiydi ya da belki bu nefret değil, salt bir istek, heves ve sevinç belirtisiydi –kuşkusuz, apaçık ortada olan, soğukkanlı bir devin, kimbilir ne türlü bir günahın cezası olarak,

koca bir dağı kaldırıp göğe fırlatmak için şaşılacak biçimde yazgısına boyun eğişiydi–. Stitt'in çay yapmak için su ısıtması gibi. –Sus be, Pitt. Tıpkı öyle –geleceği pişiren koca kazan– ve en sonunda, içindeki o ateş binlerce gözün beklentilerini tutuşturduğu ve makinenin yüreğinde artık o zorbalığın ve korkunç gücün bastırılmaz hale geldiği anda, işte tam o anda, yalnız ve yalnız tatlı bir bakış gibi, Elisabeth yavaşça yerinden kımıldadı ve el değmemiş, dümdüz iki rayın üstünde kaymaya başladı.

Elisabeth.

Önünde yalnızca iki yüz metre ray vardı; bunun çok iyi bilincinde olan başkentli makinistler bu kısacık mesafeyi en büyük hızla geçebilmek için her metreyi karış karış hesaplıyor ve bu oyunun ölüme götürebileceğini bilseler de yine bir oyun diye düşünüyorlardı; izleyenlerin hayretle açılmış gözleri önünde lokomotif giderek hızlanıyor, kızgın beyaz dumanlar savurarak ilerliyordu; sanki son bir atılıma hazırlanır gibiydi; acaba bir lokomotif intihar edebilir mi? Frenler tutmuyor anlaşılan, ASILIN FRENE... Bay Rail'in yüzünde en küçük bir kıpırdama yok, kendisinden geçmiş, gözlerinin önünde kıvılcımlar saçarak ilerleyen lokomotife bakıyor, Jun'un dudakları kısılmış, ASILIN FRENE... Yolun bitimine ancak kırk metre var, daha fazla değil, soluğunu tutmayan biri kaldı mı acaba?.. En sonunda sessizlik... tam bir sessizlik içinde o koskoca makinenin duyulur duyulmaz gümbürtüsü... ne oluyor? Her şey böyle acıklı bir sona varabilir, böyle aptalca bitebilir mi? Neden o lanet olası frenlere basmıyorlar, neden, neden, neden...

Daha sonra olanlar, tastamam bir dakikanın içine sığdı.

Başkentten gelenlerden biri bir ipe asıldı.

Elisabeth'den havaya yürek paralayıcı bir düdük sesi yükseldi.

Pekisch hemen mi bemol, diye düşündü.

Başkentli öbür makinist, küçük bir çocuk boyundaki manivelalardan birini sertçe kendine doğru çekti.

Elisabeth'in dört tekerleği birden oldukları yerde çivilenip kaldı.

Neredeyse insan çığlığını andıran acı ve sonu gelmez bir gıcırtıyla kızgın raylarda kayarak durdu.

Ansızın, yakındaki cam fabrikasında iki yüz on beş kristal kadeh, Trupper firmasının siparişi olan 10x10 boyunda altmış bir cam levha, Kontes Durtenham için yapılmış ve üstlerine İncil'den sahneler kazınmış sekiz şişe, yaşlı Andersson'un eski bir gözlüğü, kusurlu oldukları için kraliyet sarayından geri yollanan üç kristal avize ve dul Bayan Abegg'in salt kusurlu olduğu için satın aldığı bir avize daha, hepsi birden tuzla buz oldu.

Bay Rail,

– Bir yerde bir yanlış yaptık herhalde, dedi.

Yaşlı Andersson,

– Öyle görünüyor, diye yanıtladı.

Başkentten gelen adamlardan biri koca makineden inerken,

– Otuz santim, diye fikir yürüttü.

Başkentten gelen öteki adam, çayıra gelmeden az önce lokomotifin önünde kalmış olan kısacık ray parçasına bakarak,

– Daha bile az, dedi.

Sessizlik.

Sonra kıyamet koptu, alkışlar, havaya fırlatılan şapkalar – bütün kent halkı o otuz santimlik hatta daha bile az ray parçasını yakından görebilmek ve 'otuz santimdi', 'daha bile azdı', 'hiçbir şey kalmamıştı' diyebilmek için koştu. Hiçbir şey.

Derken akşam oldu, her zamanki gibi akşam oldu. Yapacak bir şey yok, olur böyle şeyler. Kimsenin gözünün yaşına bakmaz. Gün nasıl geçerse geçsin, bir an gelir, sona erer. Olağanüstü bir gün bile olsa hiçbir şey değişmez, akşam bastırır ve gün bitiverir. Tamam. O akşam da, bütün akşamlar gibi geldi çattı. Bay Rail, verandadaki salıncaklı iskemlesine oturmuş sallanıyor ve batan güneşe karşı geniş çayırda uzanmış Elisabeth'e bakıyordu. Böyle uzaktan ve yüksekten bakınca, o zamana kadar hiç görmediği kadar küçük görünüyordu.

Jun,

– Pek yapayalnız bir hali var, dedi.

– Hoşuna gitti mi?

– Garip.

– Nasıl garip?

– Bilmem, daha uzun... daha karmaşık bir şey diye düşünüyorum.

– Bir gün herhalde daha uzun ve daha karmaşık olanlarını da yapacaklar.

– Daha renkli olacağını sanmıştım.

– Ama böyle, demir rengi, çok güzel.

– Güneşin altında hızla giderken ayna gibi parlayacak ve ta uzaklardan görülecek, değil mi?

– Kırların ortasında kayan küçük bir ayna gibi, çok uzaktan görülebilecek.

– Biz de görecek miyiz?

– Tabii göreceğiz.

– Yani, en sonunda kalktığı zaman, ölmüş olmayacağız, değil mi?

– Yok canım, daha neler! Bir kere, biz ikimiz hiçbir zaman ölmeyeceğiz; ikincisi, tamam kabul, şu anda raylar çok kısa, ama ne dersen de, çok yakında iki yüz kilometre, iyi dinle, iki yüz kilometre olacak, belki bu yıl, Noel'e varmaz, o raylar...

– Şaka söylüyorum, Bay Rail.

– ... diyelim bir yıl, koca bir yıl, hadi bilemedin en fazla iki yıl, o rayların üstüne üç, dört vagonlu bir tren oturtup...

– Şaka söylüyorum, dedim ya...

– Hayır, sen şaka söylemiyorsun, beni deli sanıyorsun, bu treni kaldıracak parayı hiçbir zaman bulamayacağımı düşünüyorsun.

– Deli olduğuna ve özellikle de o yüzden gereken parayı bulacağına inanıyorum.

– Bu tren kalkacak, kulak ver sözlerime!

– Biliyorum, kalkacak.

– Kalkacak ve saatte yüz kilometre hızla onca insanı taşıyarak, dağ, tepe, nehir demeden, koca bir tabancadan atılan bir kurşun gibi dümdüz gidecek ve göz açıp kapatıncaya kadar Morivar'a varacak.

– Nereye?

– Ha?

– Nereye varacak o tren?

– Şeye... bir yere varacak, bir kente, evet, herhalde bir kente varacak.

– Hangi kente?

– Bir kente, herhangi bir kente, dümdüz gidecek ve sonunda herhalde bir kent bulacak, değil mi?

– Trenin hangi kente varacak, Bay Rail?

Sessizlik.

– Hangi kente?

– Bu bir tren, Jun, yalnızca bir tren!

– Hangi kente?

– Kentin birine.

Sessizlik.

Sessizlik.

Sessizlik.

– Hangi kente?

– Morivar'a. O tren Morivar'a varacak, Jun!

İşte o zaman Jun kalktı ve ağır ağır yürüyerek eve girdi. Karanlık odalardan kayarak gözden kayboldu. Bay Rail başını çevirmedi, uzakta yatan Elisabeth'e bakmayı sürdürdü; yalnız bir-iki saniye sonra hafifçe, çok hafifçe, kendi kendine söylenircesine, duyulur duyulmaz bir sesle mırıldandı:

– Sev beni, Jun.

O kadar.

Bir şey, uzaktan bakıldığında, herhangi bir yaşamın herhangi bir dilimi gibi görünebilir. Salıncaklı iskemlede oturan bir adam, kalkıp ağır ağır yürüyerek eve giren bir kadın. Bir hiç. Yaşamın çıtırdayarak tutuşan anları, yirmi metre öteden geçenlerin gözüne ne sesi, ne de bir öyküsü olan sıradan imgeler gibi görünebilir. Bu böyledir. Ama o kez oradan geçmekte olan Mormy idi.

Mormy.

Salıncaklı iskemlede oturan babasını ve kalkıp ağır ağır yürüyerek eve giren Jun'u gördü. Ne bir ses, ne bir öykü. Bu imge, herhangi bir insanın kafasında hiçbir iz bırakmadan silinip giderdi. Ama Mormy'nin belleğinde derin bir ayak izi gibi kazılı kaldı. Mormy'nin garip bir belleği vardı. Belki de, yaşamı uzaktan bile kavrayabilen garip bir önseziye sahipti. Yaşamın olağanüstü güçlü olduğu anları hemen sezer ve hipnotize olmuş gibi durduğu yerde kalakalırdı.

Başkaları her şeyi olduğu gibi görürdü: yani, birbirini kovalayan imgeler gibi, bir film şeridi gibi. Ama Mormy öyle de-

ğildi. Belki görüntüler gözlerinin önünden düzenli bir sırayla art arda geçerdi, ama içlerinden bir tanesi onu ansızın kendinden geçirir ve Mormy olduğu yerde çivilenip kalırdı. Öbürleri unutulur, silinip giderdi, ama o imge kafasına kazınır ve sonsuza dek unutulmazdı. Dünya dönmeyi sürdürür ama Mormy, içine bıçak gibi saplanan bir şaşkınlıkla olduğu yerde donakalırdı. Örneğin: her yıl, Tanrı'nın her yılı, Quinnipak'ın ilk evinden son evine kadar giden, aşağı yukarı bin beş yüz metrelik, belki biraz daha kısa ana caddesinde bir at yarışı yapılır, Quinnipak'ın, kendi atlarına binen tüm erkekleri, kentin bir ucundan öteki ucuna giden ana caddede –zaten cadde denebilecek bir başkası yoktu– nasıl olsa sonunda birisi kazanacağı için, bakalım o yıl kim kazanacak diye, koşturur dururlardı. Bu hep böyle olurdu. Ve doğal olarak herkes, o gürültülü, o hummalı curcunayı, o hayhuyu görmeye, çığlıklar ve tozlar içinde yerlere yuvarlanan atları izlemeye giderdi. Mormy de giderdi. Ama Mormy... Mormy salt yarışın başladığı ânı görür, atların ve binicilerin, sıraları gelince tüm güçleriyle fırlayabilmek için sonuna kadar gerilmiş birer yay gibi, alt alta üst üste, heyecandan kıvranan, darmadağınık, toza toprağa bulanmış, ne sıraları, ne de gidecekleri yön belli olan, salt gövde, yüz ve ayaklardan oluşan şekilsiz bir yığın gibi kümelendiklerini görür ve bir anda ortalığa çöken sessizlikte, çan kulesinden gelen ilk vuruşun hepsini artık bu dayanılmaz bekleyişten kurtarıp çılgıncasına dalga dalga kabaran o insan ve hayvan selinin önündeki engeli yıkmasını ve gerçek yarışın başlamasını beklerdi. Ve yarış başlardı: Ama Mormy'nin gözleri yarışın başlamasından bir an öncesinde kalırdı. Binlerce insan itişe kakışa başlarını çevirir, yıldırım gibi koşan, uçan atları izler, bakışlar onlara dikilirdi. Bir tek bakışın dışında: Çünkü Mormy'nin yüzü yarışın başladığı noktaya dönük olur, toplu olarak atları izleyen, bir tek gibi görünen bakışlar arasında başka bir yere yönelik küçük bir şaşılığı andırırdı. Gerçek şu ki, Mormy'nin gözlerinde, belleğinde ve bütün sinirlerinde hâlâ o an yaşardı. Hâlâ o toz toprağı, o yüzleri, o atları görür, o bağrışmaları, o kokuları ve o ânın heyecanını duyardı. Bu an, yalnız Mormy için, sonu gelmez bir an, ruhunun derinliklerine yerleşmiş bir resim, belleğine kazınmış bir fotoğraf, bir sihir, bir büyüydü. Öbürleri sonuna kadar koşar, alkış

kıyamet arasında birisi yarışı kazanır, ama Mormy bütün bunları görmezdi bile. Daha başlangıçta olduğu yerde çivilenip kalır, yarışı her zaman kaybederdi. Sonra belki gürültü patırtı arasında birden uyanıp kendine gelir, yarışın başladığı an yavaş yavaş gözlerinden silinir ve yeniden bu dünyaya dönerek ağır ağır, hıncahınç kalabalıkla birlikte, insanların yalnızca bağırmış olmak için avaz avaz haykırarak, çığlık çığlığa koştuğu bitiş çizgisine doğru bakardı. Artık gelecek durağa gitmeye hazırdı.

Aslında, onu altüst eden şaşkınlıktı. Mormy, onu şaşırtan, hayran eden şeylerden kendini korumasını beceremiyordu. Her insanın rahatça bakabileceği, hatta biraz etkilenip bir an durulayabileceği şeyler olur. Alt tarafı, bunlar olağan şeylerdir. Ama Mormy, aynı şeyleri olağanüstü birer mucize gibi görür, hepsi kafasında büyülü biçimler alır, düşsel izlenimlere dönüşürdü. Bu bir at yarışının başlangıcı olabileceği gibi, ansızın çıkan bir rüzgâr, birinin yüzünde görünüp kaybolan bir gülümseme, bir tabağın çevresindeki altın çizgiler, incir çekirdeğini doldurmaz herhangi bir şey olabilirdi. Salıncaklı iskemlesinde oturan babası ve kalkıp ağır ağır yürüyerek eve giren Jun gibi...

Yaşam şöyle bir devinir ve Mormy afallamış durumda, kıskıvrak yakalanıverirdi.

Sonuçta, Mormy'nin evreni algılama gücü sanki süreksiz ve aralıklıydı diyebiliriz: zincirleme bir dizi durağan –olağanüstü güzellikte– görüntüler ve yitirilmiş, silinmiş, hiçbir zaman gözlerine kadar ulaşamamış küçük imge artıkları. Kesik kesik, hıçkırıklı bir algılama. Başkaları dönüşümü algılar, Mormy ise salt izlenimleri biriktirirdi.

Öbür çocuklar,

– Mormy deli mi, diye sorardı.

Bay Rail,

– Bunu yalnız kendi bilir, diye yanıtlardı.

Aslında, insan o kadar çok şeyi görür, işitir ve o kadar çok şeye dokunur ki... sanki içimizde, durmadan, binlerce ayrıntısı olan sonu gelmez bir öyküyü anlatan yaşlı bir masalcı taşırız. İşte onun boyuna anlatıp durduğu şey, yaşamdır. Belki Mormy'nin içindeki masalcının bir yeri kırılmıştı, belki acıdan yorgun düşmüş, ancak bölük pörçük öyküler anlatabiliyordu. Ve arada susup dinleniyordu. Kimbilir ne tür bir bozguna uğra-

mış, nasıl yaralanmıştı. Belki de bir başkasının beş para etmez süprüntülerini yürütmüş, lanet olası bir hiyanetin şaşkınlığı onu kasıp kavurmuştu. Ya da belki anlattıklarının güzelliği onu yavaş yavaş ezip çökertmişti. Şaşırıp kalmış ve sözcükler boğazında düğümlenmişti. Ve Mormy'nin belleğinin kara delikleri, o masalcının heyecandan dili tutulduğu anlar olan suskunluklarıydı. Kimbilir.

İçlerinde taşıdıkları yaşamı anlatan masalcıyı bir melek gibi betimleyenler de vardır. Acaba Mormy'nin meleğinin kanatları nasıldı?

2

Yavaş. Bir örümcek ağında yürür gibi yavaş ve dikkatli.

Yavaş.

Bir tahta kurdu gibi.

Kendi kendine onu bir gün bağışlayıp bağışlamayacağını sorup duruyordu.

621. *Şeytanlar. Kokuşmuş meleklerdir. Ama çok güzeldirler.*

Yosun. Evet: yosun.

Her neyse, eğer tam çıkarken bir aynanın önünde durmasaydı, aynanın önüne geçip durmak –kendine bakmak– için bir daha geri dönmeyecek ve olanlar olmayacaktı.

... Jun'un dudakları üstüne...

Tam akşamüstüydü. Tepelerin üstünde alçalan güneş kocaman gölgelere uzanıyordu. Ve birden yağmur başladı. Büyü.

Yüreğindeki sıkıntı, boğazından inen bir yudum acquavit[1] gibiydi... öyle yavaş yavaş değil... bir solukta... yanıp tutuşmuştu.

Bırak yansın o mum, ne olur söndürme! Eğer beni seviyorsan, söndürme!

[1] *Acquavit:* Damıtılmış alkollü sert bir içki. (Çev.)

Bay Rail yola gitti. Bay Rail dönecek.

Adından başka her şeyi anımsıyorlardı. Kokusunu bile. Ama adını değil.

... birisi ona camın rengini, örneğin bu kristal vazonun ne renk olduğunu sorsa ve yanıtlamak, bir renk adı söylemek zorunda kalsa...

Ama bu, kitabın son tümcesiydi.

Yıllardır beklenen bir mektup bir gün çıkagelir.

Ve en sonunda başını yastığa koymak ve...

Pit, gözlerinden yaşlar boşanarak koşuyor, soluk soluğa koşuyor ve bağırıyor: "Yaşlı Andersson, yaşlı Andersson..." gözlerinden yaşlar boşanarak bağıra bağıra koşuyor.

Sabah kalktığında bir de bakıyorsun her taraf donmuş, dünyanın tüm ağaçları, ağaçların tüm dalları buz tutmuş.

Milyonlarca buz iğnesi buzdan bir örtü dokuyor ve altında...

İyice duydum. Bir çığlıktı.

– Daha olmazsa, o ceket azıcık kısaltılabilir. Eğer yalnız birkaç santimse, biraz düzeltilebilir...

– Hayır, hiçbir zaman kısaltılamaz. Yazgı ile oynanmaz.

Pekisch ve dul Bayan Abegg verandada karşı karşıya oturuyorlar.

Bazen korkunç şeyler oluyordu. Örneğin, bir kez Yelger, sabahın buz gibi havasının keyfini çıkararak tarlasına indi, hiç kötü bir şey yapmış değildi, dürüst bir adamdı, tıpkı babası yaşlı Gurrel gibi: hani akşamları herkese öyküler anlatan yaşlı adam; en güzel olanı da, birinin evinde kaybolması öyküsüydü, günlerce sokak kapısını aramış, bir türlü bulamamış ve en sonunda tüfeğini koltuğunun altına kıstırıp...

Çok Sayın Bay Rail,
son mektubumuzda belgelerle kanıtlananları bir kez daha doğrulamak zorundayım. Demirden yolun gerçekleştirilmesi ile ilgili maliyet fiyatı hiçbir şekilde verdiğimiz fiyatın altına indirilemez. Yine de Mühendis Bonetti, ilk aşamada belki gerçekleştirilebilecek bir...

Kar yağdı. Bütün dünyaya ve Pekisch'in üstüne. Çok güzel bir ses.

– Daha olmazsa, o ceket biraz uzatılabilir. Şöyle bir-iki santim, gizlice...

– Hayır, hiçbir zaman uzatılamaz. Yazgıyla oynanmaz.

Pehnt ve Pekisch tepede, gözleri bakabildikleri en uzak noktaya dikilmiş, ayakta duruyorlar.

– Olmaz, bana bunu yapamazsın, Andersson.

Yaşlı Andersson orada, açık renk gözleri tavanda, yüreği içinde, kımıldamadan yatıyor, ölümle pençeleşiyordu.

– Böyle kalkıp gidemezsin, hey ulu Tanrım, böyle çekip gitmen için tek bir neden yok, ne yani, salt yaşlısın diye gideceğini ve beni burada bırakacağını mı sanıyorsun, hadi hepinize eyvallah deyip basıp gideceksin, öyle mi? O kadar kolay değil bu iş, sevgili Andersson, yok, hadi gel, bunu bir prova sayalım. Bir kez denemek istedin, tamam mı? Oldu işte, ama artık yeter, şimdi her şey eskisi gibi olacak, sonra yine konuşuruz, bir daha sefere daha iyi hazırlanırız, hadi artık yeter, kalk yerinden Andersson... ben ne yapayım burada şimdi... bu kahrolası yerde tek başıma... azıcık daha dayan, yalvarırım... burada kimse ölmez, anladın mı? Burada, benim evimde, kimse ölmez... burada.

Yaşlı Andersson orada, açık renk gözleri tavanda, yüreği içinde, kımıldamadan yatıyor, ölümle pençeleşiyordu.

– Bak ne diyeceğim, gel bir anlaşma yapalım... eğer gitmek istiyorsan, tamam, gidersin, ama şimdi değil, ancak trenim kalktıktan sonra gidebilirsin... o zaman ne istersen yaparsın, ama daha önce değil... söz ver bana Andersson, söz ver, trenim kalkmadan önce ölmeyeceğine söz ver.

Yaşlı Andersson duyulur duyulmaz bir sesle konuşuyor:

– Sana bir şey diyeyim mi, Bay Rail? O mübarek treni çabuk kaldırmaya bak.

Tabii ki onu seviyordu. Yoksa neden öldürsündü? Hem de o şekilde.

Jun avaz avaz bağırarak patikadan aşağı koşuyor. Sonunda durup çite yaslanıyor. Yola bakıyor ve giderek yaklaşan küçük bir toz bulutu görüyor. Saçları darmadağınık, yüzü terden pırıl pırıl, giysisinin içinde bedeni ateş gibi yanıyor, ağzı açık, soluk soluğa. Jun'un bedeninin kokusunu duyabilecek kadar yakınında olmak.

1016. Balina. Dünyanın en büyük balığı (ama aslında bu Kuzeyli gemicilerin bir uydurmasıdır) (hemen hemen kuşkusuz, böyle).

– Şu anda burdayım, çünkü öyle oldu. Başka hiçbir neden yok. Bir iliğe girmiş düğme gibi buraya girdim ve kaldım. Bir yerlerde birisi sabah kalkmış, pantolonunu giymiş, sonra gömleğini sırtına geçirmiş ve düğmelerini iliklemeye başlamış olmalı: Bir düğme, sonra ikincisi, sonra üçüncüsü, sonra dördüncüsü, işte dördüncü düğme bendim. O yüzden buralara geldim ve şu anda buradayım.

Pekisch dul Bayan Abegg'in elbise dolabını aldı, kapılarını çıkardı, yere yatırdı, sonra birbirine eş yedi tane kiriş buldu, dolabın bir ucundan öbür ucuna gerip oralara tutturduğu küçük makaralara bağladı. Mandalları çevirip kirişleri milimetresine kadar gererek ayarladı. Kirişler incecikti ve Pekisch her vurduğunda titreşimler yaparak bir nota sesi çıkarıyorlardı. O mandalları çevirip sıkıştırarak saatlerce uğraştı. Hiç kimse bir kirişle ötekinin titreşimleri arasında bir fark olduğunu duymuyordu. Hep aynı sesi çıkarır gibiydiler. Ama mandalları sıkıştırıp gevşeten Pekisch o kadar değişik nota duyabiliyordu ki! Bunlar duyulmayan notalardı, duyulabilenlerin arasında gizlenirlerdi. Pekisch onlarla saatler geçirirdi. Yoksa bir gün çıldıracak mı?

Her ayın ilk pazartesi günü dört-beş kişi geniş çayıra iner, Elisabeth'i yıkamaya başlardı. Onu zamanla biriken kirlerinden arıtırlar, temizlerlerdi.

– Hep burada çakılıp kalmaktan koşmayı unutur mu dersin?

– Lokomotiflerin demir gibi sağlam bellekleri olur. Nasıl her yanları demirdense, bellekleri de öyledir yani. Zamanı gelince her şeyi hatırlayacaktır, her bir şeyi.

Savaş patladığı zaman Quinnipak'tan yirmi iki kişi cepheye gitti. Bir tek Mendel sağ döndü. Evine kapandı ve üç yıl ağzını açmadı. Sonra konuşmaya başladı. Ölenlerin dul karıları,

anaları, babaları ona gidip kocaları ve oğullarının başına gelenleri sormaya başladılar. Mendel çok titiz bir adamdı. "Alfabe sırasıyla," dedi. Bir akşam, ilk olarak dul Bayan Adlet geldi. Mendel gözlerini yumdu ve anlatmaya başladı. Ona, kocasının nasıl öldüğünü anlattı, dul Bayan Adlet ertesi akşam yine geldi, ondan sonraki akşam da. Böylece haftalar geçti. Mendel her şeyi anlatıyor, her şeyi anımsıyordu, imgelemi de çok güçlüydü. Her ölüm uzun bir şiirdi. Bir buçuk ay sonra sıra Chrinnemy'nin ana babasına geldi. Ve böylece sürüp gitti. Mendel döneli altı ay olmuştu. Bu sıralarda her akşam onu ziyarete giden kişi, Oster'in babasıydı. Oster, kadınların çok hoşlandığı sarışın bir delikanlıydı. Sırtına saplanan bir kurşun yüreğini parçaladığında korkuyla bağıra bağıra kaçıyordu.

1221. 1016 numaranın düzeltmesi. Balinalar gerçekten var ve Kuzeyli gemiciler namuslu adamlar.

Mormy büyüyor ve Raillerin evindeki hizmetçi kızlar, içlerinde uyanan arzuları yansıtan gözlerle ona bakıyorlardı. Jun da boyuna ona bakıyor ve aklından hep şu düşünce geçiyordu: 'O kadın herhalde çok güzeldi.' Mormy için bir annenin yapabileceği her şeyi yapıyordu. Ama hiçbir zaman onun gerçek annesi olmayı düşünmemişti. O Jun'du, o kadar. Bir gün tepeleme sıcak su dolu, fıçıdan bozma küvetin yanına çömelmiş, Mormy'nin sırtını sabunluyordu. Mormy kaynar suyu sevmezdi, ama Jun'un yanında olmaktan çok mutluydu. Suyun içinde hiç kımıldamadan oturuyordu. Jun birden sabunlu bezi bırakıp elini o bronz rengi deride gezdirdi. Neydi bu? Bir çocuk mu, yoksa bir erkek mi? Kendisi için ne anlam taşıyordu? Onun omuzlarını okşadı. 'Bir zamanlar benim de böyle bir tenim vardı,' diye düşündü, 'hiç el değmemiş.' Mormy gözleri faltaşı gibi açık, hiç kımıldamadan duruyordu. Jun'un eli yavaş yavaş onun yüzüne doğru yükseldi, hafifçe dudaklarına dokundu ve bir an, dünyanın en küçücük okşayışıyla orada kaldı. Sonra birden elini indirdi ve sabunlu bezi sudan çıkararak Mormy'nin eline tutuşturdu. Sonra yüzünü ona yaklaştırdı ve,

– Artık bunu kendin kullan, tamam mı, dedi. Bundan sonra kendin kullanman daha doğru olur.

Jun kalktı ve kapıya yöneldi. Tam o sırada Mormy, o yıl içinde ağzından çıkan otuz sözcükten birini söyledi:

– Hayır.

Jun başını çevirdi. Onun gözlerinin içine baktı.

– Evet.

Ve çıkıp gitti.

Pekisch'in bandosu her salı akşamı prova yapardı. Umanofon provaları ise cuma günleriydi. Salı günleri bando provası vardı. İşte böyle.

Fergusson ve Oğulları Çarşısı'nın sahibi Rol Fergusson öldüğü için, çarşı bundan sonra Fergusson Oğulları'nın Çarşısı diye anılacak.

– Nedir o fil bağırtısı gibi ses, Sal?

– Bir do sesi, Bay Pekisch.

– Ha, bir do muydu?

– Onun gibi bir şey.

– Bu bir trombondur, Sal, fil değil.

– Fil nedir?

– Sonra anlatırım, Gasse.

– Hey, duydunuz mu? Gasse filin ne olduğunu bile bilmiyor...

– Susun, rica ederim...

– Bir ağaçtır, Gasse, Afrika'da yetişen bir ağaç.

– Ne bileyim ben, hiç Afrika'ya gitmedim ki...

– Çalacak mıyız, yoksa Afrika bitkileri ve hayvanları hakkında bir tartışma mı yapacağız?

– Dur, Pekisch, bu kahrolası tuş hep takılır kalır...

– Hey, hangi eşşoğlu benim bardağımı yürüttü...

– Bana bak, şu koca davulu biraz geriye çeksene, kafamın içinde çalıyor sanki, hiçbir şey anlayamıyorum.

– ... buraya bırakmıştım, çok iyi biliyorum, beni enayi yerine koymayın...

– Kesin gürültüyü, yirmi ikinci vuruştan başlıyoruz...

– ...işte hepinize söylüyorum, o bardağın içine işemiştim, anladınız mı? İçine işemiştim...

– LANET OLSUN! KESECEK MİYİZ BU ZIRVALIKLARI!

O gün, günlerden salı olduğu için bando provası vardı. Umanofon provaları cuma günleri yapılırdı. Salı günleri ise bando. İşte böyle.

Doktorun biri geldi ve,

– Yüreği parça parça olmuştu, dedi, belki bir saat, belki bir yıl yaşar, kimse bilemez.

Yaşlı Andersson belki bir saat, belki bir yıl sonra ölebilirdi ve bunu biliyordu.

Pehnt saçlarını taramaya başladı ve dul Bayan Abegg bundan, bilimsel bir şaşmazlıkla, Pehnt'in, Papaz Ruwett ve karısı Isadora'nın kızları Britt Ruwett'e tutulduğunu anladı. Doğal olarak, kısa bir nutuk çekmek gerekirdi. Pehnt'i bir köşeye çekti ve böyle önemli durumlarda sesine verdiği biraz askerce bir tonla erkekleri, kadınları, çocukları ve ötesini bir bir anlattı. Konuşması beş dakikadan fazla sürmemişti.

– Soracak bir şeyin var mı?

– İnanılır gibi değil.

– İnanılır gibi değildir, ama işler böyle yürür.

Pehnt sevdalanmıştı.

Pekisch ona bir tarak armağan etti.

Bak, yaşam bazen ne kadar garip! Artık Fergusson Oğulları'nın Çarşısı diye anılan Fergusson ve Oğulları Çarşısı'nın sahibi Rol Fergusson bir vasiyet bırakmıştı. Bunda, her şeyi, Prinquik Kasabası'ndan hiç evlenmemiş canayakın bir bayan olan Betty Pun'a bıraktığı yazılıydı.

Jun bir dolabı açıp içinden bir paket çıkardı. Pakette, mavi mürekkep ve küçücük harflerle yazılmış, elyazması bir kitap

vardı. Kitabı okumadı, kapağını bile açmadı ve yeniden sarıp paketledi, dolaba koydu ve günlük yaşamına döndü.

Bir yatak, dört gömlek, bir gri şapka, bağcıklı ayakkabılar, esmer bir kadın portresi, kara ciltli küçük bir İncil, içinde üç mektup olan bir zarf, meşin bir kın içinde kama...

Odasında bir solucan gibi çırılçıplak bulunan Katek'in dünyada başka hiçbir şeyi yoktu. Şimdi doğal olarak, insanın ilk aklına gelen soru şuydu: Neden dört tane? Onun gibi biri dört gömleği ne yapacaktı?

Bulduklarında hâlâ havada sallanıyordu.

Sayın Mühendis Bonetti,

Gördüğünüz gibi, demiryolu hattımın inşasına başlamak üzere buraya adamlarınızı yollamanız için gerekli olduğunu bildirdiğiniz –bu konuda hiç de haksız sayılmazsınız– avansı ne yazık ki gönderebilecek durumda değilim.

Yeni hükümetin koyduğu kömür vergileri, maalesef...

Bak, yaşam bazen ne kadar garip! Sonradan Fergusson Oğulları Çarşısı diye anılan Fergusson ve Oğulları Çarşısı'nın sahibi Merhum Rol Fergusson'un karısı Bayan Adelaide Fergusson, yıllar yılı kendi malı olan çarşıyı, her sabah Betty Pun'un baş döndürücü bir sutyen giymiş olarak açtığını görmeye ancak yirmi üç gün dayandıktan sonra yüreğine inip öldü. Kendisi, kocasına çok bağlı, en ufak bir kusuru olmayan bir kadındı. Gece, ağzından köpükler saçarak ve bir tek şu sözcüğü söyleyerek öldü: "Alçak!"

1901. Seks. ÖNCE çizmeleri çıkarılmalı, SONRA pantolonlar.

Yaşlı Andersson bütün yaşamını fabrikanın bodrum katındaki iki odada geçirmişti. Ve orada yavaş yavaş ölmekteydi. Kendisini bir türlü büyük eve getirememişlerdi. Kendi yerinde, koca fırınların gürültüsünün ve bildiği binlerce şeyin arasında kalmak istemişti. Bay Rail her akşam karanlık basarken onu görmeye giderdi. İçeri girerken hep aynı sözleri söylerdi:

– Merhaba, ben, ölmeme sözü verdiğin adamım.

Ve yaşlı Andersson hep aynı yanıtı verirdi:

– Neymiş o zırva söz!

Bu hep böyle sürüp giderdi, o güne kadar. O gün yaşlı adam hiç yanıt vermedi. Gözlerini bile açmadı.

– Hey, yaşlı Andersson, ben geldim, uyan... yapma bu pis şakaları, benim ben...

Andersson gözlerini açtı.

– Bak, sana göstermek için neler getirdim... Kont Rigkert için yaptığımız kadehler, ağızları turkuaz çizgili, artık bütün dünya böyle istiyor, salak kontesin biri kimbilir başkentteki hangi ahmakça davette gösteriş olsun diye bunları kullanmış, şimdi herkes turkuaz çizgi merakına düştü...

Andersson gözlerini tavandan çekmedi.

– ...biliyor musun, artık herkes Doğu kristalleri kullanıyor, onların üstüne yokmuş, görecekmişsin ne harika bir işçilikleri varmış, böyle bir yığın laf... ve tabii, işler artık pek iyi gitmemeye başladı, belki de yeni bir şey bulmak gerek, bunu ancak sen yaparsın, Andersson... yeni bir şeyler bulmak, dâhice bir buluş ister... yoksa, korkarım, trenimi kaldırmam için daha çok beklemem gerekecek, yani, eğer ölmek niyetindeysen, önce şu işe bir baksan... yani, demek istiyorum ki... beğendin mi bu turkuaz çizgileri? Ha, ne dersin Andersson? Berbat değil mi? Doğruyu söyle...

Yaşlı Andersson ona baktı.

– Beni dinle, Dann...

Bay Rail dilini yutmuş gibi susuverdi.

– ... dinle beni.

Bak, yaşam bazen ne kadar garip. Rol ve Adelaide Fergusson'un oğulları, annelerini bir salı günü gömdüler. Perşembe akşamı Betty Pun'un evine girdiler, önce biri sonra öteki kadının ırzına geçtikten sonra tabancanın kabzasıyla kafasını parçaladılar. Betty Pun'un çok güzel sarı saçları vardı. Bütün o kanlar... çok yazık oldu. Cuma günü çarşı kapalı kaldı.

Birinci katın en soldaki odasında Pekisch, Bayan Paer'e *Tatlı Sular* şarkısını söyletiyordu. Birinci katın en sağdaki oda-

sında ise Bayan Dodds'a *Şahinin Günleri Geçti Gitti* şarkısını söyletiyordu. Her ikisi de sokağa bakan kapalı pencerelerin önünde ayakta duruyorlardı. Pekisch de koridorun ortasında durmuş, dört kez yere vurarak şarkıların başlayacağını bildiriyordu. Dördüncü vuruştan sonra tempo ile bir ağızdan söylemeye başlıyorlardı. Sokakta halk toplanmıştı. Otuz kadar insan evlerinden getirdikleri iskemlelere oturmuş bekliyorlardı. Bayan Paer ve Bayan Dodds pencerelerin önünde çerçevelenmiş iki portre gibi, aşağı yukarı sekiz dakika şarkılarını okudular.

Büyük bir uyum içinde, aynı anda, birisi sol, öteki la bemol notalarıyla şarkılarını bitirdiler. Sokaktan duyulan, çok uzaklardan gelir gibi bir ses, tuzağa düşüp kendi içine büzülmüş bir böceğinkini andıran bir vızıltıydı. Pekisch bu parçaya *Sessizlik* adını vermişti. Ve de gizlice dul Bayan Abegg'e ithaf etmişti. Ama onun bundan haberi yoktu.

2389. İhtilal. Bir bomba gibi patlar ve bir çığlık gibi bastırılır. Kahramanlar ve kan gölleri. Buradan ırak olsun.

Dul Bayan Abegg sabah mutfağa inip kahve cezvesini ocağa koyarken aklından şunları geçiriyordu: "Uzaklara, ama gerçekten uzaklara bakacak gözlerim olsaydı – o zaman belki 'orada mutlu olurdum' diyebilirdim." Dul Bayan Abegg'in bazen çok garip düşünceleri vardı.

– Beni dinle... sonra ne olacaksın, hiç düşündün mü?

– Sonra mı?

– Yani... bütün bunları niçin yaptın... sonra ne olacak...

– Neden sonra?

Yaşlı Andersson gözlerini kapattı. Kendisini çok yorgun, korkunç yorgun hissediyordu.

– Biliyor musun, Dann? Sonunda, her şey bitince, buralarda senin kadar kepazelik yapmış bir başkası çıkmayacak.

– Hiçbir şey bitmeyecek, Andersson.

– Öyle bir bitecek ki... Ve sen de yaptığın bir sürü yanlışla kalakalacaksın...

– Ne diyorsun, Andersson?

– Diyorum ki... demek istiyorum ki... hiç bırakma bu işin ucunu... Yaşlı Andersson başını kaldırdı, söylediklerinin hepsinin iyice anlaşılmasını istiyordu.

– Sen ötekiler gibi değilsin, Dann, sen çok şeyler yaparsın, çok şeyler ve bir sürü şey de düşlersin: Bütün bunları sığdırabilmek için bir tek yaşam yetmez. Bilmiyorum... Ama sen... sen hep kazanmak istiyorsun, yaşamı bir meydan okuma gibi algılıyorsun... onu eze eze yenmen gerekirmiş gibi... öyle bir şey. Çok tuhaf bir şey. Camdan balonlar yapmaya benziyor biraz... kocaman balonlar... er geç birisi patlar... kimbilir şimdiye kadar kaç tanesi patladı ve daha kaç tanesi patlayacak... Ama...

Yaşlı Andersson konuşamıyor, salt mırıldanıyordu. Arada, bir sözcük yitiyordu, ama vardı o sözcük, bir yerlerdeydi ve Bay Rail nerede olduğunu biliyordu.

– Ama, insanlar sana yanıldığını söyledikleri zaman... ve tabii, geride bir yığın yanlış bırakmış olacaksın. Hastir et hepsini. Unutma dediğimi. Hastir etmen gerek. Kırdığın bütün cam balonlar sadece yaşamdı... yanlış olan onlar değildi... yaşamın kendisidir bu... gerçek yaşam o çatlayıp kırılandır, yüz tanede bir yaşam o kırılandır... ben bunu anladım, dünya, ceplerinde minik cam bilyelerle dolaşan insanlarla dolu... küçük, zavallı, kırılmaz bilyeler... onun için, sen, kristal balonlarını üflemekten vazgeçme... çok güzeller, senin yanında olduğum sürece onlara bakmaktan çok hoşlandım... onlarda o kadar çok şey görünür ki... insanın içi sevinçle dolar... hiç bırakma... eğer bir gün patlarlarsa o da kendine göre bir yaşam olacak... eşsiz, güzel bir yaşam.

Bay Rail'in elinde iki tane kristal kadeh vardı. Turkuvaz bordürlü. O zamanın modası. Hiçbir şey demedi. Yaşlı Andersson da susuyordu. Orada, sonu gelmez bir süre sessizce konuştular: Artık gece basmış, ortalık zifiri karanlık olmuştu, derken Andersson'un sesi duyuldu:

– Hoşça kal, Bay Rail.

Karanlık, göz gözü görmez bir karanlık.

– Hoşça kal, Andersson.

Tam o gece yaşlı Andersson yüreği çatlayarak öldü ve ölürken bir tek sözcük mırıldandı: "Bok."

Tam o gece bir tek sözcük mırıldandı: "Bok."

o gece bir tek sözcük mırıldandı: "Bok."

bir tek sözcük mırıldandı: "Bok."

tek, bir tek sözcük.

bir tek.

Yine de,
örneğin elinde donmuş bir dal tutmak, bir yudum acquavit içmek, bir tahta kurdunun uçtuğunu görmek, yosuna dokunmak, Jun'u dudaklarından öpmek, yıllardır beklenen bir mektubu açmak, aynada kendine bakmak, başını yastığa koymak, unutulmuş bir adı anımsamak, bir kitabın son tümcesini okumak, bir çığlık duymak, bir örümcek ağına dokunmak, birinin onu çağırdığını işitmek, kristal bir vazoyu elinden düşürmek, örtüyü başına kadar çekmek, hiç bağışlamadığı birini bağışlamak... insan aynı anda, tastamam aynı anda bütün bunları yapabilse...

İşte böyle. Çünkü belki de o adam çıkıp gelmeden önce, bütün bunların olacağı, sırasıyla olacağı yazgıda vardı. Art arda ama belki biraz da iç içe. Tıkış tıkış yaşama doldurulmuş. Bay Rail'in bir yolculuğu, son elli yılın en sıcak yazı, bando provaları, Pehnt'in mor defteri, bütün o ölenler, kımıldamadan duran Elisabeth, Mormy'nin güzelliği, Pehnt'in ilk sevdası, milyonlarca sözcük, yaşlı Andersson'un son nefesi, Elisabeth hep orada, Jun'un okşayışları, yeni doğanlar, birbirini izleyen günler, biçim biçim sekiz yüz tane kristal kadeh, umanofon'la geçen yüzlerce salı günü, dul Bayan Abegg'in ak saçları, gerçek ve

düzmece gözyaşları, Bay Rail'in bir yolculuğu daha, Pekisch'in ilk kez ihtiyar Pekisch olması, yirmi metre dilsiz ray, birbirini izleyen yıllar, Jun'un dileği, Mormy samanlıkta Stitt'in kolları arasında, Mühendis Bonetti'nin mektubu, susuzluktan çatlayan topraklar, Ticktel'in gülünç ölümü, Pekisch ve Pehnt, Pehnt ve Pekisch, Andersson'un konuşmalarını özlemek, kalleşçe kafaya takılan nefret ve kin, gittikçe üste oturan ceket, Jun'u yeniden bulmak, Morivar'ın öyküsü, bir tek bandonun bin tane sesi, küçük mucizeler, geçsin diye beklemek, rayların dışına çıkmasına kıl payı kalmışken durduğu ânı anımsamak, zaaflar ve öç almalar, Bay Rail'in gözleri, Pehnt'in gözleri, Mormy'nin gözleri, dul Bayan Abegg'in gözleri, Pekisch'in gözleri, yaşlı Andersson'un gözleri, Jun'un dudakları... Bir yığın şey. Uzun bir bekleyiş gibi. Sanki hiç bitmeyecek gibiydi. Ve belki de hiç bitmeyecekti – eğer o adam gelmeseydi.

Şık giyimli, karmakarışık saçlı, kahverengi meşinden koca bir çantası var. Elinde eski bir gazeteden kesilmiş bir yazı, Bay Rail'in kapısının eşiğinde duruyor. Yazıyı gözlerine yaklaştırıyor, bir şey okuyor, sonra çok uzaktan gelen bir sesle şunları söylüyor:

– Bay Rail'i arıyorum... Rail Cam Fabrikaları'ndan Bay Rail'i.

– Benim.

Adam gazete kesiğini cebine koyuyor. Çantasını yere bırakıyor. Bay Rail'e bakıyor, ama gözlerinin içine değil.

– Adım Hector Horeau.

3

Bir bakıma her şey on bir yıl önce başlamıştı. Günün birinde, o zaman on bir yaş daha genç olan Hector Horeau, Paris gazetelerini karıştırırken gözüne, Dupret ve Ortakları Şirketi'nin şaşırtıcı bir ilanı ilişti. "*Essence d'Amazilly, odorante et antiseptique, Hygiène de toilette.*"

"Bayanlara sağladığı birçok yararın yanı sıra, sağlık yönünden de etkili olan bu su, şifalı özelliklerini bir kez denemeyi arzu edenlerin güvenini mutlaka kazanacaktır. Bu sıvı, her ne kadar bir gençlik kaynağı gibi, yılları silebilecek kudrette değilse de, kanımızca, insanlığın daha zarif, saf ve çekici olan ikinci yarısının harikulade bir süsünü oluşturan o kusursuz organı eski görkemine kavuşturmak ve göz kamaştırıcı güzelliğini geri getirmek gibi hiç küçümsenemeyecek yeteneklere sahiptir. Harika buluşumuz sayesinde, değerli olduğu oranda ince ve duyarlı olan, aynı zamanda gizemli biçimi yüzünden nazik bir çiçeği andıran bu değerli organın ilk fırtınadan örselenip pörsümesi, zalim bir korsenin uğursuz çemberi ya da emzirmenin zorunluluğu ve yoruculuğundan dolayı sarkması, belki de kötü hastalıkların sonucunda bozulması engellenebilir. Salt bayanlar için hazırlanan d'Amazilly özsuyu, en titiz ve güç beğenir olanların bile tuvalet gereksinimlerini karşılayabilecek özellikleri içermektedir."

Hector Horeau, 'İşte bu resmen edebiyat,' diye düşündü. Bu yazının kusursuzluğu onu allak bullak etmişti. Ama tümcelerin nasıl dikkatle kurulduğunu, ilgi zamirlerinin nasıl belli belirsiz birbirlerine bağlandığını, sıfatların ne büyük bir seçkinlikle, dozunu kaçırmadan kullanıldığını inceledi. 'Zalim bir korse-

nin uğursuz çemberi': Bu, basbayağı şiirsel bir anlatımdı. Onu en çok hayran eden şey, hakkında satırlarca yazı yazıldığı halde, öznenin adının hiç geçmemesiydi; bu, gizemli bir yetenekti. Bir utanç duygusunun çekirdeği üstüne kurulmuş ufacık bir söz dizimi katedrali. Dâhice bir buluş.

Hector Horeau öyle fazla kitap okumuş sayılmazdı. Ama böylesine kusursuz bir yazıyı o güne dek görmemişti. O nedenle, bütün gazetelerin yazgısına uğrayıp ertesi gün unutulmaması için büyük bir özenle bu yazıyı kesti. Derken, beklenmedik bir rastlantı sonucu, kestiği yazının tam yanına düşmüş olan ve belleklerde kalacak herhangi bir özelliği bulunmadığını kendi kendine mırıldanarak itiraf ettiği başka bir habere gözü takıldı:

Cam endüstrisinde önemli bir adım.

Altında da daha küçük harflerle şunlar yazılıydı:

Devrim yaratan bir buluş.

Hector Horeau makası bir yana koyup okumaya başladı. Haber birkaç satırdan fazla değildi. Seçkin kristal ürünleriyle tanınmış Rail Cam Fabrikaları'nın, bir metrekareyi aşan büyüklükte ve 3 mm. inceliğinde cam levhalar üretecek yeni bir yöntem geliştirdiği bildiriliyordu. *"Rail Cam Fabrikaları'ndan Andersson Beratı'* adı verilen bu yöntem, herhangi bir nedenle ilgilenecek herkesin hizmetine sunulmaktaydı.

Hector Horeau gibi insanların sayısı herhalde oldukça azdır. Ama o bunlardan biriydi. Kendisi mimardı ve uzun zamandan beri kafasında bir saplantı gibi şu düşünce vardı. Evler ve tüm binalar taş ve tuğladan değil de camdan yapılmaya başlansa, dünya kuşkusuz çok daha iyi bir yer olur. Büyük bir inatla saydam kentler varsayımında direnirdi. Akşamları, sessizce çalışma odasında otururken geniş Paris bulvarlarını örtmeyi düşündüğü büyük cam kemerlere düşen yağmur damlalarının sesini duyar gibi olurdu. Gözlerini yumunca kulaklarına sesler, burnuna kokular gelirdi. Evini dolduran binlerce eskiz ve özenle çizilmiş proje, kentin değişik bölümlerini camla örtecekleri günü beklerlerdi: demiryolu istasyonları, pazar yerleri, caddeler, kamusal yapılar, katedraller... Bu projelerin kenarlarında, Hector Horeau'nun düşlerini gerçeğe döndürecek hesapları vardı; sonuçta, bütün bu karmakarışık işlemler, yakın zamanlarda yazılmış en

önemli metinlerden biri olarak kabul ettiği şu tezi doğrulamaktaydı: Arthur Viel, *yapıların dayanıklılığını sağlamakta matematiğin güçsüzlüğü*, Paris 1805. Kimsenin çürütmeye bile değer bulmadığı bir tez.

Yani, eğer Rail Cam Fabrikaları'nın bu haberiyle ilgilenecek tek bir kişi varsa, o da Hector Horeau idi. Hemen yeniden makasa sarıldı ve Rail şirketinin adresi hakkında en küçük bir açıklama bulunmayışının, gazetelerin işe yaramazlığını bir kez daha kanıtladığını düşündü ve haberi keserek bu konuda daha fazla bilgi toplama kararıyla evden fırladı. Yazgı garip rastlantılar yaratır. Hector Horeau daha on adım bile gitmemişti ki her yerin neredeyse gözle görülemeyecek kadar hafif bir şekilde dalgalandığını gördü. Durdu. Horeau, bir kez daha, hem kendine, hem de dünya âleme karşı gülünç durumlara düşmesine neden olan o sinsi düşmanının, en beklenmedik anlarda ağır bir ölüm korkusuyla ruhunu kirleten o belalı hortlağın, o akıl sır ermez lanet olası, alçak şeytanın tuzağına düştüğünü anladı. Ancak, acaba evime dönebilir miyim, diye düşünecek vakit bulabildi. Sonra yere yığıldı.

Kendine geldiği zaman bir kumaş mağazasında (*Pierre ve Annette Gallard*, kuruluşu 1804) bir kanepede yatıyordu; çevresini saran dört kişinin gözleri ona dikilmişti. Bunlardan birincisi Pierre Gallard'dı. İkincisi Annette Gallard'dı. Üçüncüsü kim olduğu anlaşılamayan bir müşteriydi. Dördüncüsü de Monique Bray adında bir satıcı kızdı. Hector Horeau'nun gözleri, daha doğrusu tüm yaşamı, daha da doğrusu yazgısı, bu dördüncü kişinin –evet, tastamam onun– gözlerine takılıp kaldı. Aslında Monique'in yüzü, Hector Horeau'nun kendisinin de sonraki yıllarda rahatlıkla itiraf edeceği gibi, öyle aman aman güzel bir yüz değildi. Ama daha akıl almaz yerlerde karaya oturan gemiler de vardır. Bir yaşam da herhangi bir yüze takılıp kalabilir.

Adı Monique Bray olan satıcı kız Horeau'yu evine götürmeyi önerdi. O da düşünmeden kabul etti. Mağazadan birlikte çıktılar. Daha bilmiyorlardı ama o anda, sekiz yıl sürecek olan bir dram, dayanılmaz mutluluklar, kıyasıya inatlaşmalar, sabırla öç almalar, sessizce katlanılan üzüntülerle dolu bir birliktelik de başlamak üzereydi. Yani, çok yakında nişanlanacaklardı.

Bu nişanlılık sürecinde kayda değer bazı olaylar oldu: Burlar, Hector Horeau'nun ruhsal ve iç yaşamı nasıl yavaş yavaş ezilip un ufak oldu ve az önce sözü edilen şeytan sonuçta nasıl savaşı kazandı diye de özetlenebilir. Ne olursa olsun, bu nişanlılığın ilk açık seçik sonucu olarak '*Rail Cam Fabrikaları'ndan Andersson Beratı*' ile ilgili gazete kesiği mimarın cebinde kaldı ve bu konuda yapılabilecek herhangi bir araştırma sonsuza dek ertelendi. Sözü geçen ilan bir çekmeceye kondu ve yıllarca orada kaldı. Daha doğrusu, küllerin altındaki korlar gibi için için yanmayı sürdürdü.

Sekiz yıl içinde –Monique Bray ile ilişkisi o kadar sürmüştü– Hector Horeau üç inşaat işi üstlendi. İskoçya'da bir villa (taş duvarlı), Paris'te bir postane (taş duvarlı) ve Brötanya'da bir model çiftlik binası (taş duvarlı).

Aynı yıllar içinde, doksan sekizi kendi cam mimarisi idealine adanan yüz on iki proje önerdi. Katılmadığı yarışma yok gibiydi. Jüri üyeleri her zaman onun önerilerini dâhice bulup son derece etkilenir, övgüyle söz edip göklere çıkarır, ama işi daha pratik görüşlü mimarlara verirlerdi. Ortada onun yaptığı, beğenilip hayran olunacak herhangi bir yapı bulunmadığı halde, hatırı sayılır çevrelerde günden güne daha fazla adı geçer olmuştu. O da, bu belli belirsiz, nereden geldiği anlaşılmayan şöhrete yanıt olarak ve biraz da nişanlılığının tufanından kendini kurtarmak için bir sal bularak genelde Bayan Monique Bray'in ona yönelttiği ruhsal ve tinsel fırtınadan korunmak amacıyla, gittikçe daha yoğun bir özveri içinde, proje ve önerilerini artırmaya başlamıştı. Çelişki gibi görünse de, adı geçen bayan yüzünden sağlığı bozuldukça projeleri daha da büyüyüp ulaşılmaz duraklara erişiyordu. Başındaki defne dallarından yapılma çelenkten bütün kentin görülebildiği, içinde merdivenler olan, otuz metre yüksekliğinde bir Napolyon anıtı projesini yeni bitirmişti ki Monique Bray, üçüncü ve son kez olarak, başlamış bulunan düğün hazırlıklarını iptal ettiğini ve onu bırakmaya karar verdiğini bildirdi. Daha sonra, Monique Bray'in başında derin bir yarayla hastaneye kaldırılmasını gerektiren ve Hector Horeau'yu, 'teknolojinin kocaman meşaleleri gibi denizde utkuyla yüzen, dipte demirlemiş camdan kulelerin aydınlatma ve havalandırma görevlerini üstlendiği devrim yaratan yöntemiyle Manş Deni-

zi'nin altında yapmak istediği ve neredeyse bitirmek üzere olduğu tünel projesini yarıda bırakmaya zorlayan korkunç olay da bir rastlantı değildi. Günleri, işindeki dehayı ve yaşamının ruhsal yoksunluğunu simgeleyen, hep açık duran keskin bir makas gibi sürüp gidiyordu. Bu keskin makas, sessiz bir hastalığın yaydığı kör edici bir ışıkla parlamaktaydı.

Ağustos ayında bir pazartesi günü, sert ve kesin bir devinimle, makas ansızın kapandı. O gün, saat 17'yi 22 geçe, Bayan Monique Bray Horeau, altı dakika önce güneye gitmek üzere Gare de Lyon'dan hareket etmiş olan trenin önüne atladı. Makinist fren yapmaya bile vakit bulamadı. Bayan Horeau'dan arta kalanlar, zaten fazla göz alıcı olmayan güzelliğine saygı göstermenin dışında, cesedi tanınır hale sokmak gibi çok nazik bir işle karşılaşan '*La Celeste*' Cenaze İşleri Kurumu'na da büyük sorunlar yarattı.

Hector Horeau bu korkunç olayı tutarlı biçimde, büyük bir tepki göstermeden karşıladı. Ertesi sabah saat 11'i 5 geçe, altı dakika önce güneye gitmek üzere Gare de Lyon'dan hareket etmiş olan trenin önüne atladı. Ama tren zamanında fren yaptı. Hector Horeau soluk soluğa, kara bir lokomotifin soğuk yüzüyle karşı karşıya kaldı. İkisi de durdu. Dilsiz gibi. Zaten birbirlerine pek bir diyecekleri de yoktu.

Hector Horeau'nun intihar girişimi haberi, Paris'in onu tanıyan çevrelerine ulaştığı zaman duyulan büyük üzüntü, genelde er geç böyle bir şeyin beklendiği yolundaki düşüncelerle eşit derecedeydi. Hector Horeau birkaç gün mektuplar, çağrılar, akıllıca öğütler ve yardım elini uzatan iş önerileriyle avutulmak istendi. Kendisi bütün bunlara tümüyle kayıtsız kaldı. Çalışma odasına kapanıp çılgınca bir titizlikle eskizlerini düzene koydu ve eski gazetelerden yazılar kesip konularına göre alfabe sırasıyla dosyaladı. Bu aptalca iki iş onu avutmaya yetiyordu. Evden çıkmak düşüncesi bile içindeki özel şeytanını uyandırıyor, pencereden dışarı bakar bakmaz her yerin dalgalandığını görmeye ve genellikle, birden düşüp bayılmadan önce burnuna gelen o pis ölüm kokusunu duymaya başlıyordu. Ruhunun terk edilmiş bir örümcek ağı gibi yırtık pırtık olduğunun çok iyi bilincindeydi. Bir –bir tek– bakış onu sonsuza dek parçalayabilirdi. Bu yüzden, Langladière adında zengin bir ahbabı, Mısır'a yolculuk

yapmak gibi saçma bir öneride bulununca hemen kabul etti. Bunun, ruhunu kesin olarak parça parça etmek için iyi bir yol olduğunu düşündü. Aslında bu da, devinim halinde olan bir trene doğru koşmanın başka bir şekliydi.

Ama bu da işe yaramadı. Hector Horeau bir nisan sabahı, sekiz günde Marsilya'dan İskenderiye'ye ulaşan bir gemiye bindi, ama içindeki özel şeytanı beklenmedik biçimde Paris'te kaldı. Mısır'da bulunduğu haftalar boyunca, sessiz ve geçici de olsa, gözle görülür bir iyileşme kaydetti. Hector Horeau gördüğü anıtların, kentlerin ve çöllerin eskizlerini çizmekle vakit geçiriyordu. Kendisini, gömülüp unutulmaya terk edilmiş kutsal metinleri ortaya çıkarmak ve yeni kuşaklara aktarmakla görevli, eski bir yazıcı gibi hissediyordu. Her taş bir sözcük gibiydi. Binlerce yıl önce yazılmış bir kitabın taştan sayfalarını ağır ağır çeviriyor ve kopya ediyordu. Zevksiz bir biblonun üstüne yağan tozlar gibi, kafasındaki imgeler yavaş yavaş bu duyarsız çalışmaların yüzeyine konmaya başladı. Hiç tanımadığı bir ülkenin boğucu sıcağında dinginliğine kavuştu. Paris'e döndüğünde bavulları, Mısır'ı, düşlerinin bir varsayımı saymaktan öteye gitmeyen yüzlerce kentsoyluyu hayran edecek bir ustalıkla çizilmiş resimlerle doluydu. Mutlu olmadığını ve iyileşmediğini çok iyi bilerek küçük çalışma odasına döndü. Ama yeni baştan, net ve güçlü sezgileri olan biri olmuştu. Ruhunu simgeleyen örümcek ağı, düşünceleri olan garip sineklere yeniden tuzaklar kurmaya başlamıştı.

Bu yüzden, yakında kurulması tasarlanan ünlü Teknik ve Endüstri Ürünleri Evrensel Sergisi'ni barındırmak üzere yapılacak çok büyük bir binanın yapımı için, Prens Albert'in başkanlığındaki Londra Sanat Derneği'nin açtığı yarışmaya da ilgisiz kaldı. Hyde Park'ta yapılması öngörülen bu binanın, en az 65 bin metrekarelik bir alanı kaplaması, tek katlı olması, eldeki çok kısa zaman göz önünde tutularak son derecede basit inşaat yöntemlerinin kullanılması, oldukça kısıtlı bir bütçeyi aşmaması, parkın ortasındaki yüzyıllık devasa karaağaçların korunması gibi bazı temel koşulları vardı. Yarışma, resmi olarak 13 Mart 1849'da açıldı. Projelerin sunulması için son tarih 8 Nisan olarak saptandı. Hector Horeau, önündeki 27 günün 18'ini ne olduğunu bilmediği bir şeyi düşünerek orada burada dolaşmakla

geçirdi. Bu, uzun ve ölçülü bir kur yapma dönemiydi. Derken, herhangi bir günden farklı olduğunu hiçbir biçimde belli etmeyen bir gün, dalgın dalgın, masasından kullanılmış bir kurutma kâğıdı aldı, kara mürekkeple bir yapının ön cephesini çizdi ve altına da *Cam Saray* yazdı. Sonra kalemi masaya bıraktı. Kendisini, saatlerdir beklediği bir sineğin dengesiz yörüngesiyle karşılaşmış bir örümcek ağı gibi hissediyordu.

Geri kalan zamanını gece-gündüz, projesi üstünde çalışarak geçirdi. Bunun, böylesine kendisini sarsacak, büyük bir şey olacağını hiç düşünmemişti. Yorgunluk aklını kemiriyor, gizli ve coşkulu bir duygu hesaplarında ve çözümlerinde yarıklar açıyordu. Çevresinde, günlük yaşam tüm gürültülerini öğütmeyi sürdürüyordu. Ama o farkında bile değildi. İmgeleri ve yorgunluğuyla tek başına, acı bir sessizlik balonunun içinde yaşar gibiydi.

En son gün, 8 Nisan sabahı projesini teslim etti. Komisyon jürisine sunulmak üzere Avrupa'nın her köşesinden 233 proje gelmişti. Hepsinin incelenmesi bir aydan fazla sürdü. Sonunda, yarışmayı kazanan iki kişinin adları açıklandı. Biri Dublinli bir mimar olan Richard Turner'dı. Ötekinin adı ise Hector Horeau idi. Sanat Derneği ayrıca 'yarışmaya katılan bütün projelerin en işlevsel önerilerini içeren karma bir proje sunma' hakkını saklı tutuyordu. Aynen böyle yazılmıştı.

Horeau kazanacağını ummuyordu. Artık yarışmalara, birinci olmak için değil, salt jürinin huzurunu kaçırmak için katılıyordu. O kadar insanın bu kez onu seçmesi, bir an için, acaba yaptığım sıradan bir şey miydi diye aklından geçirmesine bile neden oldu. Sonra, sekiz yıl Bayan Monique Bray (sonradan Monique Horeau olmuştu) ile yaşamakla gelişen mantığı baskın çıktı ve yaşam temelde anlamsızdır, olayları öngörmekse boş bir avuntudan öteye gitmez, diye düşündü. Cam Saray'ın, bütün öbür projeleri gibi, olmayacak bir yarının hiçliğinde başıboş dolaşmadığını anladı: En beklenmedik bir anda elle tutulur, gözle görülür bir biçime girecek, düşlem ile somut gerçek arasında bir yerde, tam karşısında durmaktaydı.

Yarışmayı kazanan ikinci mimar Richard Turner'a aldırdığı yoktu. Dublinli bu çalışkan mimarın projesinde öyle saçma-

lıklar vardı ki, Hector Horeau, bunları alfabe sırasıyla sayıp dökerek Sanat Derneği'ni bütün bir gece eğlendirebilirdi. Onu asıl düşündüren, elde olmayan, beklenmedik rastlantılar, bürokrasinin akıl almaz zırvalıkları ve kraliyet ailesinin gizli baskısıydı. Projesinin, başkentin tanınmış dergilerinden birinde yayınlanmasının ertesinde, bütün bu korkularına bir de halkın çelişkili onaylaması eklendi. Yapının neredeyse rezalet boyutlarına varan özgünlüğü halkı üçe ayırmıştı; ileri sürülenler üç sav olarak özetlenebilir: 'Dünyanın sekizinci harikası', 'Dünyanın parasına mal olacak', 'Ayakta durabileceğini hiç sanmam'. Odasına kapanmış olan Hector Horeau, içten içe bu üç savın da önemli ölçüde doğru olduğunu düşünüyordu.

Böylece, ek bir buluş gerektiğine aklı yattı. Cam Saray'ın güzelliğine saygınlık kazandıracak ve tüm kuşkuları gidererek gerçekçi bir görünüm verecek bir destek bulmalıydı. Bir çözüm arıyordu ve çoğu zaman olduğu gibi, belleğinin derinliklerindeki en gizemli yollarda dolaşırken birden aradığını buluverdi. Çok hafif bir yel, unutulmuşluğun kilitli kapılarından sızan bir esinti gibi, beş sözcük anımsadı: '*Rail Cam Fabrikaları'ndan Andersson Beratı*'.

Yıllar sonra insanı temize çıkarıp bağışlatacak davranışlar vardır: çok sonradan kendini gösteren sağduyular gibi; Bayan Horeau ile ilk karşılaşmasıyla, güneye giden 17.14 treni arasındaki zamanını, gazetelerden kestiği yazıları aptalca dosyalamakla geçirmenin hiç de yararsız olmadığı birden ortaya çıktı. Andersson Beratı hakkında kesmiş olduğu yazı, T harfli (Tuhaflıklar) dosyasında yerli yerinde duruyordu. Horeau yazıyı aldı ve bavullarını toplamaya başladı. Rail Cam Fabrikaları'nın nerede bulunduğu ya da hâlâ yerinde durup durmadığı hakkında en küçük bir fikri yoktu. Yine de, gerçeğin kendine göre, belki akıldışı ama, bir tutarlılık içerdiğinin kanıtı olarak, birkaç gün sonra Quinnipak'ın tek otelinin (Berrimer Pansiyonu) kapısında, koltuğunun altında kocaman kahverengi bir çanta, saçı başı karmakarışık bir adam göründü. Doğal olarak, bir oda istiyordu ve doğal olarak, adı Hector Horeau idi.

Bir cuma günüydü. Bu da, uzun ve yorucu yolculuğundan sonra dinlenmek için odasına çekilen Horeau'nun neden çok az ve kötü uyuduğunu anlamaya yeter.

Ertesi gün, bir fincan kahveyle baş ağrısını dindirmeye çalışırken "Dün gece birisi bir şey mi çalıyordu acaba?" diye sordu.

Hem pansiyonun sahibi hem de umanofon'un en kalın fa diyezi olan Ferry Barrimer,

– Dün gece bandonun provası vardı, dedi.

– Bando mu?

– Evet.

– Bana sanki sekiz bando birden çalıyormuş gibi geldi.

– Yok, bir tane.

– Hep böyle mi çalar?

– Nasıl yani?

Horeau kahvesini bitirdi.

– Önemi yok.

Bu arada, Rail Cam Fabrikası'nın hâlâ yerinde olduğunu öğrendi. Kasabadan birkaç kilometre ötedeydi.

– Ama artık eskisi gibi değiller, artık Andersson olmadığına göre.

– O beratın sahibi Andersson mu?

– Yaşlı Andersson. Artık yok. Hiçbir şey de artık eskisi gibi değil.

Bay Rail'in, bir tepede, tam cam fabrikasının üstündeki evine Arold'un tek atlı arabasıyla gitti. Arold her gün o yoldan geçerdi.

– Bakar mısınız, size bir şey sorabilir miyim?

– Buyurun.

– O bando... hani kasabada çalan... hep öyle mi çalar?

– Nasıl yani?

Arold onu, Raillerin evine çıkan patikanın başında bıraktı. Horeau para vermek istedi, ama Arold kesinlikle almadı. Nasıl olsa her gün geçerdi o yoldan. Gerçekten. Eh, öyleyse teşekkürler. Lafı mı olur. Horeau, otların arasına merdiven gibi yerleştirilmiş taşlara basa basa Raillerin evine doğru çıkmaya başladı. Birçokları gibi o da, böyle bir yerde yaşamanın çok güzel olacağını düşünüyordu. Çevrede uysal ve ılımlı bir doğanın güzelliği egemendi. Yalnız bir şey, bir an için onu şaşırtır gibi oldu. 'Bir lokomotif anıtı için garip bir yer seçmişler,' diye düşündü. Ama sonra yoluna devam etti. Tam eve ulaştığı anda, kapının açıldığını ve bir adamın dışarı çıktığını gördü. Kırk yaşlarında görü-

nen, uzun boylu, esmer, acayip gözleri olan bir adamdı. Yüzünde, sol şakağından çenesine kadar uzanan bir yara izi vardı. Horeau birden kendini şaşkın ve gafil avlanmış hissetti. Gazeteden kestiği yazıyı cebinden çıkardı: neydi herifin adı, Bail, Barl, Ral, yok Rail, tamam Rail.

– Bay Rail'i arıyorum... Rail Cam Fabrikaları'ndan Bay Rail'i.

Yüzünde uzun bir yara izi olan acayip gözlü adam gülümseyerek,

– Benim, dedi.

Horeau gazete parçasını cebine yerleştirdi, kocaman çantasını yere koydu, sonra başını kaldırıp karşısındaki adama baktı. O acayip gözlerle karşılaşmadan tam bir an önce,

– Adım Hector Horeau, dedi.

Önce yemek yediler. Masa oval, tabakların kenarları altın çizgili, masa örtüsü ketendi. Bay Rail çok güzel konuşuyordu. Tabağının yanındaki ekmek kırıntılarını bıçağıyla sıraya diziyor, sonra parmaklarıyla dağıtıp yeniden daha uzun sıralar halinde dizmeye başlıyordu. Kimbilir nereden öğrenmişti böyle yapmayı. Tam yanında, adı Jun olan bir kadın oturuyordu. Horeau, kadının küçük bir kız gibi giyinmiş olduğunu düşündü. Aynı zamanda, o güne kadar böyle güzel bir küçük kız görmediğini de düşündü. Onun konuşmasını izlemek çok hoşuna gidiyordu: Saygısızlık etmeden dudaklarına bakabiliyordu. Kadın ona Paris'i sordu. Ne kadar büyük olduğunu bilmek istiyordu.

– İçinde kaybolunacak kadar.

– Güzel midir?

– Eğer sonunda dönüş yolunu bulursanız, evet... çok güzeldir.

Sofrada bir de çocuk vardı. Bay Rail'in oğlu Mormy. Ağzından tek sözcük çıkmamıştı. Ağır ve kibar devinimlerle yemeğini yiyordu. Horeau, gerek Bay Rail'in, gerekse Jun'un beyaz tenli olmalarına karşın çocuğun niçin melez olduğunu anlayamıyordu. Ama bir an için göz göze geldiklerinde, babasının gözlerindeki acayipliğin nedenini anladı: Çocuğun gözlerinde şaşkınlıkla karışık bir hayranlık vardı. Mormy'nin gözlerinden

okunan hayranlığın tam tersine, Bay Rail'in gözlerindeki, sanki üstünkörü, yüzeysel bir hayranlıktı. Horeau, oğullar böyle oluyor herhalde, diye düşündü, babalarının yarım bıraktıkları şeyleri içlerinde taşıyarak doğuyorlar. Sonra, tabağındaki böğürtlen soslu ince et dilimini dikkatle keserken, aklından, eğer günün birinde bir oğlum olacak olursa, kesin deli doğar, diye geçirdi.

Yemek bittikten sonra sofradan kalktılar. Mormy dışında: O hâlâ et suyunu yudumlamaktaydı ve kimbilir yemeğini ne zaman bitirecekti. Sonra Jun onları yalnız bıraktı.

Horeau ondan ayrılırken – bir gün Paris'e gelmelisiniz...– dedi.

– Yok... geleceğimi sanmıyorum. Gerçekten.

Ama bunu neşeyle söylemişti. Bu sözlerin neşeyle nasıl söylenebileceğini düşünmek gerek. "Yok.. geleceğimi sanmıyorum. Gerçekten." İşte böyle.

– Üç yüz elli metre mi?

– Evet.

– Üç yüz elli metre uzunluğunda ve otuz metre yüksekliğinde beş koridor mu?

– Öyle.

– Ve bütün bunlar... bütün bunlar camdan olacak.

– Camdan. Demir ve cam. Bir tek taş, bir gram harç kullanılmayacak.

– Siz gerçekten bu yapının ayakta durabileceğine inanıyor musunuz?

– Şey... bu biraz da size bağlı.

Hector Horeau ve Bay Rail karşı karşıya duruyorlar. Aralarında bir masa var. Masanın üstünde bir metre boyunda, altmış santim eninde bir kâğıt duruyor. Kâğıtta da Cam Saray'ın projesi.

– Bana mı bağlı?

– Yani, *'Rail Cam Fabrikaları*'ndan Andersson'un Beratı'na diyelim... Böylesine büyük ve... camdan bir katedral kadar görkemli bir yapının inşası kuşkusuz bazı sorunlar yaratabilir. Yapısal ve ekonomik sorunlar. Destekleri taşıyabilmesi için ca-

mın çok ince olması gerekir. Cam ne kadar ince olursa o kadar az hammadde kullanılır ve masraf da o oranda azalır. İşte sizin buluşunuzun önemi burada. Eğer gerçekten, gazeteden kestiğim bu yazıda ileri sürüldüğü kadar ince cam levhalar yapabilirseniz, ben Cam Saray'ı ayakta tutmayı başarırım.

Bay Rail sararmış kâğıda bir göz attı.

– Üç milimetre kalınlık ve bir metrekare büyüklük... evet, aşağı yukarı böyle.. Andersson, daha büyüklerini bile yapabileceğini düşünüyordu... O zaman, bir tane sağlam cam elde edebilmek için, dört, hatta beş tanesini gözden çıkarmak gerekirdi. Oysa, bu şekilde, iki taneden birini kurtarabiliriz... aşağı yukarı...

– Andersson kim?

– Şey, Andersson şimdi hiç kimse değil. Ama bir zamanlar benim bir dostumdu. Dürüst bir adamdı ve cam üzerine bilmediği yoktu. Her şeyi bilirdi. Ne olursa yapabilirdi... koskoca balonlar bile yapabilirdi, eğer isteseydi ya da zamanı olsaydı.

– Balonlar mı?

– Evet, cam balonlar... koskocaman... ama bu, ikimizin arasında bir şeydi.. şeyle, cam levhalar ve bütün ötekilerle ilgisi yok... Neyse, önemli değil.

Hector Horeau sustu. Bay Rail de sustu. Cam Saray projesinin üstüne sessizlik çöktü. Bu, içinde dev gibi üç karaağaç bulunan koskocaman bir sera gibiydi. Doğrusu, bir şeye benzemiyordu. Ama onu; içinde binlerce insan, en dipte borulu bir org, çeşmeler, tahtadan yürüyen yollar, dünyanın dört köşesinden getirilmiş eşyalar, gemi parçaları, garip buluşlar, Mısır heykelleri, lokomotifler, denizaltılar, renk renk kumaşlar, karşı konulmaz silahlar, hiç görülmemiş hayvanlar, müzik aletleri, duvarlar kadar büyük tablolar, her yanda bayraklar, kristaller, mücevherler, uçan arabalar, gömütler, küçük göller, sabanlar, yerküre modelleri, bucurgatlar, dişli çarklar, müzikli çanlarla düşünmek gerekti. Bütün o gürültüleri, sesleri, tınıları, kokuları, o binlerce kokuyu imgelemek gerekti. Ve de, her şeyden önce: ışık. Orada ışık olacaktı... hiçbir yerde, dünyanın hiçbir köşesinde olmadığı kadar.

Horeau projenin üstüne eğildi.

– Biliyor musunuz... bazen düşünüyorum da... inşaat bittikten, son işçi son düzeltmeyi yaptıktan sonra... sanıyorum

herkesi dışarı çıkaracağımı... herkesi... buraya tek başıma gireceğim, bütün kapıları da kapattıracağım. Hiçbir şey duyulmayacak. Salt benim ayak seslerim. Ve yavaş yavaş Cam Saray'ın ortasına doğru yürüyeceğim. Ağır ağır, adım adım. Ve eğer tüm evren çevremde devinmeye başlamazsa, sonunda tam buraya, karaağaçların altına geleceğim ve duracağım. O zaman... en sonunda varmak istediğim noktanın orası tam orası olduğunu anlayacağım. Çok uzaklardan, nereden olursa olsun gelip tam o noktaya, kocaman bir cam bardağın dibine konmuş o bir metrekarelik tahta parçasına doğru yürümekten başka bir şey yapmış değilim ben: Orada, o gün, yürüyüşümün sonuna gelmiş olacağım. Sonra... sonra olacakların... hiçbir önemi yok.

Bay Rail'in gözleri, üç kocaman karaağacın altındaki noktaya dikilmişti. Bir şey demedi, çünkü tam orada ayakta durmuş, gidecek bir yeri olmayan, son derece yorgun, saçları karmakarışık bir adamı düşünüyordu. Ama sonra,

– Güzel bir ad, dedi.

– Hangisi?

– Cam Saray... güzel bir ad... Yaşlı Andersson'un çok hoşuna giderdi... bütün bunlar yaşlı Andersson'un çok hoşuna giderdi... sizin için, yapılabilecek en güzel cam levhaları yapardı... bu konuda bir dâhiydi o...

– Yani, o olmadan cam levhaları yapamayacağınızı mı söylemek istiyorsunuz?

– Yok hayır, onu demek istemiyorum... tabii ki yapabiliriz... üç milimetre kalınlığında, belki biraz daha bile az... evet, yapabileceğimizi sanıyorum, sadece şey demek istemiştim... Andersson olsaydı her şey başka olurdu, o kadar... ama... bu değil önemli olan. Bize güvenebilirsiniz. İstediğiniz cam levhaları elde edeceksiniz. Yalnız şunu bilmek istiyorum, projenin neresinde kullanılacaklarını...

– Neresinde mi? Her yerinde, elbette.

– Yani, nerelerde?

– Her yerde... bütün yapı camdan, görmüyor musunuz? Duvarlar, dam, çapraz sahın[1], dört büyük giriş kapısı... hepsi camdan...

[1] *Çapraz sahın*: Haç biçiminde bir kilisenin ana gövdesini dik olarak kesip iki yana uzanan kanatlar. (Çev.)

– Yani bütün bu yapının üç milimetrelik camlarla ayakta duracağını mı söylemek istiyorsunuz?

– Tam öyle değil. Yapı demirlere dayandığı için ayakta duracak. Cam da geri kalan işleri üstlenecek.

– Nedir geri kalan?

– Şey... yani... bir mucize. Cam mucizeler yaratır, büyülüdür... Bir yapıya girmek ve dışarı çıkıyormuş duygusuna kapılmak... Her köşeye, ta uzaklara bile bakmanın engellenmediği bir yerde korunmak... aynı anda hem içeride, hem dışarıda olmak... güven içinde, ama özgür... budur işte mucize ve bunu cam yapabilir, sadece cam.

– Ama bu iş için tonlarca cam ister... bütün bu yerleri örtebilmek için akıl almayacak kadar çok cam levha gerekir...

– Dokuz bin. Aşağı yukarı dokuz bin tane. Sanırım bunun için, iki katını üretmek gerekir, değil mi?

– Evet, onun gibi bir şey. Dokuz bin cam levha elde edebilmek için, en azından yirmi bin tane yapmak ister.

– Şimdiye kadar hiç kimse böyle bir şey yapmadı, biliyor musunuz?

– Kimsenin aklından böyle saçma sapan bir şey geçmemiştir de ondan, siz de bunu biliyor musunuz?

İkisi de bir süre sustu. Karşı karşıya, her biri kendi öyküsüne dalmıştı.

– Becerebilecek misiniz, Bay Rail?

– Ben evet. Ya siz?

Horeau gülümsedi.

– Kimbilir...

Fabrikaya inmişler, fırınlara, camlara ve bütün öteki şeylere bakıyorlardı. Birden Hector Horeau bembeyaz kesildi, tutunacak bir yer aradı. Bay Rail onun boncuk boncuk terlediğini gördü. Gırtlağından çok uzaktan gelir gibi boğuk bir inilti çıktı. Ama yardım ister gibi bir hali yoktu. Bu ses sanki gizli bir savaşın yankısı gibiydi. Gözle görülmeyen bir savaşın. Biraz da bu yüzden, o anda hiç kimse yanına yaklaşmadı. Birkaç işçi durakladı. Bay Rail de durdu: Ama herkes –yalnız kendi tanıdığı gizli bir düşmanla savaşmakta olduğu anlaşılan bu adamdan birkaç adım ötede– hiç kımıldamadan durdu. Karşılarında bir adam ve

onu için için kemiren bir şey vardı. Başkalarını ilgilendirmezdi. Nerede olursa olsun, Hector Horeau o anda yapayalnızdı.

Bütün bunlar ancak bir-iki saniye sürdü. Çok uzun bir-iki saniye.

Sonra, Hector Horeau'nun boğazından gelen boğuk inilti dindi ve gözlerindeki korku silindi. Cebinden kocaman, kırmızı, gülünç bir mendil çıkarıp alnını kuruladı.

– Bayılmadım, değil mi?

Yanına yaklaşan ve en sonunda, dayanması için ona kolunu uzatan Bay Rail,

– Hayır, dedi.

– Şimdi çok daha iyiyim, merak etmeyin... kendi başıma ayakta durabilirim... çok daha iyiyim.

Küçük bir sabun köpüğü balonu gibi havada yüzen bir sessizlik sürüyordu hâlâ.

– Çok üzgünüm... bağışlayın... bağışlayın.

Hector Horeau istemiyordu, ama sonunda onu, gece orada kalması gerektiğine inandırdılar. Eresi sabah gidebilirdi, geçirdiği fenalıktan sonra öyle zor bir yolculuğa çıkması hiç doğru olmazdı. Ona meyve bahçesine bakan odayı verdiler. Beyaz ve sarı duvar kâğıtları, dantel sayvanlı küçük bir karyola. Bir halı, bir ayna. Güneş tam karşıdan doğuyordu. Güzel bir odaydı. Jun küçük masanın üzerine çiçekler koydu. Çiçekler. Beyaz.

Akşamın ısırıcı havasında verandada otururlarken Bay Rail, Mısır'ın nasıl durağan bir yer olduğunu anlatan Hector Horeau'yu dinliyordu.

Horeau yavaş bir sesle anlatıyordu. Sonsuz bir yavaşlıkla. Ama bir ara durup Bay Rail'e döndü ve fısıldadı:

– Yüzüm nasıldı?

– Ne zaman?

– Bugün öğleden sonra, aşağıda, fabrikada?

– Yılgın bir adamın yüzü gibiydi.

Hector Horeau biliyordu. O anda yüzünün nasıl olduğunu çok iyi biliyordu. Gerek öğleden sonra aşağıda, fabrikada, gerekse bütün öteki zamanlarda.

– Bazen düşünüyorum da, bu cam öyküsü... Cam Saray ve bütün öbür projelerim... İşte, bazen düşünüyorum da, salt benim gibi korkular içinde bir adamın böyle saplantıları olabilir.

İşin içinde başka bir şey yok... korku... yalnız korku... Anlıyor musunuz? Camın büyüsü... özgürlüğe engel olmadan korumak... durduğu yerden her tarafı görebilmek, başının üstünde bir dam olduğu halde gökyüzüne bakabilmek... aynı anda kendini hem içeride, hem dışarıda hissetmek... bu kurnazlık, sadece kurnazlık, başka bir şey değil... bir şeyi istiyorsanız, ama aynı zamanda ondan korkuyorsanız, bütün yapacağınız şey, araya bir cam koymaktır: kendinizle o şey arasına... böylece, hem çok yakınına gidebilir, hem de güvencede olursunuz... İşte bu kadar... dünyanın parçacıklarını cam altına koymak istememin nedeni, bu şekilde onları korumaktır... tüm dilekler oraya, içeriye sığınır... korkudan kaçmak için... olağanüstü güzel ve saydam bir sığınak... bütün bunları anlıyor musunuz?

Bay Rail belki bütün bunları anlıyordu. Trenlerin pencerelerinin de camdan olduğunu düşünüyordu. Kendi kendine, şimdi bunun ne ilgisi var acaba, diye soruyordu, ama öyleydi. Yaşamı boyunca tek bir kez gerçekten korkuya kapıldığı ânı düşünüyordu. Dileklerine bir sığınak bulmayı hiçbir zaman hayal etmediğini düşünüyordu. Sadece aklından geçerlerdi, o kadar. Vardılar, oradaydılar. Ötesi yoktu. Ama yine de, bütün bu söylenilenleri şu ya da bu şekilde anlamış olmalıydı ki, en sonunda, yanıt verecek yerde şöyle demekle yetindi:

– Biliyor musunuz, Bay Horeau? Cam Saray'ın tam ortasında duran karaağaçların altındaki o noktaya ulaşmak için buradan geçmiş olmanız beni çok mutlu etti. Ve sadece cam levhalar ya da para yüzünden değil... yalnız o yüzden değil... ama siz, siz olduğunuz için. Siz, çok daha büyük ve daha garip cam balonlar yapıyorsunuz. Onların içine bakmak çok hoş. Gerçekten.

Ertesi sabah çok erkenden Horeau gitti. Yüzü yeniden, tanınmış bir mimarın yüzüne dönmüş, kendine güveni ve soğukkanlılığı geri gelmişti. Ruhunun başarı ile yenilgi arasında bir orta yol izlemeyi bilmediğini bir kez daha saptamış bulunuyordu. Cam Saray için gerekli malzemenin miktarı, fiyatı, teslim tarihi gibi ayrıntılar üzerine Bay Rail ile tam bir anlaşmaya varmıştı. İnsanların kuşkuculuğuna karşı kullanmak üzere, elinde sağlam bir kozla Paris'e dönüyordu.

Bay Rail onu yola kadar geçirdi, Arold orada bekliyordu. Arold zaten her gün oradan geçerdi. Bir dakika durup saçları karmakarışık o beyi arabasına alsa, büyük iş mi yapmış sayılırdı? Gerçekten. Öyleyse teşekkürler. Lafı mı olur?

– Kurul altmış gün içinde kararını verecek. Belki biraz daha fazla sürer. Ama, bilemediniz üç ay içinde yanıt alırız. Ben de hemen size bir telgraf çekerim.

Karşı karşıya ayakta duruyorlardı; Arold ise arabasında en iyi numaralarından birini yapmaktaydı; yani, tam bir sessizlik içinde oturuyordu.

– Bakın Horeau, size bir şey sorabilir miyim?

– Tabii.

– Kazanma olasılığımız ne kadar... yani, şey demek istiyorum, kazanacağımızı sanıyor musunuz?

Horeau gülümsedi.

– Kaybedemeyeceğimi düşünüyorum.

Sonra çantasını arabaya koydu, kendisi de çıkıp Arold'un yanına oturdu, bir an durduktan sonra Bay Rail'e döndü.

– Ben de size bir şey sorabilir miyim?

– Tabii sorabilirsiniz. Bay Rail düşünmeden elini, yüzünü boydan boya kesen yara izine götürdü.

– Şu demiryolları anıtını oraya dikmek kimin aklına geldi?

– O bir anıt değil.

– Ya, öyle mi?

– Sahici bir lokomotiftir o.

– Sahici bir lokomotif mi? Peki, ne yapıyor orada?

Bay Rail bütün geceyi hesap yapmakla, yirmi bin cam levhayı düşünerek yığınla rakamı çarpıp bölmekle geçirmişti.

– Yoksa belli olmuyor mu? Neredeyse kalkmak üzere.

DÖRT

1

"... ne demekmiş 'rastlantı'?.. dünyada 'rastlantı' sonucu ortaya çıkan bir şey olduğuna inanıyor musun sen? Şimdi, şu bacağımın parçalanması bir rastlantı mıydı acaba, diye sormam mı gerek? Yada çiftliğim, o güzel manzarası, şu patika... ya geceleri duyduklarım, uyumak yerine bütün gece... işte şu patikadan inip gitti Mary... artık dayanamıyordu ve bir gün bastı gitti... şu patikadan indi ve gitti... tabii, dayanamadığı bendim... yaşamı çekilir gibi değildi... bir 'rastlantı' sonucu çekilmez hale geldiğimi ve Mary'nin ne kadar güzel olduğunu düşünüp kendimi avutmam mı gerek... çok güzel değildi, ama yine de güzeldi... eğlencelerde dans ettiği, gülümsediği zaman, erkekler onu güzel bulurdu... öyle düşünürlerdi... ama ben çekilmez olmuştum, gerçek bu... günden güne daha beter olduğumun farkındaydım, ama elimden gelen bir şey yoktu... bacağımdan yukarı çıkmaya başladı ve yavaş yavaş bütün içim çürüdü... eminim ki her şey bacağımın öyküsüyle başladı... önceleri böyle değildi... yaşamayı bilirdim, daha önce, ama sonra... artık dayanamadım... bunun için kendimden nefret mi etmeliyim? Öyle olması gerekiyordu ve öyle oldu... o kadar... biraz o öykü gibi... onun için de 'rastlantı' denebilir, ama ne anlamı var? Var mı bir anlamı?.. Dul Bayan Abegg çok iyi biliyordu, inanıyordu da, 'rastlantı' falan değildi, yazgıydı, o bambaşka bir şey... Pehnt de anlamıştı... sen şimdi, bir ceketten ne olacak, insanın yaşamına bir yön vermesi için, bir ceketin boyuna göre olmasını beklemesi delilik, diyebilirsin... ama ha öyle, ha böyle, ne farkı var, ha ceket olmuş, ha ezilmiş bir bacak olmuş, ya da çıldırıp seni öbür dünyaya gönderen bir at... yazgı da ateşi eldeki odunlarla yakar...

hiçbir şey bulamazsa, bir saman çöpüyle tutuşturur... Pehnt'in bir tek ceketi vardı, başka da hiçbir şeyi yoktu... bana kalırsa, dul Bayan Abegg iyi yaptı... hiç acı çekmediğini sanma... hem de ne biçim acılar çekti... ama ceket üstüne tam gelince Pehnt'in gitmesi gerekiyordu... / Dul Bayan Abegg, Pehnt'e bütün gece ne cehennemde olduğunu sormak için bir an çamaşır teknesinden başını kaldırır, ama tek söz söyleyemez, çünkü üstünde kara bir ceketle içeri giren çocuğun görünümü bir şiş gibi gözüne saplanır. Ceket tastamamdır. Kimbilir bir ceket ne zaman, hangi anda tastamam üste oturur, bir tablo neden, ne zaman artık dayanamayıp yere düşer ya da yıllardır kımıldamadan duran bir taş durup dururken neden yerinde dönüverir? Her neyse, ceket kusursuzdu. Ve dul Bayan Abegg tek söz edemedi; yalnız korku, sevinç, şaşkınlık ve bin tane başka duygunun karışımı bir şeyle sarsıldı. Başını yeniden çamaşır teknesine eğerken bunun yeni yaşamının ilk devinimi olduğunu biliyor. / ...başkente gitmeliydi, yazgısı öyleydi... Quinnipak'tan uzaklaşmalıydı... temelli gitmeliydi... iğrenç bir yer olduğu için değil, hayır... ama yazgısı öyleydi... iğrenç yer neresi olursa olsun, o başkente gitmeliydi ve gitti de... bana kalırsa, en doğrusu oydu... Pekisch de bir gün bana 'en doğrusu oydu' demişti... tabii ki severdi o çocuğu... her zaman birlikte dolaşırlardı, hatta haklarında kötü şeyler bile söylemişlerdi... Pekisch ve Pehnt, Pehnt ve Pekisch... hepsi namussuzluk, inan bana, arkalarından alaylı alaylı gülerlerdi, o bok herifler... ama onlar salt arkadaştılar... hiç kötü bir şey yoktu aralarında... Pehnt'in bir babası bile yoktu... Pekisch ise... hiç kimsesi yoktu, nereden geldiğini kimse bilmezdi, bir hapishane kaçkını olduğunu söyleyenler bile vardı... daha neler... Pekisch hapishane kaçkını... nasıl bir hayal gücü olmalı insanın... bir karıncayı bile incitmezdi... salt müzik için yaşardı, o kadar... müziğe büyük bir tutkusu vardı, ayrıca bir dâhiydi de... evet... Pehnt gitmeye karar verince... yani... Pehnt gitmeye karar verdi, o zaman Pekisch ona, 'Aziz Lorenzo günü git,' dedi, bilirsiniz ya, o gün bayramdır, Aziz Lorenzo Bayramı, 'Aziz Lorenzo günü git, bayramdan sonra, bandoyu dinlemek için kal, sonra git,' böyle dedi... yani bir kez daha ona bandoyu dinletmek istiyordu, anlıyor musun? Sanki hoşça kal deyip gider gibi... o yüzden, çok güzel bir şey besteledi... iyi biliyorum,

çünkü o gün ben de çalıyordum... çok güzel bir şey besteledi... o güne kadar hiç beste yapmamıştı, yani salt kendisinin olan bir beste... Pekisch dünyanın tüm bestelerini bilir ve bize uygulardı, değiştirir, bir şeyler yapardı ama... hep bir başkasının bestesiydi çalınan, anlıyor musun?.. oysa, o gün bize, 'Bu beste benim,' dedi... aynen böyle, provalara başlamadan önce, alçak sesle, 'bu beste benim,' dedi / Pekisch piyanonun önünde oturur, kapıyı sürgülemiş, ellerini dizlerinin üstünde kavuşturmuş, tuşlara bakmaktadır. Üstlerinde dans eden bir çekirgeyi izliyormuş gibi, gözleri bir tuştan ötekine gider. Saatlerce. Bir tek tuşa dokunmadan, yalnızca bakarak. Tek bir nota duyulmaz, hepsi kafasındadır. Saatlerce. Sonra piyanoyu kapatıp kalkar ve dışarı çıkar. Gece olduğunu görür. Ve yatmaya gider. / ...aslında bir tane değildi, çünkü doğruyu söylemek gerekirse, iki beste yapmıştı, öykünün en güzel yanı da bu ya... bazı şeyler yalnız onun aklına gelirdi... bandoyu ikiye ayırdı ve her şeyi çok güzel düzenledi... bandonun biri, bir hava çalarak kasabanın en sol ucundan gelirken, ötekisi, bambaşka bir hava çalarak tam karşı yönden yola çıkıyordu.. anladın mı?.. Böylece, yarı yolda kesişecekler ve sonra her biri kendi yolunu izleyerek kasabanın sonuna kadar gidecekti... biri gelirken öteki gidecekti, değiş tokuş yapar gibi... çok karışık bir şey... tam bir gösteri... yığınla insan geldi görmeye... yakın kasabalardan bile... bu acayipliği görmek için herkes yol boyunca sıralandı... her gün karşılaşılan bir olay değildi ki... Aziz Lorenzo Bayramı'ydı... kolay kolay unutamayacağım... hiç kimse kolay kolay unutamayacak... hanımefendi bile, 'Harika bir şey,' dedi... ya, öyle dedi... sonra bana, 'Çok iyi çaldın, Kuppert,' dedi... bayram yerine Mormy ile gelmişti, yani, Bay Rail son dakikada evde kalmak istemişti... bütün o demiryolu işleri falan vardı... başında durması gereken bir sürü iş... sonra bir şey oldu, bilmiyorum, galiba bir yerden bir telgraf gelmiş, o da Jun'a gelemeyeceğini söylemiş, birini beklemesi gerekiyormuş... bilmem, herhalde demiryollarından birisiydi... Elisabeth'i kaldırmak için bütün o parayı nereden bulduğunu kimse bilmiyordu... ama o, 'Camla mucizeler yaratılabilir ve ben bir tane yaratmak üzereyim,' derdi... hiçbir zaman iyice anlamadım ne demek istediğini... / Bay Rail'e bir telgraf gelir, tek bir satır, *'Her şey kararlaştırıldı, yarın geliyorum. İmza: H.H.'*

Bay Rail, 'Yarın büyük bir gün olacak,' der. Jun, kırmızı elbisesini mi, yoksa sarıyı mı giyeceğine bir türlü karar veremez. Aziz Lorenzo. Her yıl Aziz Lorenzo Bayramı olur. Bay Rail, çayırda bölüm bölüm, tek tek, sırayla rayları döşeyenlere bakarak, Bay Horeau gelecek, diye düşünür. O iki ray arasındaki garip dostluk. Hiçbir zaman kesişmeyeceklerini kesinlikle bilmeleri. Büyük bir inatla yan yana koşmayı sürdürmeleri. Bütün bunlar ona bir şey anımsatıyor. Ama ne olduğunu bilmiyor. / ... Bay Rail camla mucizeler yaratıyordu, Pekisch ise müzikle, işte böyle... yalnız ben mucizeler yaratamıyordum... daha önceleri bile, bacağım daha yerindeyken... hele sonra... bıraktım ne olursa olsun... bu işin rastlantı falan diye bir yanı yok... öyle şeylere sen inanırsın, ama sen gençsin, nereden bileceksin... her şeyin arkasında, önceden yapılmış bir plan vardır... bu konuda Bay Rail haklıydı... herkesin önünde kendi rayları vardır, ister görsün, ister görmesin... benimkileri tam gününde Trinniter Fuarı'na götürdüler... binlerce başka gün ve fuar vardı... ama işte tam o gün fuarın yapıldığı Trinniter'e gideceğim tuttu... kendime bir bağcı bıçağı almak için, güzel bir bağcı bıçağı... bir de sandık almak istiyordum, hani bazı evlerde bulunan, o içi ıvır zıvır dolu sandıklardan... ama öyle bir sandık bulamadım; o yüzden, kalabalığın arasında Mary'yi görür gibi olduğumda, elimde bir tek bağcı bıçağı vardı... yalnızdı... yıllardır görmemiştim onu, hakkında hiçbir şey bilmiyordum... ve şimdi karşımdaydı... fazla değişmemişti de... Mary idi, ta kendisi... şimdi söyle bana, rastlantı bunun neresinde... böyle bir şeyin 'rastlantı' olacak yanı var mı... her şey önceden planlanmış, masa başında hazırlanmıştı... ben, elimde bağcı bıçağı ve Mary, yıllar sonra karşıma çıkıvermiş... ondan nefret etmiyordum... yanına yaklaşıp 'Merhaba Mary,' derdim, sonra da birbirimize bir şeyler anlatırdık... belki de gidip bir şey içerdik birlikte... ama elimde bir bağcı bıçağı vardı... kimse bunu anlamak istemiyordu, ama öyleydi... ne yapabilirdim... belki elimde çiçekler olsaydı, hani laf olsun diye söylüyorum, o zaman, o gün Mary ile ben yine birlikte olurduk... ama elimdeki bir bağcı bıçağıydı... bundan daha açığı olabilir mi... öyle rayları kör bile olsa, görürdü... onlar benim raylarımdı... beni Mary'nin bir adım yanına kadar götürdüler, o kalabalığın içinde beni şöyle bir görebildi

ve sonra bağcı bıçağı, bir hayvanmış gibi onun karnını deşti... deryalar gibi kan... çığlıkları hâlâ kulaklarımda çınlar, hiç öyle çığlıklar duymamıştım... ama onlar da... onlar da yıllardır beni beklemekten başka bir şey yapmamışlardı... bir çığlık seni yıllarca bekleyebilir, sonra bir gün gelirsin ve orada, tam zamanında, bütün korkunçluğuyla seni beklediğini görürsün... hepsi, hepsi böyledir... karşılaştığın her şey zaten hep oradadır, seni beklemektedir... sen bile... ne sanıyorsun? Bu iğrenç zindan da... herkes rayların kenarında durmuş benim geçmemi bekliyor...

Geçeceğim... geçeceğim... darağacıma söyleyin, beklesin beni. Bir tek gece daha ve sonra bu bekleyiş sona erecek."

2

Toprak kuru, katı ve sert. Saatlerdir güneşi emmiş, sular, şimşekler ve gök gürültüleriyle dolu bir geceyi silip süpürmüş. Korkular da böyle silinip gitse. Yerde çok az toz var, hiç kımıldamıyor gibi. Kaldırıp götürecek rüzgâr yok. İnsanlar garip bir titizlikle, at nallarının ve araba tekerleklerinin izlerini silmişler. Bütün yol, kara topraktan bir bilardo masası gibi.

Yol otuz adım genişliğinde. İki kasabayı ayırıyor. Yolun bu yanı. Yolun o yanı. Yol, kasabanın ilk evinden son evinin köşesine kadar tam bin adım uzunluğunda. Bin düzgün adım. Normal bir insanın –eğer varsa öyle biri– adımları.

Yolun sol başında –gece yarısına doğru bakarken solda– on iki kişi var. Altışar kişilik iki sıra. Ellerinde garip aletler tutuyorlar. Kimileri büyük, kimileri küçük. Kımıldamadan duruyorlar. Kuşkusuz, insanlardan söz ediyorum, ellerindeki aletlerden değil. Önlerine bakıyorlar. Ve belki de, kendi içlerine bakıyorlar.

Yolun sağ başında –gece yarısına doğru bakarken sağda– on iki kişi var. Altışar kişilik iki sıra. Ellerinde garip aletler tutuyorlar. Kimileri büyük, kimileri küçük. Kımıldamadan duruyorlar. Kuşkusuz, insanlardan söz ediyorum, ellerindeki aletlerden değil. Önlerine bakıyorlar. Ve, belki de, kendi içlerine bakıyorlar.

Soldaki on iki kişiyi sağdaki on iki kişiden ayıran bin adımlık yolda hiç kimse ve hiçbir şey yok. Çünkü insanlar –burada insanlar, salt sokaktan geçen bir-iki kişi demek değil, onlarca insan bir araya gelince yüzlerce insanı oluşturur; diyelim

dört yüz kişi, belki daha bile çok, yani bütün kasaba halkı ve bir de sırf orada olmak için uzaklardan gelenler, şimdi...

Soldaki on iki kişiyi sağdaki on iki kişiden ayıran bin adımlık yolda hiç kimse ve hiçbir şey yok. Çünkü, yolun kenarıyla evler arasında, üst üste, birbirini ezercesine, itiş kakış yığılmış insanlardan her biri, hıncahınç kalabalığa ve gerilime karşın, o kadar titizlikle uğraşıp her bakımdan görkemli bir bilardo masası denebilecek hale getirilen toprak yola ayağını basmamaya özen gösteriyordu. Ve yavaş yavaş, yolun varsayılan ve aslında gerçekten de tam orası olan yere yaklaşıldıkça, yani soldaki adamlarla sağdaki adamların, belli bir zamanda –tam doruk noktasında– iki elin birbirini arayıp en sonunda kavuşan parmakları gibi, kocaman, gürültülü bir çarkın dişleri gibi, bir Doğu halısının iplikleri gibi, bir kasırganın rüzgârları gibi, bir tek düellonun iki kurşunu gibi...

Ve yavaş yavaş, yolun tam ortasına yaklaşıldıkça, kalabalık gittikçe yoğunlaşıyor, o en duyarlı noktanın çevresinde tınlayan iki bulutun (nasıl olduğunu imgelemek bile olanaksız) birbirine karıştığı o gözle görülmez noktada sıkışıp kümelenmiş tıklım tıklım insanlar; bir tür, gözler, şapkalar, bayramlık giysiler, çocuklar, sağır ihtiyarlar, dekolteler, ayaklar, pişmanlıklar, parlak çizmeler, kokular, parfümler, iç çekmeler, dantel eldivenler, sırlar, hastalıklar, hiç söylenmemiş sözler, tek gözlükler, korkunç acılar, saç topuzları, orospular, bıyıklar, bakire zevceler, durmuş akıllar, cepler, açık saçık fikirler, altın saatler, mutlu gülüşler, madalyalar, pantolonlar, kombinezonlar, düşler keşmekeşi içinde, bir insanlık mahşeri, bir öyküler yığını, bir yaşamlar karmaşası gibi – eşsiz bir serüvenin – bir çılgınlığın – imgelemin bir şakasının – bir dinsel törenin, bir esenleşmenin yörüngesine yakın olabilmek uğruna, yola (ve gittikçe artan bir zorbalıkla, yolun tam orta yerine) dökülüyordu.

Ve bütün bunlar –hepsi– tam bir sessizlik içinde oluyordu.

İmgelenecekse, böyle imgelenmeli.

Sonsuz bir sessizlik.

Ne tuhaf değil mi: Sonradan lök gibi oturup bir daha yerinden kımıldamadan bir anıya dönüşecek çok büyük ya da ufacık gümbürtüleri sunan hep eşsiz bir sessizliktir. İşte böyle.

Ve bu yüzden, onlar da –özellikle onlar da–, yani yolun başında her biri kendi aletini taşıyan on iki kişi de, taş gibi kımıldamadan duruyor. Her şeyin başlamasına ramak kalmışken, oracıkta, kendi içlerine kapanmış, yapacak hiçbir işleri yok gibi, bir an daha, korkunç bir biçimde kendileri olmayı sürdürüyorlar – acımasız, eşi bulunmaz bir görev duygusu. Eğer bir yerlerde Tanrı varsa, onları teker teker tanır, her şeylerini bilir ve halleri içine dokunurdu. On ikisi bir yanda, on ikisi öbür yanda. Hepsi Tanrı'nın oğulları. Tek tek hepsi. Kemanı andıran bir şey çalan Tegon, nehrin buz gibi sularında ölecek; trampeti andıran bir şey çalan Ophuls, aysız bir gecede farkına bile varmadan ölecek; küçük flütü andıran bir şey çalan Rjnh, bir kerhanede, çok çirkin bir kadının bacakları arasında ölecek; saksofonu andıran bir şey çalan Haddon, 99 yaşında ölecek, herifteki şansa bakın; armonikayı andıran bir şey çalan Kuppert, darağacında ölecek, hem kendisi, hem de parçalanmış bacağı; tubayı andıran kocaman bir şey çalan Fitt, tam alnının ortasına doğrultulmuş bir silahın karşısında merhamet dilenerek ölecek; davulu andıran bir şey çalan Pixel, son ânında bile o paraları nereye sakladığını söylemeden ölecek; kontrbası andıran bir şey çalan Griz, evinden çok uzaklarda açlıktan ölecek; küçük klarneti andıran bir şey çalan Momer, o korkunç acıdan iki büklüm olmuş, Tanrı'ya söverek ölecek; küçük trombonu andıran bir şey çalan Ludd, çok erken, daha onu sevdiğini söylemeye vakit bulamadan ölecek; korneti andıran bir şey çalan Tuarrez, yaşamı boyu hiç denizi görmediği halde, denizciler arasında çıkan bir kavgada yanlışlıkla ölecek; trombonu andıran bir şey çalan Ort, bir-iki dakika sonra yorgunluktan ya da belki heyecandan yüreğine inip ölecek; laternayı andıran bir şey çalan Nunal, kendisinden daha uzun boylu bir karısı olan ve kafasında perukla dolaşan başkent kitapçılarından birinin yerine kurşuna dizilerek ölecek; flütü andıran bir şey çalan Brath, herkesin ermiş sandığı kör bir papaza günahlarını anlatırken ölecek; harpı andıran bir şey çalan Felson, bahçesinde kendi seçtiği en büyük ve en güzel kiraz ağacına asılarak ölecek; ksilofonu andıran bir şey çalan Gasse, üstünde üniforması ve cebinde bir mektupla Kral'ın emriyle ölecek; kemanı andıran bir şey çalan Loth, neden olduğunu bilmeden sessizce ölecek; korneti andıran bir şey çalan Kar-

man, üç raund ayakta kalabilene üç yüz dolar ödenecek bir boks maçında 'Şikago Canavarı Bill'in fazla sert bir yumruğuyla ölecek; gaydayı andıran bir şey çalan Waxell, tek söz söylemeden namlusundan dumanlar tüten tüfeğini indiren oğlunun hayali gözlerinden gitmeden, şaşkınlık içinde ölecek; tamtamı andıran bir şey çalan Mudd, hiçbir arzusu ve korkusu olmadan mutlu ölecek; klarneti andıran bir şey çalan Cook, okumakta olduğu gazeteleri bitirmeden Kral'la aynı günde ölecek; akordeonu andıran bir şey çalan Yelyter, büyüdükten sonra kocasını baltayla öldürüp bahçeye gömdüğü için ün salacak şişman bir kızcağızı yangından kurtarmaya çalışırken ölecek; müzikli çanları andıran bir şey çalan Doodle, tam Salimar Kilisesi'nin üstüne geldiği sırada, bindiği balondan düşüp ölecek; trombonu andıran bir şey çalan Kudil, kimseyi rahatsız etmemek için gıkı çıkmadan bütün gece acı çektikten sonra ölecekti. Eğer Tanrı varsa ve bir yerlerdeyse, hepsi onun çocuklarıydı. Yani, kuşkusuz hepsi yetimdi zavallıların – rastlantının rehineleri. Ama o anda, bütün Quinnipak soluğunu tutmuşken, önlerindeki upuzun yol onların aletlerinden çıkacak seslerle çizilmeyi bekler ve sessizce bir anı olmayı umarken hepsi yaşıyordu, hem de nasıl yaşıyordu. Bir ânı.

Bir an.

Sonra Pekisch bir hareket yaptı.

Ve o zaman her şey başladı.

Sağdaki on iki kişi ve soldaki on iki kişi çalmaya başladı, çalmaya ve yürümeye başladı. Adımlar ve notalar. Ağır ağır. Soldakiler sağdakilerle, sağdakiler soldakilerle karşılaştı. O yolda, Quinnipak'ın tek caddesinde binlerce adımın yönlendirdiği ses bulutları – sanki gürültülü bir sağanağın, sessizliği sıyırıp geçtiğini duyar gibisin – ama bu ses bir sağanaktan çok daha tatlı: soldan gelen çok hafif, neredeyse bir dans havası gibi, oysa sağdan gelen bir marş ya da bir kilise korosu olabilir, henüz çok uzaktan geliyor bu sesler – gözler yumulursa belki daha net olarak duyulabilir, her iki yönden gelen sesler, aynı zamanda, ama daha belirgin – kimileri gözlerini yumuyor, kimilerinin gözleri yere dikilmiş, kimileri ise bir sağa bir sola sonra yine sağa ve sonra yine sola bakıyor – ama Mormy'nin bakışları durağan – işin doğrusu, insanlar tam olarak nereye bakacaklarını bilmi-

yorlar – Mormy, daha en başta, o bir anlık uzun sessizlikten bile önce, her şeyden önce, ruhuna işleyen imgelemi yakalamış, içinde taşıyor – o kalabalığın ve bakışların arasında gözleri, ilişecek bin tane yer bulabilirdi, ama en sonunda Jun'un boynuna takılıp kaldı – aslında, insanlar ne dinleyeceklerini de tam olarak bilemiyorlardı – insanlar öyledir, büyünün kendilerini sarmasını beklerler, sırası gelince de ne yapmaları gerektiğini bilirler, gerçek budur – Jun orada, ayakta, kımıldamadan duruyor, üstünde sarı giysisi, saçları ensesinde toplanmış, başında şapka yok: Öylesine yakınında, tam arkasında duran birinin – kim olursa olsun – gözlerinin, parlak güneş ışığını yansıtan o beyaz tene, bir yana eğilmiş boynunun kıvrımına ilişmemesi olanaksız – Mormy'nin gözleri de oraya takıldı ve orada kaldı, yoktu çaresi, bu kez de her şeyi yitiriyordu / Her şey, kasabanın iki ucundan ağır ağır ilerlerken yoldan salt köpük gibi ince bir toz bulutu kaldırmasına karşın, havayı devingen, başıboş, durmadan değişen seslerle renklendiriyordu – o dans havası bir ninni gibiydi, çok hafif, sanki krema gibi dalga dalga kabarıyordu – altısı önde, altısı arkada, aralarında tam üçer metre, sıra sıra yürüyen askerleri andırıyorlardı – tahtadan, pirinçten ve tellerden yapılma silahlarıyla sessizliği kurşuna dizer gibi – yaklaştıkça görünümleri daha silikleşiyor ve her şey kulaklarda toplanıyordu – her adım belleklerde bir tek kocaman ve şizofren, ama şaşmaz bir müzik aletini canlandırıyordu – bütün bunları evdekilere nasıl anlatacağım? – Dünyada anlayamayacaklar / ne olduğunu. Ort da hemen anlamadı, salt geriye doğru kaydığını fark etti, gözünün ucuyla, gökyüzünde acımasızca savrulan bir fırtınanın arkasında bıraktığı beyaz bir üfürük gibi, yavaş yavaş bandodan uzaklaştığını gördü – trombonu hâlâ elindeydi ve yürüyordu, ama bir şeyler olmaktaydı, çünkü arkasında duran Cook'un klarneti birden yanına gelmişti, yanı başında duruyordu – Ort trombonunu çalmayı sürdürüyordu, ama içinde bir şey kopmuş gibiydi – Ort'un içinde, trombonun içinde değil / kafanın içindekileri, adım adım yaklaşan o ses çemberini ölçebilirdin – ama yolun tam ortasında, bütün o ses dalgaları kabarıp üst üste, iç içe yığıldıkça, nasıl hepsi bir tek belleğe, herkesin belleğine sığacak / insanları, arasında, başı eğik, gözleri yerde duran Pekisch'in olduğu yerde, yolun tam ortasında – yolun

öbür yanında, kalabalığın içinde, yere bakmakta olan Pekisch'in tam karşısında üstünde kara ceketiyle duran Pehnt, ne komik, tıpkı dua eder gibi, diye düşündü / Ort dua edecek bile vakit bulamadı, bir işi vardı, trombonunu çalmalıydı, kolay değildi – içinde bir şey koptu, tıpkı öyle – belki yorgunluktan, belki heyecandan – yavaşça geriye kaydı – adımları giderek küçüldü, ama kendilerine göre, çok düzgün – trombonu ağzındaydı ve üflüyordu, bütün notalar doğruydu, günlerce çalıştığı o notalar, bir tekini bile yanlış çalmadı, ama onu arkadan vuran onlar oldu, ağır ağır silinip uzaklaştılar, kaçtılar – bir adım bile ilerlemeden Ort yerinde sayıyor ve içinden bir tek nota bile çıkmayan trombonunu çalıyor – iki kollu kocaman aletten çıkan bir hava kabarcığı patlar gibi oldu – havada bir boşluk buharlaştı / kalabalık öylesine tıklım tıklımdı ki havasızlıktan boğulur gibiydi, iki kollu aleti, herkesin acısını yakalamak ister gibi ağır ağır kıskaçlarını kapatarak sanki bir solukta onu içine çekti – kulaklarına dolan cankurtaran düdüklerinin sesiyle kendinden geçmiş olmasaydı boğulabilirdi – bütün o insanların arasında, o gövdeleri etinde hissederek duran Jun da kendinden geçmişti – Jun gülümsüyordu, sanki bir oyun oynanıyordu – Jun gözlerini yumdu, hafif hafif dalgalanan bir sesler gölüne kendini bırakırken ansızın tıkış tıkış kalabalığın ortasındaki bir gövdenin herkesten çok ona yaslandığını, sırtına, bacaklarına, her yerine değdiğini duydu – o gövdenin Mormy'nin olduğunu biliyordu tabii, bilmez olur mu / bütün o insanların arasında, ama yine de yalnız olan Ort durmuştu / artık bandodan ve bütün heyecanlardan çok uzaktaydı – durmuştur – trombonunu ağzından çıkarır, bir dizini yere koyar, sonra ötekini de, artık hiçbir şey, ne görüyor, ne işitiyor, salt içini kemiren o uğursuz aç hayvanın ısırması / Bay Rail gibi birisi mutlaka bütün bunlara hayran kalırdı ama şu anda alnı cama dayalı, gümüş rayların üstüne terler döken işçilere bakıyordu – geleceğim dedi, öyleyse gelecek – bir demiryolunun heyecanını ekmek için toprağı sürüyorlar – ve işte geliyor, Hector Horeau, ağır ağır Raillerin evine çıkan patikayı tırmanıyor – ikisinin, yani trenin adamıyla Canı Saray'ın adamının karşılaşmasına ancak birkaç dakika kaldı / ninni ile bir kilise korusunu andıran marş arasında yüz

metreden fazla yok – birbirlerini arıyorlar ve bulacaklar – müzik aletleri birbirinin içinde ve adımlar yan yana, soğukkanlılıkla, yolu ortasından ikiye ayıran görünmez çizgisinin üstünde kayar gibi ilerliyor – yolun tam ortasına, başı önüne eğik, kımıldamadan duran Pekisch'in olduğu yere doğru – karşı tarafta da Pehnt var – yakında kalkıp gidecek olan Pehnt – bir daha böyle bir şeyi duyamayacak olan Pehnt – bir esenleşmenin bomboş ânını o sesler fırınında yakmakta olan Pehnt / belki de o fırında terlemek gerekirdi, o zaman, Jun'un elinin yavaş yavaş aşağılara inip biraz beyaz biraz kara bir çocuk olan o erkeğin bacağına değmesine şaşmamak gerekirdi – Jun, gözleri kapalı, kayalara çarpıp batan bir geminin anlatılmaz öyküsünün burgacına kapılmış, kulaklarında kabaran dalgaların sesi, kımıldamadan duruyor – dünyada bir erkeğin bacaklarından daha güzel hiçbir şey yoktur, güzel oldukları zaman – büyük fırının en kuytu köşesinde bir el Mormy'nin bacağından yukarı çıkıyor, bir şeyi izleyen bir okşayış gibi, nereye gideceğini biliyor; Mormy bin kez, neden olduğunu bilmeden, Jun'un elinin tıpkı böyle cinsel organına dokunacağını, ona tatlılıkla, öfkeyle bastıracağını düşlemişti / ve en sonunda savaşı kaybedenlerin tatlı yorgunluğu içinde dizlerinin üstüne çökmüş olan Ort iki büklüm oluyor, başını toprağa koyuyor, tapınır gibi bir an duruyor ve sonra, onunla birlikte ölüp yanında yatan trombonundan yansıyan bir güneş ışınının ürpertici aydınlığı alnında parlarken, bir kurşunla tam gözlerinin arasından vurulmuş bir hayvan gibi, yere yıkılıyor / adım adım birbirlerinin üstüne yürüyen o iki küçücük ses ordusunun çileden çıkaran yavaşlığını görmek insanı öldürüyor – bir ayin, görkemli bir kargaşa, bir hayhuy, içten içe biraz çürük, belki azıcık da utku kokan, bir tür kilise korosu – ve hava gibi hafif, krema gibi dalga dalga kabaran, çocukluktan kalma küçük şeylerle dolu bir tür ninni – ayin ve ninni – ışıklı bir kilisenin kucaklaması ve uykunun okşayışı – ayin, özlem – bir duygu ve başka bir duygu – üst üste – iç içe köpürdüklerini görmek nasıl olur acaba – ya da dinlemek? / çalışma odasının kapısının açıldığını duyan Bay Rail, acaba yanında ne getirdi, diye düşünür – Hector Horeau, saçları karmakarışık, elinde kahverengi çantası, orada duruyor – ilk görüştükleri andan beri zaman hiç geçmemiş gibi – o an tıpatıp yine-

lenir gibi / yalnız bu kez her şey gerçek, yalın ve saf gerçek, bu Jun'un ta kendisi ve bacaklarının arasında kayan sahiden onun eli – omzuna doğru eğilmiş o bembeyaz boyun gibi – eğer Mormy o anda görebilseydi, o elin heyecandan parladığını görür, küçücük ve gizli bir titremeyle belli belirsiz sarsıldığını anlardı / herkesi, kimini daha çok, kimini daha az, herkesi bir ürperti alıyor, artık yalnız birkaç metre kaldı, neredeyse iki ses bulutu kaçınılmaz biçimde birbirine girecek – herkesin kafası altüst – yürekler çılgınca, binlerce gizli uyumla çarpıyor ve herkes pırıl pırıl karşılarında duran ve neredeyse çatışacak olanlara bakıyor / hoşça kal Pehnt, bir daha göremeyeceğim dost, bir kez daha hoşça kal, bütün bunlar senin için / Jun'un eli düğmeler ve utançlar arasından tatlılıkla ve istekle kayıyor / Hoş geldiniz, Bay Horeau – gülümseyerek elini uzatıyor – Hoş geldiniz, Bay Horeau / beş metre, fazla değil – dayanılmaz bir acı, bir işkence – Allah kahretsin, artık buluşsunlar be – her şey bir çığlık gibi patlasın / ama Hector Horeau yanıt vermiyor, çantasını yere koyuyor, başını kaldırıp ona bakıyor, bir an susuyor, sonra gülümsüyor, tüm yüzü bir gülümsemeyle aydınlanıyor / ŞİMDİ – şimdi – tam şimdi – bütün bunlar nasıl düşlenebilirdi? – Bir tek müziğin içinden çıkıp dağılan milyonlarca ses – orada, birbirinin içinde – başı, sonu olmayan – birbirini yutan iki bando – korku içinde kargaşa içinde huzur içinde özlem içinde öfke içinde yorgunluk içinde istek içinde son – imdat – zaman nereye gitti? – Dünya nereye kayboldu? – Ne oluyor, neden bütün bunlar, şimdi – ŞİMDİ – ŞİMDİ / ve en sonunda Pekisch başını kaldırıyor ve bakışı, o yoğun kalabalığın arasında tam karşısında duran Pehnt'in bakışına kavuşuyor, aralarındaki yolu tıkayan ses patlamasını delip geçiyor, artık sözlere gerek yok, böyle bir buluşmadan sonra artık ne bir söze, ne bir devinime ne de başka bir şeye gerek var / ve en sonunda Jun'un sıcak eli, çok uzaklardan gelen ve hep var olan bir istekle Mormy'nin cinsel organını kavrıyor / Hector Horeau bir eliyle saçlarını karıştırırken, Kaybettik, Bay Rail, diyor, bunu söylemek istiyorum, kaybettik / işte böyle / oldu / böyle / oldu / oldu / böyle / oldu / oldu / oldu / bunun ne kadar sürdüğünü söyleyebilecek biri var mı? – Bir hiç – sonsuza dek – ses kasırgasında taş kesilmiş gibi, birbirlerine hiç bakmadan yan yana yürüyorlar /

Artık Cam Saray yok mu? – Hayır, yok artık Cam Saray, Bay Rail / Pekisch yine gözlerini indiriyor, dua eder gibi / ama büyük fırınının en gizli yerinde Jun'un eli kimseye görünmeden Mormy'nin cinsel organını kavrıyor ve her yanını okşuyor – küçük bir kızın avucu, o dimdik, tetikte duran deriye sürtünüyor – dünyada daha güzel bir savaşma olabilir mi? / Ve yavaş yavaş çözülen büyülü bir düğüm gibi – tersine çevrilmiş bir eldiven gibi – notalardan oluşan iki küçük ordu birbirlerine arkalarını dönüyor, ileriye bakarak, yan yana yürüyor – ve o anda, o anlamsız ve yönsüz müziğin parıltısından gözleri kamaşanlardan acaba hangisi bir yere bakabilmişti? / Hayır, ne istersen yap ama ağlamak olmaz, hele tam şimdi, ne istersen, Pehnt, yalnız bunu yapma – neden? – Şu anda olmaz, Pehnt / ama tam o anda birisi ağladı, birisi güldü, birisi şarkı söylendiğini duydu – ben korktum, çok iyi anımsıyorum – hiç geçmeyecek gibi bir korku – ama yavaş yavaş, adım adım geçti gitti / Paxton'un projesini seçtiler – Paxton kim? – Bir başkası, ben değilim / Jun, kafasından erimekte olan müziği duyar, aynı anda, hazdan yerinde çivilenip kalan Mormy'nin taş kesilmiş cinsel organı da erir – o elin uyumlu ve kurnaz devinimi – aslında bir çocuk olan bir erkek ne yapabilir – böyle bir tuzağa düşünce ne yapabilir? / Ninni yeniden kendi içinde büzülmeye başlar, kilise korusunu andıran marş da öte yandan çağlamayı sürdürür – birbirlerine yaslanarak akıp giderler – özlem ve ayin – iç içe girmiş iki duygu – belleklerde bir mucizenin bulutlarının dağılması gibi – uzaklarda yeniden birbirlerini kovalayan notaların tatlılığı – ayrılığın incecik gümüş telleri – ne olurdu, parmaklarının ucunda duyulabilselerdi – tam ayrılık ânında kaçıp giden o tatlılık / bu bir tür kocaman yarımküre, taştan yapılma, kuzeye açılan büyük, süslü bir kapısı ve dört yanını çepeçevre saran yüksek kemerli geçitleri var – Hiç cam yok mu? – Verandalar, peş peşe bir sürü veranda – Peki, neden o kazandı? Neden olduğunu bilmek o kadar önemli mi? / Ve tam heyecanın kıskacı hafifler, kalabalığın halkaları genişlerken – uzakların büyüsü bastırır – tam fırının ortasında, gerilimin küllerinin savrulduğu yerde – işte orada Jun, Mormy'nin cinsel organının, bitkin ve dolup taşmış bir yürek gibi attığını duyar ve sonra ersuyu fışkırıp parmaklarının arasından akar ve her yere bulaşır – Jun'un

elinin dileği ve Mormy'nin bitip tükenmiş arzusu, o kadife gibi yumuşak sıvının içinde eriyip gider – her nehrin en sonunda döküleceği bir deniz hep vardır – Jun'un eli yavaşça uzaklaşır – bir an yine geri döner – sonra kaybolur / kalabalık yavaş yavaş kendine gelir – şaşkın şaşkın bakan yüzler saygınlıklarına kavuşurlar – kulaklarda notaların giderek hafifleyen sesleri çınlar – uzaklarda: ne güzel bir sözcük – güneşin kamçılamasıyla gözlerini açanlar olur – bu arada, bandoda çalanların her biri kendi dümdüz, düşsel ipinde yürür gibi sıraya dizilmiş, soğukkanlılıkla adım adım ilerlemeyi ve çalmayı sürdürür – bazılarının ipi, ister istemez yerde yatan Ort'un yenik düşmüş gövdesine sürünür – oradan başka türlü geçemezler – ama kimse duraklamaz, belki gözle görülemeyecek kadar ufak bir yön değiştirme olur, bir anlık, daha fazla değil, notalarda en küçük bir titreşim, bir yankı bile duyulmaz – bunu anlamayan hiçbir şeyi anlamaz – çünkü yaşamın alev alev yandığı yerde ölüm bir hiçtir – ölüme karşı yapacak şey yoktur – salt o – yaşamı gerçekten tutuşturup yakmak / Bay Rail ve Hector Horeau oturmuş, sessizce uzaklara bakıyorlar – içlerinde zaman / Jun'un elleri sarı giysisinin üstünde kavuşmuş – avuçlarında bir sır var / sona birkaç metre kala – Ort'un yanından geçerken bir milim olsun yerlerinden kımıldamamışlardı – bir ninniye benzeyen dans müziği bir reverans yapar – kilise korosunu andıran marş geri çekilir – özlem silinir – ayin yok olur – kimse ağzını açmayı göze alamaz – son beş adım – son nota – son – en uçtaki evin kenarında dururlar – bir uçurummuş gibi – aletler susar – tek ses yoktur – kimse bu büyüyü bozacak yürekliliği gösteremeyecek mi? – Az önce çalıyorlardı ve şimdi kasabaya arkalarını dönmüş, önlerinde sonsuzluk, kımıldamadan duruyorlar – aslında herkes öyle – belleklerinde sonsuzluk – Ort'un bile önünde, kendine göre, bir sonsuzluk uzanıyor – hepsi – o anda ve sonsuza dek.

Bütün korkunçluk ve olağanüstülük de burada.

İnsanın önünde uzanan sonsuzluk olmazsa, o zaman hiçbir şey yoktur.

...die uns beinah bestürzt...

BEŞ

1

– BAYAN RAIL, Bayan Rail... bağışlayın... Bayan Rail...
– Gel içeri, Brath.
– Bayan Rail, bir şey...
– Söyle, Brath.
– Mormy...
– Ne oldu, Brath?
– Mormy.... Mormy öldü...
– Ne diyorsun?
– Mormy'yi öldürdüler!
– Ne diyorsun?
– Öldürdüler! Oradaydı, başına vurdular, taş atıyorlardı ve bir tanesi başına geldi. Bir çuval gibi yere yığıldı. Soluk almıyordu.
– Ne diyorsun?
– Demiryolunun adamları, işçileri oradaydı, çok öfkeliydiler, bize bağırıp duruyorlardı, kırk kişi kadardılar, belki daha bile çok, onları durdurmaya çalıştık, ama çok fazlaydılar, o zaman kaçtık... biz kaçarken o lanet olası taşları atmaya başladılar, neden bilmiyorum, ama Mormy geride kalmıştı, kaç diye bağırdım, ama galiba duymadı, bilmem, orada kaldı ve en sonunda bir taş tam kafasına geldi, bir anda yere yıkıldı, o zaman hepsi durdu, ama artık çok geçti, artık yapacak bir şey yoktu, soluk almıyordu ve başı da... yani, ölmüştü.
– Ne diyorsun?
– Rayları sökmek istiyorlardı, o yüzden hepimiz oraya gitmiştik, sonra onları bir güzel dövmeye başladık, ama çok kötü herifler hepsi, hem biz azınlıktaydık, sonunda kaçmak zo-

runda kaldık, hepimiz kaçtık, Mormy dışında... aslında o da bizimle koşmaya başlamıştı, ama birden, neden bilmiyorum, dönüp arkasına baktı ve durdu, o lanet olası taşları fırlatmaya başladıklarında öyle orta yerde kımıldamadan duruyordu, onlar alaylı alaylı gülüyor, arkamızdan taş atıyorlardı, ama sırf eğlenmek, bizimle dalga geçmek için... ama Mormy orada, tam ortada durmuş, dimdik yüzlerine bakıyordu, ne bileyim, belki de buydu onları çileden çıkaran, çünkü birden yere yıkıldığını gördüm, bir taş tam alnının ortasına gelmişti, o yere düşünce hepsi gülmeye başladı... biz de tabana kuvvet kaçmaya. Sonradan geri döndük, ama artık yapacak bir şey yoktu, kafası ezilip pestil gibi olmuştu, her yer kan içindeydi, kafası yarılmıştı, bilmem ne vardı bakacak, çünkü durmuş öyle bakıyordu, eğer bizimle birlikte kaçmış olsaydı...

– Ne diyorsun?

– Kudurmuş gibiydiler, o demiryolcular, bir kuruş alamayacaklarını anlayınca tek tek rayları sökmeye başlamışlardı, hakları olan parayı alıncaya kadar da durmayacaklarını söylüyorlardı, gerçekten tüm rayları birer birer söküyorlardı... o zaman ben, Bay Rail döndüğü zaman kuşkusuz paralarını getireceğini söyledim, ama kulak asmadılar, artık inanmıyorlardı... Bay Rail'in trenini de parça parça etmesinler diye, onları durdurmak için aşağıya gittik, Mormy'nin bizimle gelmesine hiç gerek yoktu, ama gelmek istedi, zaten bazıları, bir kişi fazla olursa daha iyi dediler, böylece o da geldi. Oraya varınca, onlarla konuşmaya ve sözlerimize inandırmaya çalıştık, ama kötü herifler hepsi, ben zaten Bay Rail'e söylemiştim, bunların topu hapishane kaçkını diye... ama dinlemek istememişti beni... önce, karşılıklı biraz sövüp saydık, ama sonra, nasıl oldu bilmem, birbirimize girdik, yanımızda birkaç tane sopa falan getirmiştik, ama dövüşmek için değil, sırf eli boş gitmemek için... ama bıçakların çekildiğini görünce, hemen kaçalım, diye bağırdım, çünkü onlar çoğunluktaydı ve hepsi de kötü herifler, durmadan koşmaya başladık, bir tek Mormy'den başka, önce o da bizimle koşuyordu, ama sonra bir an gözden kaybettim, arkamı dönünce, ortalık yerde dimdik durmuş, o serserilere baktığını gördüm, bilmem neden, büyülenmiş gibiydi, hiçbir şey duymuyordu, heykel gibi durmuş onlara bakıyordu, sonra birden yere yı-

ğıldı... tam kafasından vurulmuştu ve yere düştü... arkaya doğru... tıpkı bir kukla gibi... o zaman hepimiz durduk, ötekiler de konuşup gülüşmeyi kestiler ve durdular, korkunç bir sessizlik oldu, ne yapacağımızı bilemiyorduk. Mormy yerde, kımıldamadan yatıyordu. Ben hemen geri dönüp koşmaya başladım, onu öldürdüklerini düşündüm ve gerçekten de öyleydi, o alçaklar onu öldürmüşlerdi... Kafası ikiye ayrılmıştı, içinden kanla birlikte başka şeyler de akıyordu, bir şeyler yapmak istiyordum, ama elimi nereye süreceğimi bilemiyordum, o darmadağın olmuş kafadaki gözlere bakmak dayanılır gibi değildi, ama zaten gözler yoktu, hiçbir şey kalmamıştı, insan ne diyeceğini bilemiyordu, o zaman ellerini tuttum, aklıma yapacak başka şey gelmiyordu, ellerine sıkı sıkı sarıldım ve salak gibi, çocuk gibi ağlamaya başladım, bilemiyorum, çok korkunç bir şeydi, böyle pisi pisine gitmek... çünkü kaçmamıştı, değil mi ya? Ne görmüştü de orada kazık gibi dikilip kalmış ve canından olmuştu? Bilemiyorum ne görmüştü; sana da hep böyle çılgınca bakardı, herkes gibi bakmazdı, gözleri bambaşkaydı... o yüzden yaşamını yitirmiş olabilir mi? Ne vardı o gözlerde canına kıyılmasına neden olacak; belasını mı arıyordu... belasını mı arıyordu...

Aziz Lorenzo Bayramı'ndan sekiz ay sonra, bir ocak öğleden sonrasında Mormy'yi öldürdüler. Bay Rail yoktu, nerede olduğunu kimse bilmiyordu. Mormy'yi gömdüklerinde Jun yalnızdı. Sonra da günlerce yalnız kaldı, ta ki, kahverengi kâğıda sarılı ve üstünde kara mürekkeple adı yazan bir paket gelinceye kadar. Paketi saran sicimi kesti, kahverengi kâğıdı açtı, sonra içindeki beyaz kâğıdı, onun da içindeki kırmızı kâğıdı açtı: Ortaya çıkan mor kutunun içinde sarı kadifeden minik bir kutu daha vardı. Kutuyu açtı. İçinde bir mücevher vardı.

Sonra Jun, Brath'i çağırdı.

– Bay Rail yakında dönüyor, dedi. Ne zaman ve nereden geldiğini öğrenmeye çalış. Onu karşılamaya gitmek istiyorum.

– Ama bu olanaksız, nereye gittiğini kimse bilmiyor.

– Beni oraya götür, Brath. Götürebildiğin kadar çabuk.

İki gün sonra Jun, adını bile duymadığı bir kentin tren istasyonunda oturuyordu. Trenler geliyor, trenler kalkıyordu. Ama Jun orada, gözleri yerde oturuyordu. Hafif hafif soluyor,

sonsuz bir sabırla bekliyordu. Saatler geçti. Derken bir adam göründü. Bu Bay Rail'di.

– Jun, ne yapıyorsun burada?

Jun kalktı. Yıllarca yaşlanmış gibiydi. Ama gülümsedi ve,

– Bağışla, Dann, dedi, ama senden bir şey istemem gerekti.

Brath birkaç adım geride duruyordu. Yüreği yerinden fırlayacak gibi atıyordu.

– Sen bir kez bizim, ikimizin, hiç ölmeyeceğimizi söylemiştin bana. Doğru muydu?

Trenler çılgın gibi gidip geliyordu. İnsanlar inip biniyor, hepsi kendi yaşamlarının iğneleriyle kendi öykülerini dikiyor, bu lanet olası ama çok güzel, sonu gelmez işle uğraşıyorlardı.

– Doğruydu, Jun. Yemin ederim.

Bay Rail eve gelince korkunç bir sessizlik ve istenmeyen bir konuk buldu: Mühendis Bonetti. Mühendis çok konuşuyor ve durmadan, her şeyi açıklayıp çözeceğini sandığı iki cümleyi kullanıyordu: "Üzücü bir kaza," ve "Maaşların gecikmesinden kaynaklanan huzursuzluk." Bay Rail onu içeri almadan eşikte durup bir süre dinledi. Ondan tiksindiğine iyice emin olduktan sonra birden sözünü kesti:

– Adamlarınızın hemen bu akşam buradan gitmelerini istiyorum. Bir ay içinde paranızı alacaksınız. Şimdi gidin buradan!

Çok sinirlenen Mühendis Bonetti bir şeyler homurdandı.

– O başka iş. O gün orada kırk kişi kadar vardı. İçlerinden biri ya keskin nişancıydı ya da çok şanssız biriydi. Görürseniz, kendisine, burada herkesin onu bağışladığını söyleyin. Ama sonra şunu da ekleyin: cezasını çekecek yaptığının. Kötü bir iş yaptı, ama cezasını çekecek.

– Bay Rail, böyle barbarca bir mesajı asla iletemem, çünkü dediğim gibi, bu işi yapanın kim olduğundan zerre kadar...

– Def olun! Ölüm kokuyorsunuz!

Ertesi gün şantiye bomboştu. Hepsi toz olmuştu. Elisabeth'in gözleri önünde dokuz kilometre dört yüz yedi metre demiryolu uzanıyordu. Durağan. Dilsiz. Herhangi bir çayırda, otların arasında bitiyordu raylar. İnce ince yağan bir yağmur altında, saatlerce, tek başına adım adım yürüyen Bay Rail, en sonunda oraya ulaştı. Son ray parçasının üstüne oturdu. Çevresinde ne kırlar, ne tepeler görünüyordu, her şey, gökten inen o gri

sularda boğulmuş gibiydi. Nereye dönsen, lanet olası biçimde aynıydı. Ne yüzüne bakan, ne de onunla konuşan biri vardı. Sözsüz ve yönsüz çürümüş bir çöl. Bay Rail çevresine bakmayı sürdürüyordu, ama başlangıç noktasını bulmak olanaksızdı. Bir türlü anlayamıyordu. Yapacak şey yoktu. Bulamıyordu aradığını. Yaşam ne taraftaydı?

2

Bay Rail ve Hector Horeau, kış ortasında, kocaman evin ortasında, karşı karşıya oturuyorlar: sessizce. Bir daha görüşmemişlerdi. Yıllarca. Sonra bir gün Horeau çıkageldi.

– Paris'te kar yoktu.

– Burası karlar içinde.

Karşı karşıya oturuyorlar. Kocaman hasır koltuklar. Sessizce soluk alıp veriyor, sözcükleri aramıyorlar. Orada olmak bile bir davranış, bir jest. Kendine göre bir güzelliği var. Dakikalarca, belki bir saat, öylece. Sonra, neredeyse duyulmayacak kadar yavaş, Hector Horeau'nun sesi geliyor.

– Ayakta duramayacağını sanıyorlardı. Kalabalık, binlerce insan açılışa geldiği zaman, kâğıttanmış gibi –zaten kâğıttan değil mi hepsi– yok hayır, kâğıt değil, daha beter, camdanmış gibi, eğilip bükülecek. Öyle diyorlardı. O kocaman demir kemerlerin daha birincisini yerine koyar koymaz yıkılacak, her şey çökecek; böyle yazıyordu uzmanlar. O gün geldi çattı ve kentin büyük bir bölümü salt her şeyin nasıl çöktüğünü görmek için geldi. O demir kemerler, çapraz sahını taşıyan tonozlar çok büyüktür, yavaş yavaş yerlerinden oynatıp yirmi beş metre yüksekğe kaldırmak, sonra da yerdeki sütunların üstüne koymak için onlarca bucurgat ve palanga ister. En azından yüz tane işçi ister. Herkesin gözü önünde çalışmaları gerekir. İş bir saat sürer. En sonunda, tam can alıcı noktaya gelince, birisi artık dayanamaz, gözlerini kaçırır, görmek istemez ve de görmez o muazzam, görkemli demir kemerlerin uzak iklimlerden gelen kocaman göçmen kuşlar gibi yavaşça süzülerek aşağı indiklerini ve dinlenmek istercesine sütunlara konduklarını. Şimdi herkes alkışla-

maktadır. Ben zaten demiştim, derler. Sonra evlerine dönüp gözleri faltaşı gibi açık dinleyen çocuklarına anlatırlar. Bir gün beni de Cam Saray'a götürür müsün? Tabii, bir gün götürürüm, hadi şimdi uyu.

Bay Rail elindeki yeni kitabın sayfalarını gümüş bir mektup açacağı ile tek tek keser. Sayfaları birer birer özgürlüğe kavuşturur. Tıpkı bir ipe inciler dizermiş gibi. Horeau ellerini ovuşturup önüne bakar.

– Kraliyet Özel İstihkâm Bölüğü'nden üç yüz asker. Başlarında, beyaz palabıyıklı, tiz sesli, elli yaşlarında bir adam. Üstgeçitlerin, Evrensel Sergi'ye gelecek bütün o kalabalığın ağırlığını taşıyamayacağını düşündüklerinden çağırmışlardı askerleri. Hepsi çocuk yaştaydı, acaba korkuyorlar mı? Onları yukarı çıkarıp çökeceğini sandıkları kalasların üstünde yürütmek istiyorlar. İkişer ikişer sırayla yukarı tırmanıp dar tahtaların üstünde yürüyorlar. Sonu gelmez bir geçit töreni. Acaba korkuyorlar mı? En sonunda, tepede, ellerinde tüfekleri, sırtlarında içi taş dolu birer çanta, bir geçit törenindeymiş gibi sıraya dizilirler. İşçiler aşağıdan onlara bakar ve komik bir savaş, diye düşünürler. Beyaz bıyıklı adam bir komut verir ve askerler hazır ol durumuna girer. Bir komut daha ve kusursuz biçimde dizilmiş, yürüyüşe geçerler. Her adımda bastıkları yer göçebilir, ama üç yüz çehreden hiçbir şey okunmaz. Ne şaşkınlık, ne korku, ne de herhangi bir başka duygu. Hepsi ölüme gitmek üzere tam bir eğitimden geçmiş. Görülecek bir şey. Uzaktan bakınca, kocaman kapalı bir şişede süregelen bir savaşı andırıyor, hani o ince işçilik isteyen yelkenliler gibi ama çok daha güzel. Koskoca bir cam şişeye ustaca sokulmuş bir savaş. Uyumlu adımların kulakları sağır eden sesi cam duvarlarda yankılanıp havada dalgalanır. İşçilerden birinin cebinde bir ağız armonikası vardır. Çıkarır ve o anlamsız yürüyüşün havasına uydurarak *God Save the Queen* (Tanrı Kraliçeyi Korusun) marşını çalmaya başlar. Hiçbir şey çökmeyecek ve sapasağlam yolun sonuna varacaklar. Armonikanın sesi çok güzeldir. Geçidin sonuna gelir ve dururlar. Beyaz bıyıklı adamın bağırdığı bir komut hepsini durdurur. Bir komut daha ve yüz geri ederler. Bir daha yürüyüşe geçerler, sonra üçüncü kez bir daha. Hiç belli olmaz. Yerden on metre yükseklikte, bir türlü çökmeyen tahta zemin üstünde ileri geri

gidip gelirler. Gülünç bir öykü. Bu da gazetelere yansır. Öteki öykü, yani serçelerin öyküsü gibi. Koskoca bir serçe sürüsü gelip Cam Saray'ın kirişlerine konmuştu. Binlerce serçe yüzünden işler aksamıştı. Yerleştirilen pencere camlarının arkasındaki sıcaklığa gelmişlerdi. Kuşları kovmak olanaksızdı. Sürekli bir gürültü, sonu gelmez kanat sesleri kafaları allak bullak ediyordu. Her yer cam olduğundan kuşlara ateş de edilemezdi. Önce zehir koymayı düşündüler, ama kuşlar bu hileyi yutmadı. Her iş durmuştu, açılışa iki ay kala bütün işler durmuştu. Durum komikti, ama elden gelen bir şey yoktu. Tabii, her kafadan bir ses çıkıyordu, ama işe yarayan tek bir yol bulunamamıştı. Ve eğer Kraliçe, "Wellington Dükü'nü çağırın," dememiş olsaydı, işler tam sarpa saracaktı. Derken bir sabah Dük şantiyede göründü. Bir süre durup havada, camların önünde uçuşan kuşlara baktı. Sonra, "Bir şahin. Bir şahin getirin," dedi. Başka bir şey söylemeden çekti gitti.

Bay Rail teker teker kitabının sayfalarını kesiyordu. 26'ncı sayfa. Ve dinliyordu.

– Anlatılır gibi değil. Halk, Cam Saray'ı gördükten sonra evine dönüyor ve anlatılır gibi değil, diyordu. Orada olmak gerekirdi. Nasıldı? Sahiden korkunç sıcak mıydı? Hayır, hiç değildi. Peki, nasıl yaptılar acaba? Bilmem. Gerçekten kocaman bir org var mı? İki tane org var. Üç tane var. Cam Saray'da üç org çalındığını duydum: anlatılır gibi değil. Bütün demir direkleri renk renk boyamışlar: kırmızı, mavi, sarı. Ya camlar, camları anlat. Her şey camdan, tıpkı bir sera gibi, yalnız bin kat daha büyük. İçeridesin, ama dışarıda gibisin, oysa içeridesin. İnsanlara hiçbir şey anlatmaya gerek yok; herkes bunun bir büyü olduğunu biliyor. Yürüyerek geliyorlar ve daha uzaktan görür görmez, o güne kadar böyle bir şeyle hiç karşılaşmadıklarını hemen anlıyorlar. Ve giderek yaklaştıkça, hayaller kurmaya başlıyorlar. Camdan bir dünya. Her şey çok daha hafif olur. Sözcükler, korkular, hatta ölmek bile. Saydam bir yaşam. Ve uzaklara bakarak, sonsuzluğu izleyerek, gözleri açık ölmek. Bütün bunları insanlara anlatmaya gerek yok. Herkes biliyor. Biraz da bu yüzden, Evrensel Sergi bittiği zaman, hiç kimse Cam Saray'ın da bir daha geri gelmemek üzere ortadan kalkacağını düşünmedi. Şaşkınlık o kadar çok gözde kalmış, binlerce insanın

belleğinde ve imgeleminde öylesine yer etmişti ki! Onun için, bu kocaman Cam Saray'ı parça parça söküp kent dışında bir yerde yeniden kuracağız, çevresinde kilometrelerce bir park, göller, havuzlar ve labirentler olacak. Geceleri havai fişekler atılacak. Gündüzleri büyük konserler verilecek ya da harika gösteriler, at yarışları, deniz savaşları yapılacak, cambazlar, filler, canavarlar getirilecek. Her şey şimdiden hazır. Bir ay içinde cam sarayı söküp orada yeniden kuracağız. Tıpkısını. Ya da belki daha büyüğünü. Ve herkes, yarın Cam Saray'a gidelim, diyecek. Her canları istediğinde oraya gidip keyiflerince düşler kurabilecekler. Arada bir yağmur yağacak, o zaman herkes, Cam Saray'a düşen yağmur damlalarının sesini dinlemeye gidelim, diyecek. Ve yüzlerce insan, tıpkı bir akvaryumdaki balıklar gibi, o cam kubbenin altında bir araya gelip alçak sesle konuşarak yağmuru, yağmurun çıkardığı sesleri dinleyecek.

Bay Rail 46'ncı sayfayı kesmeyi bırakmıştı. Bu, çeşmeleri anlatan bir kitaptı. İçinde resimler ve hidrolik mekanizmalarla ilgili, akıllara durgunluk veren bazı çizimler de vardı. Bay Rail mektup açacağını geniş hasır koltuğunun koluna koymuştu. Hector Horeau'ya bakıyordu. Bakıyordu.

– Günün birinde bir mektup aldım, Cam Saray'ı düşleyen adamı tanımak istiyorum, diye yazıyordu. Bir kadın el yazısıydı. İmza: Rebecca. Sonra bir mektup daha geldi. Arkasından bir tane daha. En sonunda, buluşma yerine, saat beşte, çevresinde kilometrelerce park, göller, havuzlar ve labirentler olan, yeniden kurduğumuz Cam Saray'ın tam merkezine gittim. Rebecca'nın bembeyaz, neredeyse saydam bir teni vardı. Kocaman tropik bitkilerin ve Robert Dander ile Pott Bull arasında yakında yapılacak yılın boks maçını ve ucuz biletlerin de doğu girişinde satıldığını bildiren ilanların arasında biraz dolaştık. Cam Saray'ı düşleyen benim. Ben Rebecca'yım. Çevremizde insanlar gidip geliyor, oturup gevezelik ediyorlardı. Rebecca, harika bir adamla evlendim, kendisi doktordur, bir ay önce, hiçbir şey söylemeden, tek bir satır bırakmadan ortadan kayboldu, dedi. Özel bir merakı, daha doğrusu bir saplantısı vardı, yıllardır onunla uğraşırdı: Düşsel bir ansiklopedi hazırlıyordu. Yani, tanınmış kişiler, ne bileyim, sanatçılar, bilim adamları, politikacılar gibi insanlar uydurup öz yaşamlarını ve ne gibi şeyler yap-

tıklarını yazardı. Kitabında binlerce ad vardı, inanmayacaksınız, ama öyleydi. Hepsi alfabe sırasına göre dizilmişti; A'dan başlıyordu ve Z'ye kadar gidecekti. Bunlarla on kadar defter doldurmuştu. Bana hiç göstermezdi, ama o ortadan kaybolduktan sonra sonuncu defteri aldım ve kaldığı yere baktım. H harfine gelmişti. Son ad Hector Horeau idi. Onun öyküsü ve baştan sona Cam Saray'ın öyküsü yazılmıştı. Son mu? Hangi son? Rebecca, sonuna kadar, dedi. Ve böylece, bembeyaz, neredeyse saydam bir teni olan o kadından Cam Saray'ın sonunu öğrendim. Hangi son, diye sordum, o da anlattı.

Bay Rail kımıldamadan durmuş ona bakıyordu. Çeşmeler hakkındaki kitabı yere koymuş, küt uçlu, gümüş mektup açacağını parmaklarının arasında çevirip duruyordu. Bu, kalleş bir hançeri andırıyordu. Tam yorgun katillere göre. Hector Horeau önüne bakıyor ve hiçbir şeyi umursamayan, tatlı bir sesle konuşuyordu.

– Prova yapan sekiz müzisyen vardı. Geç olmuştu ve o saatte Cam Saray'da onlardan ve birkaç tane bekçiden başka kimse kalmamıştı. Cumartesi günü verecekleri konserin provasını yapıyorlardı. O koskoca demir ve cam sarayda neredeyse kaybolup giden müzik, küçücük gibiydi. Sanki bir sırdı çaldıkları. Sonra ansızın kadife perdelerden biri tutuştu, neden olduğu hiçbir zaman anlaşılamadı. Viyolonselci, gözünün ucuyla sarayın öbür köşesinde yanmaya başlayan garip bir meşale gördü ve yayını havaya kaldırdı. Hiçbir şey söylemeden birer birer hepsi çalmayı kesti. Ne yapmaları gerektiğini bilemiyorlardı. Önemsiz bir şey gibi görünüyordu. Denetimden sorumlu iki kişi koşarak gelmiş, perdeyi yere indirmeye çalışıyorlardı. Viyolonselci önündeki sehpadan notalarını aldı. Belki de birini çağırmak gerek, dedi. Kemancılardan biri, 'Ben buradan gidiyorum,' dedi. Aletlerini kutularına yerleştirip birer birer çıktılar. Birkaç kişi, gittikçe yükselen alevlere bakmak için kaldı. Sonra, perdeden birkaç adım ötedeki bir çalı yığını ansızın tutuşuverdi, hışımla çıtırdayan alevler tavandan sarkan gaz lambasına kadar ulaştı, sonra lambanın büyük bir gürültüyle yere düşmesiyle yangın, birbirine girmiş ırmaklar gibi dört yana yayıldı, ateş, ışık, duman ve yıkım bir anda her yeri sardı. Bu görülecek bir manzaraydı. Alevler birkaç dakikanın içinde tonlarca şeyi yutuyordu.

Dışarıdan bakıldığında Cam Saray dev bir elin yaktığı koskoca bir lambayı andırıyordu. Kentte insanlar pencerelerine yaklaşıp, bu ışık nereden geliyor, diye sormaya başladılar. Boğuk bir ses, parkın patikalarından kentin ilk evlerine ulaştı. Onlarca, yüzlerce, binlerce insan koşup geldi. Yardımcı olmak, görmek, bağırmak için gelenlerin hepsinin gözleri yukarıdaydı, hepsi o aşırı büyük havai fişeklere bakıyorlardı. Kuşkusuz, fıçılarla su boşalttılar, ama her yeri saran yangını söndürmek olanaksızdı. Herkes, Dayanacak, diyordu, çünkü bir düş gibi böylesine uçup gidemez. Herkes, Dayanacak, diye düşünüyordu ve herkes, ama herkes, 'Camdan ve demirden yapılmış bir şey nasıl alev alır?' diye soruyordu. Nasıl olur böyle şey, demir yanmaz, cam da yanmaz, ama alevler her yeri sarmış, her şeyi yutuyor, bu işin içinde bir iş var, olamaz yoksa. Yok hiçbir anlamı. Gerçekten de yoktu, hiçbir anlamı yoktu, ama içerideki ısı çılgınca yükselince ilk cam levha birden patlamış ve sanki bir gözyaşı damlasıymış gibi, hiç kimse, o binlerce insandan bir teki bile görmemişti, ama sonun geldiğinin ilk işareti oydu ve çok sonradan herkesin anlayacağı gibi, birbiri arkasından bütün cam levhalar patlamaya, sözcüğün tam anlamıyla tuzla buz olmaya, kırbaç gibi şaklamaya, uçsuz bucaksız bir yangının çatırtısıyla cam parçaları dört bir yana dağılmaya başlamıştı: gözlerde uçuşan cam kırıntıları, gündüz gibi aydınlık gecede insanı durduğu yere çivileyen bir heyecan, neden olduğunu anlamadan hüngür hüngür ağlatan bir gösteri, acı bir şenlik. Cam Saray'ın on bin gözü patladı. İşte o yüzden. Öyleyse, artık sonumuz geldi demektir; gittikçe büyüyen alev yumağı bütün gece heyecanları öğüttü, Cam Saray yavaş yavaş, anlamsızca, ama kabul etmek gerekir ki çok görkemli bir biçimde gidiyordu. Ağır ağır, neredeyse hiç karşı koymadan eridi, sonunda iki büklüm oldu, sonsuza dek yenik düştü ve omurgası ikiye bölündü: Baştan başa içinden geçen koca demir kiriş, saatlerce dayandıktan sonra, acımasızca çatladı, bitkin, mahvolmuş bir halde, çok büyük bir bomba patlamış gibi, kilometrelerce uzaktan bile duyulan, hiç kimsenin unutamayacağı korkunç bir gümbürtüyle yarıldı, tüm geceyi ve herkesin uykusunu bölerek paramparça oldu. Anneciğim, ne oldu? Bilmiyorum, yavrum, bir şey yıkılmış olacak, Cam Saray yıkıldı, gerçek bu, dize geldi ve teslim oldu, sonsuza dek yitti, uçup git-

ti, yok oldu, işte o kadar, tamam, olan bu, her şey bitti, bu kez bir daha geri gelmemek üzere, sonsuza dek kayboldu, hiçliğe karıştı. Onu düşleyen her kimse, artık uyandı.

Sessizlik.

Bay Rail başını eğdi. Bir elindeki gümüş mektup açacağının yuvarlak ucunu öteki avucuna batırmaya çalışıyor. Sanki bir şey yazar gibi. Sanki arka arkaya harfler yazıyor. Hiyeroglifi andıran harfler. Derisinde işaretler görünüyor ve sonra hepsi, büyülü harflermiş gibi siliniyor. Yazıyor, yazıyor, yazıyor, yazıyor, yazıyor... Ne bir gürültü, ne bir ses, hiçbir şey yok. Sonsuz bir zaman geçiyor.

Sonra Bay Rail gümüş mektup açacağını bırakıyor ve

– Bir gün, diyor... ölümünden az önce bir gün... Mormy'yi gördüm... oğlum Mormy'nin Jun'la sevişiğini gördüm.

Sessizlik.

– Jun onun üstündeydi... ağır ağır deviniyordu ve çok güzeldi.

Sessizlik.

Ertesi gün Hector Horeau gitti. Bay Rail gümüş mektup açacağını ona armağan etti. Birbirlerini bir daha hiç görmeyeceklerdi.

3

Pekisch denen şeytan,
bana yazdığın mektupları Bay Ives'e yollama diye kaç kez söylemedim mi sana? Yüz kere yazdım artık orada oturmuyorum diye. Pekisch, ben evlendim, sok bunu kafana. Artık bir karım var ve Tanrı isterse, yakında bir de çocuğum olacak. Ve her şeyden önce ARTIK BAY IVES İLE OTURMUYORUM. Dora'nın babası bize tek katlı bir ev armağan etti ve mektuplarını oraya yollamanı istiyorum, adresi de yüz kere yazdım sana. Demek istediğim şu: Bay Ives sabırsızlanmaya başladı. Üstelik, kentin ta öbür ucunda oturuyor. Her sefer upuzun bir yol tepmem gerekiyor. Hem sen neden büyük bir inatla mektuplarını oraya gönderiyor ve de herkese öyle söylemekte direniyorsun, asıl sinir olduğum bu, çünkü yolu çok iyi biliyorum, Bay Ives de aslında sabırlı bir adamdır, ama önemli olan, senin hâlâ orada oturduğumu sanman, oysa ben buradayım ve artık orada...

...çılgın bir rüzgâr her şeyi allak bullak etti, kafaları da, yani düşünceleri demek istiyorum, omuzların üstünde duran kafaları değil. Bir bakıma, şöyle bir düşününce, rüzgârın müziği bir ülkeden ötekine taşıyabileceğini hiç düşünmemiş olmak aptalca bir şey. Ufak bir-iki değişiklikten sonra, rüzgârı süzecek ve sesleri özel bir alette toplayıp herkese dinletecek değirmenler yapılabilir. Caspar'a söyledim. Ama o, değirmende un yapıldığını söylüyor. Caspar'ın kafasında hiç şiir yok. İyi bir çocuk, ama şiirden tümüyle yoksun.
N'apalım.

Salaklaşma, zenginlerden uzak dur ve eski arkadaşını unutma.

Pekisch

Not: Bay Ives'den bir mektup aldım. Artık orada oturmadığını söylüyor. İşine karışmak istemiyorum ama nedir bu hikâye?

... harika, gerçekten harika bir şey. Nasıl olacağını düşünemiyordum bile ve işte şu anda karşımda, saatlerce durup bakabilirim, olamaz gibi geliyor, bu ufacık şeyin benim oğlum olduğu, onu benim yaptığım inanılır şey değil. Benim ve Dora'nın tabii. Ama ben de varım bu işte, yani. Ya büyüdüğü zaman? Bu çocuğa bir şeyler anlatmak gerekecek. Ama nereden başlamalı? Pekisch be, ilk kez bir şey anlatılacağı zaman, ne anlatmalı insan? En başta söylenmesi gereken: bütün öykülerin içinde, duyacağı ilk öykü olmaya layık bir tane vardır herhalde. Olmalı öyle bir tane, ama hangisi?

Çok mutluyum ve aklım karmakarışık.

Yine de bir an bile arkadaşın olduğunu unutmayan,

Pehnt

Beni iyi dinle, Pehnt,
başkentin en zengin sigortacısının kızıyla evlendiğini, çok gülünç bir şey olsa bile sineye çekebilirim. Bu esprili ve bir bakıma üzücü davranışının sonucunda, senin sigortacılık yapmaya başlamanı da kabullenebilirim. Seni bir aile kurmak zorunda bırakacağını ve kısa bir sürede kaçınılmaz biçimde serseme çevireceğini göz önünde tutmakla birlikte, illa istersen, çocuk yapmış olmana da peki diyebilirim. Ama, asla kabul edemeyeceğim bir şey var, o da o zavallı çocuğa Pekisch adını, yani benim adımı vermen. Nereden geldi aklına bu saçma fikir? O yavrucağın başında zaten yığınla dert olacak, bir de, böyle gülünç bir adla, yaşamını güçleştirmene hiç gerek yok. Üstelik, bu bir ad bile değil. Yani, sahici bir ad değil demek istiyorum. Doğduğum zaman benim adım Pekisch değildi ki. Sonradan oldu. Mutlaka öğrenmek istiyorsan, Kerr ve bando-mızıkasının geldiği o lanet olası güne kadar, bir adım vardı. O gün yitirdim her şeyi, adımı bile. Kaçarken, neresi olduğunu bile anımsamadığım bir kente geldim ve kendimi berbat bir otel oda-

sında beş paralık bir orospuyla karşı karşıya buldum. Kadın yatağın üstüne oturdu ve benim adım Fanny, ya seninki, dedi. Nereden bilecektim. Tam pantolonumu çıkarıyordum. Pekisch, deyiverdim. Bir yerde duymuştum böyle bir şey, ama neresi olduğunu bile anımsamıyordum. Öyle, düşünmeden, Pekisch, dedim. Kadın: Ne garip ad, dedi. Görüyor musun, o bile ne zırva bir ad olduğunu anladı. Sen ise kalkmış o zavallı yavruya bu adı vermek istiyorsun. O çocuğun büyüyünce dosdoğru gidip sigortacı olacağının farkında değil misin? Sence, adı Pekisch olan birisi, sigortacılık yapabilir mi? Vazgeç bu işten. Bayan Abegg, Charlus adının çok uygun olduğunu söylüyor. Bana kalırsa, bir ad olarak pek şans getirdiği fikrinde değilim, ama ne de olsa... Belki, salt Bill koyabilirsin çocuğun adını. İnsanlar genellikle, adı Bill olanlara güvenirler. Bir sigortacı için iyi bir addır. Bir düşün.

Üstelik, Pekisch benim. O çocuk kim oluyor?

Pekisch sr.

Not: Bay Rail, artık demiryolları olmadığı için, onları sigorta ettirmek istemediğini söylüyor. Uzun hikâyedir. Bir gün anlatırım.

Çok sayın, kıymetli Bay ve Profesör Pekisch,
ne halt etmeye saygıdeğer kaleminizi elinize alıp bize bir haber ulaştırmadığınızı bildirirseniz minnettar olacağız. Üstelik, aylarca uğraşmamızın basit ve iddiasız bir meyvesi olan Kusursuz Sigortacının Elkitabı'nı açmadan geri yollamakta direnmeniz de hiç hoş bir şey değil: Bu kitap, size ithaf edilmenin dışında, genel kültürünüz bakımından da pek yararsız sayılmaz. Belki de Quinnipak'ın havasının bir zamanlar ona duyduğunuz sevgiyi paslandırdığı ve o sizi hiç unutmadığı halde gönlünüzden sildiğiniz arkadaşınız

Pehnt

Not: Bill'den selamlar.

... gerçek bir sigortacıyı 'asla çürütülemeyecek bir biçimde' tanımlamakta ve saygınlığını belirtmekte galoşların oynadığı önemli rolden söz edilen XVII'nci bölümde... Sizi temin ederim ki, bu

gibi sayfalar, sevgili ulusumuzun eşsiz gülmece yazarları çıkarmaktaki olağanüstü yeteneğine olan yitirdiğim güveni geri getirmektedir. Kusursuz sigortacının beslenmesine ayrılan ve kitabınızda her zaman haklı olduğu belirtilen sayın müşteriler için hiçbir zaman kullanılmaması gereken sözcükleri içeren sayfalardaki emsalsiz alaycılığı asla küçümsemiyorum. Ne de, barut taşıyan gemilerin sigortası ile ilgili tehlikeleri usta bir kalemle özetlediğiniz sayfalardaki dramatik sunumu yadsımaya kalkışabilirim. Ama, yukarıda sözü edilen galoşlara ayrılan satırların elle tutulur, gözle görülür komikliğinin eşi menendi olmadığını bir daha söylememe izin verin. Onlara duyduğum saygıyı belirtmek amacıyla, hizmetlerinizden yararlanmaya ve şirketinizin su götürmez güvenirliğini de hesaba katarak, hayatta en önem verdiğim ve sonuç olarak tek sahip olduğum şey olan kulaklarımı sigorta ettirmeyi ciddi olarak düşünüyorum. Acaba bana sağırlık, kopma, kalıcı zedelenme ve geçici zararlara karşı bir poliçe taslağı gönderebilir misiniz? Yetersiz ekonomik durumumu da göz önünde tutarak, iki kulağımdan sadece birini sigorta ettirmem de olasıdır. Tercihan sağ kulağımı. Ne yapılabileceğine artık siz bir bakın. Sizi tekrar candan kutlar, en derin saygılarımın kabulünü rica derim.

Pekisch

Not: Pehnt adında bir arkadaşımı kaybettim. Çok akıllı bir çocuktu. Bu konuda bir bildiğiniz var mı?

Eski dost, mübarek Pekisch,
bana bunu yapmayacaktın. Hak etmemiştim bunu. Pehnt benim ve de hâlâ, yerde yatan ve borulardan gelecek, ama bir türlü gelmeyen sesi dinleyen aynı çocuğum. Ses hiç gelmedi. Şimdi buradayım. Bir ailem, bir işim var, akşamları erkenden yatıyorum. Salı günleri Trater salonundaki konserlere gidiyor ve Quinnipak'ta olmayan bir müziği dinliyorum: Mozart, Beethoven, Chopin. Hepsi normal, ama yine de çok güzel. Birlikte kâğıt oynadığım, puro içerek politikadan konuştuğum ve pazar günleri şehir dışına gittiğim arkadaşlarım var. Akıllı ve güzel bir kadın olan karımı seviyorum. O gün dünyada her ne olursa olsun, akşam eve döndüğümde onu evde bulmak çok hoşuma gidiyor. Onun yanında uyumayı ve onunla birlikte uyanmayı seviyorum. Bir oğlum var ve ilerde büyük bir

olasılıkla sigortacı olacağını bildiğim halde, onu da seviyorum. İşini iyi yapacağını ve dürüst bir adam olacağını umarım. Geceleri yatağa girer girmez uyuyorum. Sen bana bunun, insanın kendisiyle barışık olduğu anlamına geldiğini söylemiştin. Başka diyecek bir şey yok. Yaşamım bu işte. Hoşuna gitmediğini biliyorum, ama bunu bana yazmanı istemem. Çünkü geceleri yatmayı ve uyumayı arzu ediyorum.

Herkesin layık olduğu bir dünyası var. Benimkinin burası olduğunu belki anladım. Garip olan, normal oluşu: Quinnipak'ta hiç böyle bir şey görmemiştim. Ama belki de salt bu yüzden mutluyum. Quinnipak'ta insanın gözleri sonsuzluğa bakar. Burada ise, baktığım en uzak yer oğlumun gözleri oluyor. Bambaşka bir şey.

Sana nasıl anlatacağımı bilemiyorum, ama burada insan bir sığınakta gibi, korunmuş yaşıyor. Bu hiç de hor görülecek bir şey değil. Güzel bir şey. Hem zaten kim demiş açıkta, her şeyin kenarından aşağı sarkmış yaşamak, olanaksızı aramak, gerçekten sıyrılmak için kaçamak yollar bulmaya çalışmak gerek diye? Olağanüstü olmak gerçekten zorunlu mu?

Bilmiyorum. Ama bu yaşamıma sıkı sıkı sarılmış durumdayım ve hiçbir şeyden utanç duymuyorum: galoşlarımdan bile. İnsanların, herhangi bir hileye başvurmadan, bütün korkularını, sıradanlıklarının birer madalyası gibi taşımalarında çok büyük bir saygınlık var. İşte ben, o sıradan insanlardan biriyim.

Quinnipak'ta, seninle birlikte, hep sonsuzluğa bakardık. Ama burada sonsuzluk yok. Onun için, çevremizdeki şeylere bakıyoruz ve bu bize yetiyor. Arada bir, en beklenmedik anlarda, mutlu oluyoruz.

Bu gece yattığım zaman uyuyamayacağım. Suç senin, lanet olası ihtiyar Pekisch!

Seni kucaklarım, Tanrı bilir seni nasıl kucakladığımı.

Pehnt, sigortacı.

4

Bazen soruları andıran şeyler olur. Ya bir dakika ya da yıllar sonra yaşam bir yanıt verir. Morivar'ın öyküsü bunlardan biriydi.

Bay Rail henüz yeniyetme bir delikanlıyken bir gün Morivar'a gitti, çünkü Morivar'da deniz vardı.

Ve orada Jun'u gördü.

Ve, 'Ben bu kadınla yaşayacağım,' diye düşündü.

Jun bir sürü insanın arasındaydı. Hepsi, *Adel* adında bir gemiye binmek için bekliyorlardı. Bavullar, çocuklar, bağrışmalar ve sessizlik içinde. Gökyüzü pırıl pırıldı ve bir fırtına kopmak üzereydi. Acayip şeyler.

– Benim adım Darın Rail.

– E, n'apalım?

– Yoo, hiç, öyle laf olsun diye... bir yere mi gidiyorsun?

– Evet.

– Nereye?

– Ya sen?

– Ben hiçbir yere gitmiyorum. Buradayım.

– Ne yapıyorsun burada?

– Birini almaya geldim.

– Kimi?

– Seni.

Görecektin onu Andersson, harikulade güzeldi... yere koyduğu tek bir bavulu vardı, elinde sıkı sıkı tuttuğu ve hiç bırakmadığı bir de paketi, bir an bile bırakmamıştı o paketi o gün. Oradan ayrıl-

mak istemiyordu, o gemiyle gitmek niyetindeydi; ben "Dönecek misin?" diye sordum, "Hayır," dedi. O zaman, "Öyleyse, inan, gitmen doğru olmaz," dedim. Aynen böyle dedim. "Nedenmiş o?" diye sordu, "Nedenmiş o?" /

– Yoksa, sonra nasıl benimle yaşarsın?

/ O zaman güldü, güldüğünü ilk kez görüyordum ve sen de iyi bilirsin Andersson, Jun güldüğü zaman, insan öyle, hiçbir şey olmamış gibi duramaz, karşısında gülen Jun ise, insan içinden, eğer bu kadını öpmezsem çıldırabilirim, diye geçirir. Ben de, eğer bu kızı öpmezsem çıldıracağım diye düşündüm. Doğal olarak, o aynı şeyi düşünmüyordu, ama önemli olan gülmüştü, yemin ederim sana, o kalabalığın arasında, elinde sıkı sıkı tuttuğu paketle, gülmüştü /

Adel'in kalkmasına daha iki saat vardı. Bay Rail, Jun'a, eğer onunla bir şey içmeye gelmezse, boynuna kocaman bir taş bağlayıp rıhtımdan denize atlayacağını ve taşın sulara gömüldükten sonra *Adel*'in karinasını deşeceğini ve geminin batarken yanındaki barut taşımakta olan bir başka gemiye çarpacağını ve korkunç bir patlamayla iki dakikanın içinde alevlerin onlarca metre yükseğe çıkacağını...

– Tamam, tamam, bütün kent yanmadan gidip bir şey içelim, oldu mu?

Rail bavulu aldı, Jun da sıkı sıkı tuttuğu paketini. Meyhane yüz metre kadar ötedeydi. Adı 'Domineiddio'[1] idi. Hiç de bir meyhaneye göre bir ad değildi doğrusu.

Bay Rail'in ancak iki saat, belki daha bile az vakti vardı. Nereye ulaşmak istediğini biliyordu, ama nereden yola çıkmak gerektiğini bilmiyordu. Onu kurtaran, bir gün Andersson'un söylemiş olduğu ve yıllardır yinelenecekleri ânı bekleyen sözler oldu. İşte şimdi o gün gelip çatmıştı. "Yapacak hiçbir şey kalmadığını görürsen, o zaman camdan söz etmeye başla. Benim sana anlattığım öyküleri anlat. Bak, görürsün nasıl kıskıvrak yakalanır. O öykülere dayanacak kadın yoktur dünyada."

/ Ben hiç öyle ahmakça şeyler söylemedim. Öyle bir söyledin ki, Olanaksız, Senin belleğin sıfır, sevgili Andersson, Senin de imgelem gücün, sevgili Bay Rail /

[1] *Domineiddio:* İsa Peygamber efendimiz. (Çev.)

Bay Rail iki saat boyunca Jun'a camdan söz etti. Hemen her şeyi uydurdu. Ama dediklerinden bazıları doğruydu. Çok güzel şeyler anlattı. Sanki gökteki ayı anlatıyormuş gibi. Jun dinliyordu. Sonra meyhaneye bir adam girdi ve bağıra bağıra *Adel*'in kalkmak üzere olduğunu haber verdi. İnsanlar ayaklandı, sesler dağıldı, denkler, bavullar toplandı, çocuklar ağladı. Jun da kalktı. Bavulunu aldı ve kapıya yöneldi. Bay Rail parayı masanın üstüne atıp onun arkasından koştu. Jun hızla gemiye doğru yürüyordu. Bay Rail onun arkasından koşarken, bir tümce, bir tek uygun tümce kesinlikle bulmalıyım, diye düşünüyordu. Ama o tümceyi bulan Jun oldu. Ansızın durdu. Bavulunu yere bıraktı, bay Rail'e döndü ve fısıldadı:

– Başka anlatacak öykülerin var mı?.. O cam öyküleri gibi?

– Yığınla.

– Bütün gece sürecek bir tane var mı?

/ Böylece o gemiye binmedi ve ikimiz de Morivar'da kaldık. Başka bir geminin kalkmasına yedi gün vardı. Günler çok çabuk geçti. Sonra yedi gün daha geçti. Bu seferki geminin adı Esther'di. Jun ona mutlaka binmek istiyordu. Mutlaka binmesi gerektiğini söylüyordu. O paket yüzünden, anlıyor musun? Onu orada bir yere götürmesi gerekiyormuş, orasının neresi olduğunu bilmiyorum, hiç söylemedi. Ama bir yere, sanırım birine götürmeliymiş o paketi. Kime olduğunu söylemek istemedi. Çok garip bir şey olduğunu ben de biliyorum, ama öyleydi işte. Orada birisi var ve Jun bir gün onun karşısına çıkıp paketi eline verecek. Morivar'da kaldığımız o günlerde, bir kez paketi bana gösterdi. Kâğıtları açtı, paketin içinde küçücük harflerle yazılmış, mavi kaplı el yazması bir kitap vardı. Bir kitap, anlıyor musun? Sadece bir kitap /

– Sen mi yazdın?

– Hayır.

– Neden söz ediyor?

– Bilmiyorum.

– Okumadın mı?

– Hayır.

– Neden?

– Belki bir gün okurum. Ama önce oraya götürmeliyim.

/ Hey ulu Tanrım, Andersson, nasıl davranmalı bilemiyorum, ama bu kızın o kitabı oraya götürmesi gerek ve de ben... ben becerdim onu Esther adlı gemiye binmekten alıkoymayı, becerdim onu buraya getirmeyi, yıllardır her hafta bir gemi onsuz kalkıp duruyor. Ama onu hep burada tutmayacağıma söz verdim, bir gün kalkacak, o lanet olası kitabı alacak ve Morivar'a dönecek: Ve ben bırakacağım gitsin. Söz verdim. Buruşturma suratını, Andersson, ben de biliyorum saçma olduğunu, ama böyle işte. O kitap benden önce girmişti yaşamına, elimden gelen bir şey yok. O lanet olası kitap yarı yolda duruyor, ama hep orada kalamaz. Bir gün bıraktığı yerden sürdürecek yolculuğunu. Jun, o yolculuktur işte. Anlıyor musun? Ötesi, Quinnipak, bu ev, cam, sen, Mormy, belki ben bile, beklenmedik uzun bir duraktan başka bir şey değiliz. Yıllardır, onun yazgısı, bir mucize gibi soluğunu tutmakta. Ama bir gün derinden içini çekecek ve gidecek. Aslında, sanıldığı kadar korkunç bir şey değil bu. Biliyor musun, bazen düşünüyorum da... belki de Jun'un bu kadar güzel olmasının nedeni, böyle pırıl pırıl, yalın ve özentisiz bir yazgısı olmasındandır. Onu böyle değişik ve kendine has biri yapan bir şey olmalı. Çünkü o çok özel bir insan. Morivar Rıhtımı'ndaki o günden aklımda kalan ve hiç unutamayacağım iki şey var: onun dudakları ve paketi öyle sıkı sıkı tutması. Şimdi, öyle sıkı sıkı sarıldığı şeyin, yazgısı olduğunu anlıyorum. Onu hiç bırakmamasının tek nedeni, beni sevmesi. Ben de hiçbir zaman çalamam o paketi, çünkü Jun'u seviyorum, söz verdim. Bu da bir sırdır ve hiç kimseye söylememelisin. Ama böyle işte /

– O gün bırakacaksın gideyim, değil mi?

– Evet.

– Gerçekten mi, Bay Rail?

– Gerçekten.

– O güne kadar da bir daha bundan hiç, ama hiç söz etmeyeceğiz, değil mi?

– Hayır, sen nasıl istersen.

– Öyleyse, götür beni, birlikte yaşayalım, yalvarırım sana.

İşte bu yüzden, bir gün Bay Rail Morivar'dan döndüğünde yanında Quinnipak'ta o güne kadar görülmemiş güzellikte bir kız vardı. Ve bu yüzden, birbirlerini öyle garip ve inanılmaz, ama eğer öğrenilirse, akıl almayacak kadar güzel ve çok sevdiler... Ve işte bu yüzden, otuz iki yıl sonra, Bay Rail günlerce,

Jun'un davranışlarındaki ufacık değişikliklerden birtakım hazırlıklar yaptığını görmezlikten geldi, ama en sonunda artık dayanamadı ve o gece lambayı söndürdükten sonra, birkaç saniye bekledi ve sonra,

– İyi geceler,

diyecek yerde,

– Ne zaman gidiyorsun,

dedi.

– Yarın.

Bazen soruları andıran şeyler olur. Ve bir dakika ya da yıllar sonra yaşam bir yanıt verir. Jun bavulunu alıp paketini sıkı sıkı göğsüne bastırarak Bay Rail'in evinin kapısından çıkıncaya kadar tam otuz iki yıl geçti. Sabah erken. Hava, gece yıkanmış gibi. Çok hafif sesler duyuluyor. Çevrede kimse yok. Jun, yola giden patikadan iniyor. Aşağıda, Arold'un atlı arabası onu bekliyor. Arold her gün oradan geçer. O gün biraz daha erken geçse, ne önemi var? Teşekkürler, Arold. Ne var teşekkür edecek? Araba yola çıkar. Yolu yavaş yavaş öğütür. Geri dönmeyecek. Kimileri daha yeni uyanmış. Arabanın geçtiğini görürler.

Ve Jun.

Ve Jun gidiyor.

Elinde bir kitap var, çok uzaklara götürdüğü bir kitap.

(Hoşça kal, Dann. Hoşça kal, küçük Bay Rail, bana yaşamı öğrettin. Sen haklıydın: Biz ölmeyiz. Senin yanında ölmek olanaksız. Mormy bile, ölmek için senin uzaklara gitmeni bekledi. Şimdi ise, benim uzaklara giden. Ölürken senin yanında olmayacağım. Hoşça kal, trenleri düşleyen ve sonsuzluğun nerede olduğunu bilen benim küçük efendim. Her şeyi, sana bakarak gördüm. Her yere, seninle gittim. Hiç kimseye anlatamayacağım. Ama bu böyle. İçimde taşıyacağım en güzel gizemim bu olacak. Hoşça kal, Dann. Beni, yalnız gülerek hatırla! Hoşça kal.)

ALTI

1

– 4200 bir... 4200 iki...

– 4600!

– Salonun arkalarındaki beyden 4600, sağ olun efendim, 4600..... 4600 bir... 4600 iki... 4600'e çıktık, sayın baylar, bayanlar, büyük artistik değer ve izninizle, duygusal değeri de olan bu parçayı hediye etmeye, evet neredeyse hediye etmeye beni zorlamayın lütfen... 4600'de kaldık baylar, bayanlar 4600 iki... 4600.

– 5000!

– 5000! Bakıyorum, sonunda baylar yüreklendiler... izninizle söylemek istiyorum ki, uzun yıllar boyu edindiğim deneyimime –eğer bundan kuşkusu olan varsa, çıksın ortaya– evet, uzun deneyimlerime dayanarak söylemek istiyorum ki, silahlara davranmanın tam zamanıdır... burada bir 5000 önerisi var, bunu masada bırakmak bir cinayet olur, en küçük bir artırma bile...

– 5400!

– Sayın bay 400 arttırdı, teşekkürler efendim... 5400'e geldik... 5400 bir... 5400 iki...

Eşyalarını açık artırma ile satışa çıkardıklarında –alacaklılarının büyük bir inatla direnmeleri sonucunda zorunlu olarak bu yola gidilmişti– Bay Rail, Leverster'e götürülmeyi ve bizzat artırmada hazır bulunmayı istemişti. Hiç böyle bir şey görmemişti ve merak ediyordu.

– Hem o akbabaların yüzlerini de teker teker görmek istiyorum.

En arka sırada oturmuştu: Tek bir sözcüğü bile kaçırmıyor, kendinden geçmiş gibi çevresine bakıyordu. Evinin en kıymetli parçaları birer birer elden gidiyordu. Tek tek ortaya çıkıp yittiklerini görüyor ve gidecekleri salonları gözünün önüne getirmeye çalışıyordu. Bu taşınmadan hiçbirinin mutlu olmadığına kesin inancı vardı. Onlar için de yaşam artık eskisi gibi olmayacaktı. İnsan boyunda, tahtadan bir Aziz Tommaso, yüklü bir para karşılığında, yağlı saçlı ve kuşkusuz soluğu da pis kokan bir adama gitti. Yazı masası, her ikisi de delice ona sevdalanmış gibi görünen iki kişi arasında çekişme konusu oldu: Sonunda masayı, daha yaşlı ve ahmak profilinden, bir yazı masasına yararlı olabileceği düşüncesini daha ilk baştan hesaba katmamak gerektiği hemen anlaşılan adam ele geçirdi. Çin porseleninden çay takımı, o takımın bir fincanı olmak fikrinin bile insanın tüylerini ürperttiği bir kadına verildi. Eski silahlar koleksiyonu, silahlardan birini kendini vurmak için kullanmasının çok yerinde olacağı bir yabancının oldu. Yemek odasındaki büyük mavi halıyı, boş bulunup yanlışlıkla elini kaldıran, zararsız bir adam aldı. Parlak kırmızı *dormeuse*,[1] hem nişanlısına, hem de artırmaya katılan herkese, ne pahasına olursa olsun 'o acayip yatağı' istediğini söyleyen bir genç kızın uykularına bekçilik etmeye yollandı. Uzun sözün kısası, Bay Rail'in öyküsünün tüm parçaları, dünyanın dört bir köşesine dağılıp başkalarının sefil evlerine gitti. Doğrusu, hiç de hoş bir manzara değildi. Biraz, insanın evinin soyulmasına tanık olmayı andırıyordu: Ama çok iyi düzenlenmişti ve ağır çekimli bir film gibiydi. En arka sıradaki iskemlesinde büyük bir soğukkanlılıkla oturan Bay Rail, içinde sanki yavaş yavaş yaşamı törpüleniyormuş gibi garip bir hisle, bütün eşyalarıyla vedalaşıyordu. Bir süre sonra kalkıp gidebilirdi, kuşkusuz. Ama beklediği bir şey vardı. Ve en sonunda sıra o şeye geldi.

– Baylar, bayanlar bu meslekte geçirdiğim uzun yıllar boyunca, ilk kez böyle bir şeyi açık artırmaya...

Bay Rail gözlerini yumdu.

– ... görünüşünün güzelliğinin yanı sıra, olağanüstü yapısı...

Yeter ki lafı uzatmasın.

[1] *Dormeuse*: Yatak odalarına konan geniş şezlong. (Çev.)

– ... meraklılar için eşsiz bir parça, yurdumuzun kalkınmasının değerli bir kanıtı...

Kessin artık.

– ... sahici, gerçek, işleyen bir lokomotif.

Tamam.

Elisabeth'e sahip olmak için yarışa girenler, 's'leri bir türlü söyleyemeyen peltek bir baronla hiçbir özelliği olmayan, sıradan yaşlı bir adamdı. Baron bastonunu havada sallayarak, son sözünü söylermişçesine büyük bir gösterişle önerilerde bulunuyordu. Sıradan görünüşlü yaşlı adamsa, her sefer aşırı bir titizlikle çok küçük bir artırma yaparak baronu ve maiyetindekileri bayağı sinirlendiriyordu. Bay Rail'in gözleri birinden ötekine gidiyor, en küçük ayrıntılara bile dikkat ederek bu olağanüstü düellonun tadını çıkarmaya bakıyordu. Açık artırmacıyı son derece mutlu eden bu yarışma bir sonuca varacağa benzemiyordu. Her iki adam da saatlerce çekişecek gibiydi. Birden, hiç beklenmeyen, bir buyruk kadar güvenli ve bir yalvarış kadar tatlı, billur gibi bir kadın sesi duyuldu:

– On bin.

Baron şaşkınlıktan dilini yuttu. Sıradan görünüşlü yaşlı adam yere baktı. Salonun en arkasında ayakta duran çok şık bir kadın yineledi:

– On bin.

Artırmacı, açıklaması olmayan bir büyüden uyanır gibi oldu. Ne yapması gerektiğini bilmeden, söylenen rakamı acele acele üç kez yineledi. Sonra, ortaya çöken sessizlikte,

– Satıldı, dedi.

Kadın gülümsedi ve salonu bırakıp çıktı.

Bay Rail dönüp bakmamıştı bile. Ama o sesi kolay kolay unutamayacağını biliyordu. 'Belki de adı Elisabeth'dir. Belki de çok güzeldir,' diye aklından geçirdi. Sonra, başka hiçbir şey düşünmedi. Artırma sona erinceye kadar orada kaldı, ama kafası durmuş gibiydi, üstüne birden tatlı bir yorgunluk çökmüştü. Her şey bittikten sonra kalktı, şapkasını ve bastonunu aldı ve dışarıda bekleyen arabasına gitti. Tam arabaya binerken çok şık bir kadının kendisine doğru geldiğini gördü. Yüzü ince bir tülle örtülüydü. Kadın ona kocaman bir zarf uzatarak,

– Ortak bir dostumuzdan, dedi.

Sonra gülümsedi ve uzaklaştı.

Arabasında oturmuş, sarsıla sarsıla kentten çıkarken Bay Rail zarfı açtı. İçinde Elisabeth'in satış belgesi ve üstünde tek bir sözcük olan bir kart vardı.

Boş ver.

Bir de imza.

Hector Horeau.

Bay Rail'in kocaman evi hâlâ duruyor. Yarı boş, ama dışarıdan belli olmuyor. Brath da hâlâ orada, Mary ile evlendi; Mary de orada, Brath'la evlendi ve bir bebek bekliyor, belki Brath'dan, belki değil, önemi yok. Çiftliklere ve tarlalara bakan Bay Harp da orada. Yaşlı Andersson yıllardır olmadığından, kuşkusuz artık cam fabrikası yok. Tepenin eteğindeki çayırda Elisabeth duruyor. Önündeki bütün o rayları kaldırdılar, salt tekerleklerin altındaki iki ray parçası var. Eğer trenler batabilse ve demiryolları gökyüzü olabilseydi, dünyanın otlar bürümüş dibine gitmiş, batık bir tren sayılabilirdi. Quinnipak'ın çocukları bazen balıklar gibi, onun çevresinde dönüp dururlar. Sırf onu görmek için, kasabadan kalkıp gelirler: Büyüklerin anlattığına göre, bütün dünyayı dolaşmış ve sonunda çok yorulduğu için artık durmaya karar vermiş. Quinnipak'ın çocukları onu uyandırmamak için, balık gibi çevresinde dönüp dururlar.

Bay Rail'in çalışma odası çizimlerle doludur: hep çeşmeler. Er geç evin önünde camdan, kocaman bir çeşme olacak ve sular bir müziğe uyarak inip çıkacak. Hangi müziğe? Herhangi bir müziğe. Nasıl olur? Basbayağı olur. İnanmam. Görürsün. Her köşeye asılmış bütün o çizimlerin arasında gazeteden kesilmiş bir sayfa durur: 'Ulusun övünç kaynağı, krallığın kalkınmasının ve ruhsal gelişimin öncüsü Sir Bonetti tarafından tasarlanan, yaratılan ve gerçekleştirilen uzgörülü bir proje, niteliğinde ve denize kadar ulaşacak olan demiryolunun raylarını döşeyen işçilerden birinin öldürüldüğü haberini taşır. Polis soruşturmalara başlamıştır. Gazete sayfası sararmıştır. Bay Rail önünden her geçtiğinde artık ne kin, ne pişmanlık, ne mutluluk duyar. Hiçbir şey duymaz.

İmgeleminin altüst ettiği ve tekdüze yaşamının değişmez pergelinin yeniden düzene soktuğu günleri eski bir ayinin sözleri gibi akar gider. Anılar ve düşler arasında tam bir dengede, kendi içine kapalı, durağan yaşar Bay Rail. Bazen, özellikle kışın, üstünde Şam kumaşı sabahlığı, ayaklarında yeşil kadife terlikleriyle kütüphanenin önünde kımıldamadan oturmaktan hoşlanır. Bakışlarını ağır ağır karşısındaki kitaplarda dolaştırır, değişmez bir uyumla ve bir duanın ayetlerini yineler gibi sabırla, teker teker bütün kitapların adlarını okur, renklerine bakar. Sonuna gelirse, hiç acele etmeden yeniden baştan başlar. Artık harfleri seçemediğini ve renkleri de zorlukla gördüğünü fark edince – akşam olduğunu anlar.

2

Abelberg Hastanesi'nde –herkes bilirdi ki– deliler vardı. Kafaları tıraşlı, kahverengi-gri çizgili bir örnek giysili. Çılgınlığın acıklı ordusu. En kötüleri tahta kafeslerdeydi. Ama özgürce ortada gezinenler de vardı, kimi zaman kasabada dolaşan birine de rastlarlar ve elinden tutup hastaneye getirirlerdi. Bahçe kapısından içeri girince bazen,

– Teşekkürler, dedikleri de olurdu.

Alberg'de yüz kadar deli vardı. Bir doktor ve üç de rahibe. Bir de yardımcı gibi biri vardı. Bu, sessiz, yumuşak başlı, altmış yaşlarında bir adamdı. Bir gün elinde küçük bir valizle oraya gelmişti.

– Acaba burada kalabilir miyim dersiniz? Elimden çok iş gelir ve hiç kimseye yük olmam.

Doktor bunda karşı çıkacak bir şey görmedi. Rahibelerin üçü de onu kendine göre sempatik buldu. Adam hastaneye yerleşti. Büyük bir uysallık ve titizlikle çeşitli görevleri üstlendi; deneyüstü bir özveriyle büyülenmiş gibi, her türlü hırs ve tutkudan uzaktı. Hiçbir isteği geri çevirmezdi: Salt bir saat için bile olsa, hastaneden çıkmayı son derece nezaketle, ama kesinlikle reddederdi.

– Burada kalmayı yeğlerim. Gerçekten.

Her akşam aynı saatte odasına çekilirdi. Yatağının yanındaki komodinin üstünde ne bir kitap, ne bir resim vardı. Hiç kimse bir mektup yazdığını ya da bir mektup aldığını görmemişti. Varlığının mutlak gizeminde bir tek garip çatlaklık vardı: Belli zamanlarda onu, hastanenin gizli bir köşesinde büzülmüş, yüzü tanınmaz bir halde, tekdüze bir ezgi mırıldanırken bulurlardı.

Bu ezgi, aynı sözcüğün bitmez tükenmez biçimde yinelenmesiydi.

– İmdat.

Bu olay yılda iki-üç kereden fazla olmazdı. Yardımcı on gün kadar zararsız, ama her şeyden ve herkesten tümüyle uzaklaşmış bir durumda kalırdı. Rahibeler artık alışmışlardı ve o günlerde, kendisine kahverengi-gri çizgili üniformayı giydirirlerdi. Kriz geçtikten sonra, yardımcı normale döner, belki daha bile güven verici olurdu. Çizgili üniformayı çıkarır ve hastanede herkesin onun üstünde görmeye alışık olduğu beyaz gömleği giyerdi. Sonra hiçbir şey olmamış gibi eski yaşamına dönerdi.

Yardımcı, beyaz gömleği çizgili üniformadan ayıran o incecik sınır çizgisinde dinginlikle bocalayan olağanüstü yaşamını büyük bir özveri içinde yıllarca sürdürdü. Gizeminin sarkacı artık kimseyi şaşırtmıyor ve sonu gelmez gibi görünen zamanı sessizce öğütüyordu. Bir gün ansızın bu düzen aksayınca herkes çok şaşırdı.

Yardımcı ikinci katın koridorunda yürürken birden gözü yıllardır gördüğü bir şeye takıldı. Ama o anda, bunu sanki ilk kez görüyor gibiydi. Kahverengi-gri çizgili üniforma giymiş bir adam yerde tortop olmuş yatıyordu. Büyük bir titizlikle durmadan dışkısını küçük parçalara bölüyor, sonra ağzına sokuyor ve çok olağan bir şeymiş gibi ağır ağır, sabırla çiğniyordu. Yardımcı durdu. Adama yaklaştı ve önünde yere çömeldi. Kendinden geçmiş gibi hayranlıkla ona bakmaya başladı. Adam, onun varlığından habersiz, yaptığı anlamsız işi özenle sürdürüyordu. Yardımcı, gözleri ona dikilmiş, dakikalarca kımıldamadan durdu. Sonra birden, bu saf ve aykırı yaratıklarla dolu koridorun binlerce gürültüsü arasında, fısıltı gibi çıkan sesi duyuldu:

"Bok. Bok, bok, bok, bok. Hepiniz bir bok çukurundasınız. Bir bok denizinde götünüz çürüyor. Ruhunuz çürüyor. Düşünceleriniz çürüyor. Her şey çürüyor. Görkemli bir iğrençlik, gerçekten, iğrençliğin bir başyapıtı. Ne manzara! Kahrolası alçaklar! Ben size hiçbir şey yapmamıştım. Sadece yaşamak istiyordum ben. Ama olanaksız, değil mi? Gebermek gerek, sıra sıra dizilip tek tek çürümek, saygınlıkla kokuşmak gerek. Siz geberin, alçaklar! Geberin! Geberin! Geberin! Teker teker hepinizin geberdiğini göreceğim, artık yalnız bunu istiyorum, geber-

diğinizi görmeyi ve bok suratlarınıza tükürmeyi! Nereye saklanmış olursanız olun, en korkunç illetler sizi yiyip bitirsin, acılar içinde kıvranarak, yanınızda tek bir kişi olmadan, avaz avaz inleyerek, yapayalnız hayvanlar gibi geberin, zaten aşağılık, iğrenç birer hayvandan başka bir şey değildiniz! Sen de, baba, her neredeysen, sen ve sözlerinin tiksindiriciliği, sen ve mutluluğunun rezaleti, sen ve alçaklığının iğrençliği... umarım gece yarısı, korkular boğazına sarılır, dayanılmaz acılar içini kemirir ve dehşetin ağır kokusu seni sarar da öyle geberirsin. Seninle birlikte, karın da, sonsuz işkencelerle dolu bir cenneti hak ettirecek lanetler kusarak geberir. Sonsuzluk, işlediği günahların kefaretini ödemeye yetmez. Her dokunduğunuz nesneye, her gördüğünüz şeye, söylemiş olduğunuz her söze lanet olsun! O cenabet ayaklarınızı bastığınız tüm otlar kurusun, gülüşlerinizin leş kokusuyla kirlettiğiniz insanlar, irin dolu sidik torbaları gibi patlasın! İşte bunu istiyorum. Beni dünyaya getiren sizlerin geberdiğini görmeyi. Ve sizinle birlikte, her köşe bucağa saklanmış, benim isteklerimi gözetleyip damla damla elimden almaktan başka işleri olmayan bütün ötekilerin de geberdiğini görmek istiyorum. Ben Hector Horeau'yum ve sizlerden nefret ediyorum. Uyuduğunuz uykulardan, o bayağı çocuklarınızın beşiklerini sallarken duyduğunuz gururdan, cılk yara olmuş ellerinizin dokunduğu her şeyden, bayramlık giysilerinizden, cebinizdeki paralardan, içinizden ağlamak geldiğinde savurduğunuz korkunç küfürlerden, gözlerinizden, iyi yüreklerinizin iğrençliğinden, salonlarınızı süsleyen tabut gibi piyanolardan, tiksinti verecek kadar haklı sevdalarınızdan, bana bütün öğrettiklerinizden, aşağılık düşlerinizden, yeni ayakkabılarınızın gıcırtısından, yazmış olduğunuz her sözcükten, bana dokunduğunuz her andan, haklı olduğunuz her saniyeden, karyolalarınızın başucuna astığınız Meryemanalardan, sizinle sevişiğim zamanların anısından nefret ediyorum, birer hiç olan sırlarınızdan nefret ediyorum, tüm güzel günlerinizden nefret ediyorum, benden bütün çaldıklarınızdan nefret ediyorum, sizi uzaklara götürmeyen trenlerden nefret ediyorum, bakışlarınızla pislettiğiniz kitaplardan nefret ediyorum, iğrenç suratlarınızdan nefret ediyorum, adlarınızı duymaktan nefret ediyorum, birbirinize sarılmanızdan nefret ediyorum, benden koparıp aldığınız her

sözcükten nefret ediyorum, uzaklara baktığınız zaman gördüğünüz sefaletten nefret ediyorum, tohumlarını ektiğiniz ölümden nefret ediyorum, yırttığınız bütün sessizliklerden nefret ediyorum. Kokunuzdan nefret ediyorum, birbirinizi anlamanızdan nefret ediyorum, sizi barındıran tüm topraklardan nefret ediyorum ve üstünüzden geçen zamandan nefret ediyorum. O zamanın her dakikası bir sövgüydü. Aşağılık yazgınızdan nefret ediyorum. Benimkini çaldığınıza göre, artık tek istediğim geberdiğinizi bilmek. Sizi parça parça eden acı ben olacağım, sizi yiyip bitiren kaygı ben olacağım, cesetlerinizin iğrenç kokusu ben olacağım, leşlerinizi yiyip semiren solucanlar ben olacağım. Ve ne zaman biri sizleri unutsa, ben hep orada olacağım.

Tek istediğim yaşamaktı.

Alçaklar!"

Yardımcı o gün çizgili üniformasını uysallıkla, bir daha çıkarmamak üzere giydi. Sarkaç sonsuza dek takılıp kalmıştı. Altı yıl daha yaşadığı hastanede tek bir sözcük söylediğini artık kimse duymadı. Çılgınlığın beslendiği sayısız işkencelerden en anlaşılamaz, en eleştirilemez olanını seçmişti: sessizlik. Bir yaz gecesi beyin kanamasından öldü. Korkunç bir hırıltı ve vahşi bir bakış, yıldırım hızıyla onu alıp götürdü.

3

Daha önceden saptandığı gibi, yazgının garip buluşmalar hazırlamak gibi bir alışkanlığı vardır. Örneğin: Pekisch aylık banyosunu yaparken çok açık ve net olarak *Hoş Kokulu Çiçekler* şarkısının müziğini duydu. Bu aslında o kadar önemli bir şey sayılmazdı: Ama gelin görün ki o anda hiç kimse, ne Quinnipak'ta ne de başka bir yerde *Hoş Kokulu Çiçekler*'i çalmıyordu. Uzun lafın kısası, o anda müzik yalnız Pekisch'in kafasındaydı. Kimbilir nereden esmişti.

Pekisch banyosunu bitirdi, ama olağanüstü ve tümüyle özel biçimde, piyano ve klarnet eşliğinde, dört ses için *Hoş Kokulu Çiçekler* havasını çalmayı bitirmedi. Tek ve ayrıcalıklı dinleyici olmanın gittikçe artan şaşkınlığı içinde, bütün gün bunu duydu: Müzik, fazla yüksek olmayan, ölçülü bir sesle, ama büyük bir inatla sürdü. Bir çarşamba günüydü ve Pekisch kilisenin orgunun akordunu yapmalıydı. Aslında, Pekisch'ten başka dünyada hiç kimse, kulaklarında durmadan yinelenen *Hoş Kokulu Çiçekler* havası çınlarken bir şeyi akort edemezdi: O bu işi becerdi, ama dul Bayan Abegg'in evine döndüğünde yorgunluktan bitikti. Çabuk çabuk ve sessizce yemeğini yedi. Yemekte bir ara düşünmeden ve farkında bile olmadan ıslık çalmaya başlayınca Bayan Abegg her akşamki monoloğunu kesip,

– Ben bu havayı biliyorum, dedi.

– Hımm.

– *Hoş Kokulu Çiçekler*.

– Hımm.

– Çok güzel bir şarkıdır, değil mi?

– Duruma göre.

O gece Pekisch çok az ve kötü uyudu. Sabah kalktığında, *Hoş Kokulu Çiçekler* hâlâ kafasındaydı. Klarnet yoktu, ama onun yerine ansızın iki keman ve iki kontrbas gelmişti. Pekisch daha giyinmeden piyanonun başına geçti; niyeti bu olağanüstü havayla uzlaşıp çalmaktı; içindeki gizli emel de, bu müziğe güzel bir son bölüm eklemekti. Ama ortada garip bir şey olduğunu hemen fark etti: Ellerini nereye koyacağını bilemiyordu. Herhangi bir notayı hemen tanıyabilen Pekisch, kafasındaki o kahrolası orkestranın hangi tonaliteden çaldığını bir türlü anlayamıyordu. Birkaç deneme yapmak istedi. Bütün tonaliteleri denedi, ama ne yaparsa yapsın, notalar hep yanlış, piyanonun sesi hep akortsuz çıkıyordu. En sonunda yenilgiyi kabul etti. Gün gibi açıktı her şey: Kafasındaki müzik yalnız bitmemekle kalmıyor, aynı zamanda duyulmaz notalardan oluşuyordu.

– Bu ne sittiri boktan şakadır be?

Yıllar sonra, Pekisch ilk kez korkunun iğnesinin içine saplandığını duydu.

Hoş Kokulu Çiçekler dört gün aralıksız olarak çaldı kulaklarında. Beşinci günün sabahı şafak sökerken Pekisch açık seçik olarak *Sabahleyin Bıldırcınlar* şarkısının kendine özgü melodisinin kafasına girdiğini duydu. Hemen mutfağa koştu, masaya oturdu ve selam sabaha bile gerek görmeden söze başladı:

– Bayan Abegg, size bir şey söyleyeceğim.

Ve her şeyi anlattı.

Dul kadın epey şaşırdı, ama işi fazla abartmamak eğilimindeydi.

– Hiç olmazsa, *Hoş Kokulu Çiçekler*'den kurtulduk.

– Hayır.

– Nasıl hayır?

– İkisi birlikte çalıyor.

– *Hoş Kokulu Çiçekler* ve *Sabahleyin Bıldırcınlar*?

– Evet. Üst üste. İki ayrı orkestra tarafından.

– Aman Tanrım!

Kuşkusuz, Pekisch'ten başka kimse bu büyük konseri duymuyordu. Dul Bayan Abegg, bir kulağını Pekisch'in başına dayamayı bile denedi. Ama tek bir nota bile duymadığını itiraf etmek zorunda kaldı. Bütün o patırtı yalnız Pekisch'in içindeydi.

Alt tarafı, insan, kulaklarında *Hoş Kokulu Çiçekler* ve *Sabahleyin Bıldırcınlar*'la da yaşayabilirdi: en azından, Pekisch gibi biri. Ama iş o kadarla kalmadı: Yirmi gün içinde arka arkaya ve sonuna doğru her gün bir tane olmak üzere *Eski Zamanlar*; *Kara Gece*; *Tatlı Mary, Neredesin*; *Paraları Say ve Şarkı Söyle*; *Lahanalar ve Gözyaşları*; *Krala Övgü* ve *Hayır, Gelmeyeceğim, Dünyanın Parasını Versen, Yine Gelmeyeceğim* şarkıları da kafasına üşüştü. Yirmi birinci günün sabahı, ufukta *Hop Hop Atlar Midilli*'nin çekilmez havası da belirince, Pekisch yataktan kalkmayı reddetti. Bu anlamsız senfoni onu allak bullak ediyordu. Günden güne yiyip bitiriyor, canına okuyordu. Dul Bayan Abegg ne yapacağını bilemeden saatlerce onun yatağının yanında oturuyordu. Bin türlü illet vardır, ama bu ne menem bir şeydi? Var olmayan hastalıkların ilacı yoktur ki.

Uzun lafın kısası, Pekisch'in kafasında bir müzik patlaması olmuştu. Yapacak hiçbir şey yoktu. İnsan, bütün gün kafasının içinde tıpkı bir kasa dairesindeymiş gibi kapalı, durmadan çalan on beş tane orkestrayla yaşayamaz. Ne uyuyabilirsin, ne konuşabilirsin, ne yemek yiyebilirsin, ne gülebilirsin. Hiçbir şey yapamazsın. Öylece durur ve katlanmaya çalışırsın. Elinden başka ne gelir ki? Pekisch de öylece duruyor ve katlanmaya çalışıyordu.

Derken, bir gece kalktı ve büyük güçlükle, sendeleyerek dul Bayan Abegg'in odasına kadar gitti. Yavaşça kapıyı açtı, yatağa yaklaştı ve onun yanına uzandı. Çevrede tam bir sessizlik vardı. Pekisch'ten başka herkes için. Fısıldar gibi konuştu, ama Bayan Abegg duydu.

– Yanlış notalar çalmaya başladılar. İşleri bitik artık. Yandılar.

Dul bayan Abegg çok şeyler söylemek, yanıtlar vermek isterdi, ama içinden deli gibi ağlamak gelirse, kendini tutamazsan, yüreğin burkulursa, hiçbir şey söyleyemezsin, ağzından tek sözcük çıkmaz, her şey boğazına takılır, içinde kalır, o kahrolası hıçkırıklar, o salakça gözyaşlarıyla susar kalırsın. Allah kahretsin! O kadar çok şey demek isterken... Oysa, ağzından tek söz çıkmaz. Bundan daha beteri olabilir mi?

Quinnipaklılar, kendilerine göre bir mantıkla, Pekisch'in cenazesinde bir tek nota bile çalmamaya karar verdiler. Tahta tabut, olağanüstü bir sessizlik içinde kasabayı boydan boya geçti ve umanofon'un en kalın oktavının sırtında mezarlığa kadar taşındı. Peder Obry, 'Sen nasıl ona hiç ağırlık vermediysen, toprak da sana ağır gelmesin' duasını okudu. Toprak da yanıtladı: 'Âmin.'

4

... böylece, sayfaları çevire çevire sonuna geldi. Ağır ağır okuyordu.

Yanındaki çok yaşlı kadın, kör gözlerini karşıya dikmiş, onu dinliyordu.

Kadın son satırı okudu.

Son sözcüğü okudu.

Son sözcük 'Amerika' idi.

Sessizlik.

– Devam et, Jun. İçinden gelmiyor mu?

Jun bakışlarını kitaptan kaldırdı. Karşısında kilometrelerce tepeler sonra bir kayalık, sonra deniz, sonra bir kumluk, sonra peş peşe korular, sonra uzun bir düzlük, sonra bir yol, sonra Quinnipak, sonra Bay Rail'in evi ve içinde Bay Rail vardı.

Kitabı kapattı.

Döndürdü.

Yeniden ilk sayfayı açtı ve,

– Evet, dedi.

Ama sesi üzüntülü değildi. Bu sözcüğün üzüntülü olmadan söylendiğini düşünmek gerek.

– Evet.

...wenn ein Glückliches fällt.

YEDİ

Atlas Transatlantiği
14 Şubat 1922

İlk zamanlar Kaptan Abegg üniformasını çıkarır ve öyle sevişirdik. Güvertede karşılaşınca bana gülümser ve ben de kamaraya inerdim. Az sonra o da gelirdi. İşimiz bittikten sonra bazen biraz daha kalırdı. Bana kendisini anlatırdı. Bir şeye gereksinimim olup olmadığını sorardı. Şimdi değişti. İçeri girince soyunmaz bile. Heyecana gelmek için ellerini giysilerimin altına sokar, sonra beni yatağa oturtup pantolonunu açar. Karşımda ayakta durur. Otuz bir çeker, sonra da ağzıma sokar. Hiç olmazsa konuşmasa, iş bu kadar iğrenç olmayacak. Ama illa da konuşacak. Konuşmazsa orası kalkmaz ki. "Hoşuna gidiyor mu ha, orospu? Öyleyse, em bakalım, iğrenç kancık, sok boğazına kadar, hadi, bak nasıl tadına varırsın, salak orospu!" Kendilerini emen kadına orospu demekten ne zevk alırlar acaba? Ne anlamı var? Orospu olduğumu çok iyi biliyorum. Okyanusu biletsiz geçmenin birçok yolu vardır. Ben, Kaptan Charlus Abegg'in çükünü emmek yolunu seçtim. Bu değiş tokuşta fit olduk. O benim bedenime sahip, benim de onun lanet olası gemisinde bir kamaram var. Er geç varacağız gideceğimiz yere ve her şey bitecek. Bütün bu bokluk. En sonunda herif gelir. Birtakım gülünç kükremelerden sonra ağzımı ersuyuyla doldurur. İğrenç bir tadı var. Tool'unki başkaydı. Onunkinin tadı hoştu. Zaten o beni seviyordu ve de Tool'du. Sonra kalkıp kenefe gider, kusmamaya çalışarak hepsini tükürürüm. Bazen döndüğümde Kaptan gitmiş olur. Tek söz söylemeden. O zaman, "Bitti, bu seferlik de bitti," der, yatağımda büzülüp Quinnipak'a giderim. Bunu bana

Tool öğretti. Quinnipak'a gitmeyi, Quinnipak'ta uyumayı, Quinnipak'a kaçmayı. Bazen sorardım ona: "Neredeydin, herkes seni arıyordu." O da "Quinnipak'a şöyle bir uğradım," derdi. Bu bir oyundu. İğrenç bir şeye bulaştığını fark eder ve bir türlü ondan kurtulamazsan, bir köşeye büzülür, gözlerini yumar ve masallar uydurmaya başlarsın. Aklına ne gelirse. Ama bu işi iyi yapmalısın. Bütün ayrıntılarıyla. İnsanların dediklerini, renkleri, sesleri. Her şeyi. Ve yavaş yavaş iğrençlikten sıyrılırsın. Kuşkusuz, sonra yine geri gelir, ama bir süre için ona kazık atmış olursun. Tool'u ilk kez yakaladıklarında bir kamyona koyup hapse götürmüşler. Kamyonun bir tek küçük penceresi varmış. Tool hapisten korkardı. Pencereden bakıyor ve öleceğini sanıyormuş. Bir kavşağa gelmişler, yol kenarında, üstünde bir yerin adı yazan bir ok varmış. Tool bu ismi orada okumuş: Quinnipak. Hapse yollanan biri için, bir yeri işaret eden bir ok görmek, herhalde sonsuzlukla karşı karşıya gelmek gibi bir şey olmalı. Orada, neresi olursa olsun, yaşam vardı, hapis değil. Onun için bu ad kafasına kazılıp kalmış. Hapisten çıktığı zaman yüzü değişmişti. Yaşlanmıştı. Ama ben onu bekliyordum. Onu eskisi gibi sevdiğimi ve her şeye yeni baştan başlayacağımızı söyledim. Yalnız, bütün o bokluktan çıkmak kolay değildi.

Yoksulluk üstüne yapışmış gibidir. Yakanı bir an bile bırakmaz. Tool'la ben neredeyse birlikte büyümüştük, o iğrenç, ama olağanüstü mahallede. Küçükken evlerimiz yan yanaydı. Kartondan uzun bir boru yapmıştık, akşamları pencereden uzatır, içinden birbirimizle konuşur, bütün sırlarımızı anlatırdık. Anlatacak bir şeyimiz olmazsa, uydururduk. Öyle bir dünyamız vardı. Her zaman. Tool hapisten çıktıktan sonra, özel bir şantiyede çalışmaya başladı: Demiryolları için raylar döşüyorlardı. Garip bir şey. Ben Andersson marketinde çalışıyordum. Sonra yaşlı adam öldü ve hepsi battı. Çok komik bir şey, ama asıl istediğim şarkı söylemekti. Sesim güzeldir. Bir koroda ya da zenginlerin içki, sigara içerek gecelerini geçirdikleri yerlerden birinde şarkı söyleyebilirdim. Ama bizim orada böyle yerler yoktu. Tool, dedesinin müzisyen olduğunu söylerdi. Eskiden, olmayan müzik aletleri icat etmiş. Ama bilmem doğru muydu anlattıkları. Dedesi ölmüştü. Ben hiç görmemiştim. Tool da görmemişti. Tool, bir gün zengin olacağını, beni trene bindirip

denize kadar götüreceğini, rıhtımdan kalkan gemileri göstereceğini söylerdi. Ama sonra, hiçbir şey değişmez, eskisi gibi sürüp giderdi. Bazen çok korkunç olurdu. Quinnipak'a kaçardık, ama o bile kâr etmezdi. Tool çok kötü olurdu. Suratı değişir, korkunçlaşırdı. Sanki tüm dünyadan nefret edermiş gibi. Aslında çok güzel bir yüzü vardı. Ben zengin mahallesinde çalışmaya giderdim. Sigortacılıktan zengin olmuş birinin evinde aşçılık yapıyordum. Orası da iğrenç bir yerdi. Evin efendisi, karısının gözü önünde oramı buramı ellerdi. Karısının önünde, inanılır gibi değil. Ama çekip gidemezdim. Para veriyorlardı. Hem de iyi para veriyorlardı. Sonra bir gün, Marius Jobbard diye biri öldü: Onu Tool'un öldürdüğünü söylediler. Polisler geldiğinde Tool benimleydi. Yakalayıp götürdüler. Tool bana baktı ve iki şey söyledi: Sen bütün bunlara layık olmayacak kadar güzelsin. Ve sonra: Quinnipak'ta buluşuruz. Gerçekten o adamı öldürmüş müydü, bilmiyorum. Hiçbir zaman sormadım. Ne önemi var? Ne olursa olsun, yargıç onun öldürdüğünü söyledi. Onu mahkûm ettikleri zaman, haber gazetelerde de çıktı. Çok iyi anımsıyorum, çünkü tam o haberin yanında, kocaman bir cam yapının –nerede olduğu şimdi aklımdan çıktı– tümüyle yandığı haberi vardı. Kendi kendime, Bugün her şey kül oluyor, diye düşündüm. Her şey bombok oldu. Tool'u birkaç kez daha gördüm. Cezaevine ziyaretine giderdim. Sonra gitmemeye başladım. Çok değişmişti. Artık o değildi. Hiç ağzını açmadan oturup yüzüme bakardı. Hipnotize olmuş gibi gözlerini bana dikerdi. Gözleri çok güzeldi Tool'un. Ama yüzüme öyle bakınca beni korkuturdu. Bir daha dönemedim oraya. Arada bir Quinnipak'ta onu arardım, ama hiç bulamazdım. Bitmişti. Gerçekten bitmişti. Böylece, kalkıp gitmeye karar verdim. Bunu yapacak gücü nereden buldum bilmem. Ama bir gün bir bavul doldurdum ve basıp gittim. Kaptan Abegg'i bana bir kız arkadaşım tanıttı. Okyanusun ötesinde her şeyin bambaşka olduğunu söylüyordu. Ben de yola çıktım. Babam hiçbir şey söylemedi. Annem ağladı, o kadar. Yalnız Elena, yolun sonuna kadar benimle geldi. Elena sekiz yaşında küçük bir kızdır. Bana, "Neden kaçıyorsun?" diye sordu. "Bilmiyorum." Neden kaçtığımı bilmiyorum, Elena. Ama bir gün anlayacağım. Yavaş yavaş, her geçen gün biraz daha iyi anlayacağım. "Sonra, anladığın zaman, bana

da söyler misin?" "Evet." Söyleyeceğim sana. Nerede olursam olayım. Çok uzaklarda bile olsam, elime bir kalem, bir de kâğıt alacağım, bir kalem ve bin tane kâğıt ve sana yazacağım, küçük Elena; insanın en sonunda yaşamı boyunca, neden kaçtığını söyleyeceğim. Söz veriyorum.

Üç güne kadar varacağımızı söylüyorlar. Üç emme daha ve okyanusun öte yanında olacağım. İnanılır gibi değil. Kimbilir oraları nasıldır! Bazen orada mutluluk olacağına güven duyuyorum. Bazen, düşünmek bile içimi çılgınca bir üzüntüyle dolduruyor. Anlaşılır gibi değil. Çok şeyler gördüm, ama sadece iki şey bana aynı anda hem dayanılmaz bir istek, hem de dayanılmaz bir korku verdi.

Tool'un gülüşü, Tool varken.

Ve şimdi, Amerika.

Alessandro Baricco

ÖFKE ŞATOLARI

Öfke Şatoları, çağdaş İtalyan yazarı ***Alessandro Baricco***'nun sıradışı bir romanı. Olaylar 19. yüzyılda, Avrupa'nın herhangi bir yerinde, aslında varolmayan Quinnipak kasabasında geçiyor. Dudaklarını gören herkesin deliye döndüğü güzeller güzeli *Jane*; bir cam fabrikasının müdürü olan ve sonsuza kadar dümdüz uzayan bir demiryolunu yaptırmak isteyen kocası Bay *Rail*; kasabanın kâşifi ve bestecisi olan, bütün notaları kendi içinde taşıyan, Quinnipak'lıların çıkardığı çalgı sesleriyle gerçekleşen bir orkestra kuran Bay *Pekisch*; yazgısını bir ceket gibi üzerinde taşıyan bir adam, asla evlenmediği bir adamdan dul kaldığını söyleyen bir kadın ve kasabada devasa bir cam saray kurmak isteyen Paris'li dahi mimar *Horace*. ***Baricco*** bir kasabanın öyküsünü son derece canlı ve dinamik bir anlatımla verirken, o kasabanın tuhaf ve gülünç insanlarını, yeni bir çağın düşlerini, tasarlanan demiryoluyla birlikte zamanın yeniden keşfini de anlatıyor; müziği de anlatıyor: hem de şimdiye dek hiç anlatılmadığı, hiç yaşanmadığı biçimde. Anlatımda lirik, destansı, dramatik ve mizahi öğelerin birbirini izlediği ***Öfke Şatoları***, dünyanın yalnızca hayallerden oluşmadığını acı bir biçimde hatırlatsa da dünyanın güzelliğini, teknolojinin mucizelerini, olanaksızın peşinde koşan insanların sarsılmaz umudunu yücelten bir kitap. Aşk ve arzu üzerine, zaman ve hız üzerine, müzik ve duygular üzerine, teknik ve ilerleme üzerine, dahiler, hayalciler ve kâşifler üzerine çılgın bir kitap. İtalya'da 400.000 okur bulan ***Öfke Şatoları***, benzersiz ve çok değişik dünyalara götürüyor.

Kapaktaki fotoğraf: CHRISTIANE MAREK

ISBN 975-07-0048-1